

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1890. MÁJUS 1.

18. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztői iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Visszapillantás.

I.

A magyar reformált egyház életében örökkön emlékezetes 1881/2 évi zsinat alkotásai óta, melyeknek sorában nehéz megítélni, hogy melyiké az elsőség: az unio elvének szervezet alapjául elfogadásaé, avagy az öt egyházkerület egységének kifejező intézményeé, a közalapé, vagy közönségünk törvényes szervének, az egyetemes konventnek, oly messziható és gyümölcsöző következményekkel járó ülészsaka egy sem volt, mint az idejé.

Már maga a megalakulás formája fölöttébb örvendetes képet nyújtott, a midőn a megnyitó ülésben az egyik elnöki széken anyaszentegyházunk Nesztorát, az agg br. Vay Miklóst üdvözölhetők, a kit, bár a múlt ülészsak bezárultával Simeoni búcsusztát intézett a konventhez s általa a magyar reformált egyházhoz, melynek már több, mint hatvan éve leghivebb és legelső szolgálója, a kegyelem istene mostanra is megtartott minékünk, hogy legyen a mi vezérlő bölcsességünk és intő lelkiismeretünk. És, mintha az élet nyereségünket nyereséggel akarta volna tetézni, az állam-kormányzat súlyos terheitől az imént szabadult Tisza Kálmán is most tért vissza annak a szent munkának mezejére, a melyen a magyar közélet szolgálatában, még mint alig férfiúvá serdült ifju, először vontta magára nem csak felekezetének, hanem egész nemzetének figyelmét, tisztelő elismerését, hogy eddig majdnem a lehetőségen felül a politika által lekötött erejét a maga teljességében első sorban egyháza javára fordítsa, a mint hogy agg főgondnoktársá helyett ismételten ülte meg most is elnöki székét s ugyis, mint a tanácskozás kipróbált vezetője, ugyis, mint a gyűlés konstituens tagja, hatalmas részt vőn már ez első alkalommal is az idejé ülészsak messziható eredményeinek érdeméből.

És ez az érdem, a zsinati alapvető törvényhozás nagyszabásu szervező munkája óta létrejött konventi alkotásokhoz mérve is, nem csekély fokon illeti meg a mostani határozatokat. Valamint a közalap kezdetben való létesítése, kezelési szabályzatának megállapítása, a felekezeti középiskolák államjogi viszonyainak tisztázása és állami segélyezésének konkrét vívmányai mind-megannyi maradandó nyomokat hagytak egyházunk életfejlődésében; valamint az eddig majdnem minden lelki gondozás nélkül senyedett hitek érdekeit áldásos módon karolta föl a miszsió-ügy rendezése által az egyetemes konvent s viszont immár megvetette alapját a lolkészek, özvegyek és árvák gyámintézetének is: az idejé ülészsak sem maradt mögötte előzőinek, sőt bizonyos tekintetben, új fundatorképpen örököltette meg művét.

Maradandó és általános érdekű határozatai közül első sorban magaslik ki az, a melyben a jövő évi zsinat megtartását mondotta ki. A következő, vagy legfőlebb az azutáni esztendőben már a törvény rendelkezéséhez képest is meglett volna ugyan a zsinat tartandó, de a tisztánbeli egyházkerület ismeretes indítványa igen helyesen állította előtérbe fölhozott érvei sorában azt a momentumot, mely az 1790/1 évi törvény keletkezésének századik évfordulójában rejlik s az ünnep, melyet a magyar protestáns egyház annyi súlyos megpróbáltatásokkal telt multjának és onnan számítható biztos fejlődésének e határ-mezsgyéje örömeire ülni készül, éppen annyira lesz a nemzeté, mint a felekezeté. Fokozza ez emlék-ünnep jelentőségét az a másik, szintén messziható esemény, hogy ugyanez alkalommal a testvér-ágostai egyház királyhágón-túli négy szuperintendenciája is zsinatra gyűl s így nem csak ama testvér-egyház törvényes szervezésének eredménye által enyészik el az a különbség, mely egyházunk

és az ágostaiak egyháza között annyiban áll ma még fön, hogy a mi egyházi törvényeink immár királyi szentesítést nyertek, míg nekik erre csak a jövőben van kilátásuk, hanem az ünneplés is közösen történvén, egy érintkezési ponttal is több lesz, a mely az egy sorban álló két testvért még közelebb hozza egymáshoz s a mult közös küzdelmeinek és szenvedéseinek elmultával és a magyar protestáns sorsának jobbrafordultával, szintén párhuzamos továbbhaladást ígér.

És, hogy ez érintkező pont nem csak a külső forma kedvéért válik használatossá, semmi jobban nem bizonyítja, mint Tisza Kálmán amaz egyhangú lelkesedéssel fogadott és határozattá emelt indítványa, mely a két testvér-felekezet javára az ország törvényhozásának kikérendő engedélye alapján, rendezendő nyereség-kölcsön keresztülvitelét illeti, mely a két egyház egyetemes, valamint egyházkerületenkint megállapítandó külön céljai számára jelentékeny anyagi eszközök biztosítására van hivatva, a két felekezet lélekszám-aránya szerint.

Semmi kétség, hogy a magyar törvényhozás, mely mind fokozottabb mértékben érzi annak elkerülhetetlen szükségét, hogy a rohamosan növekedő közszükségek hordozásában a terhek egy részét a vallásfelekezetek egyházaival ossza meg, e tervet keresztülviteléhez a módot épp oly készséggel fogja nyújtani, mint a mily része volt az utóbbi időkben az országos műemlékek fönntartásának javára rendezett bazilika-sorsjátékban és a katolikus papság kongrua-kérdésének megoldás felé indításában, s a midőn ez első sorban katolikus egyházi érdekek mellett, a protestáns egyházak fognak jogos igényük kielégítése érdekében szót emelni, a törvényhozás válasza nem lehet más, mint a kért mód rendelkezésünkre bocsátása, nem is számítva azt a körülményt, hogy a konvent által a nyereség-kölcsön ügyében kiküldött s végérvényű intézkedésre fölhatalmazott bizottság élén maga Tisza Kálmán áll.

De bármily momentozus kezdeményeket, mondhatjuk, alkotásokat jelzünk is e konventi határozatokban és bármily jelentős sikereket várhatunk is a majdan összeülendő zsinat munkálkodásából mind állami, mind felekezetközi viszonyainkra nézve, mindezek fölsorolásával koránt sem meritők ki az idejű ülés tanácskozásait

és végzéseit a jövőre szóló hatás kellő méltatására, mert a közalap segélyezési módját illető gyökeres reform, mely az ígét testté változtatva, s kivált a tervezett nyereség-kölcsön várt eredményével kiegészítve, egészen új idők kezdetét indította meg, még talán emezeknél is emlékeztetebbé fogja tenni a magyar reformált egyház egyetemes konventjének 1890. évi ülészetét

Erről jövőre.

Szász Béla.

A külföldi tanulmányozás.

(Vége.)

Miután eképpen meggyőződhattünk a külföldi egyetemek látogatásának ok nélküli és céltalan voltáról, lássuk most már az eredményét. És erre nézve csupán az optimista szemüvegét használjuk, a pessimistáét hagyjuk most, habár ok és alkalom arra is volna, például, ha a theologus minden egyébbel, még jogi tárgyakkal is inkább foglalkozik, mint theológiával s az egyházi élet tanulmányozásával.

Azt mondják, hogy megismeri az akadémia a külföld egyházi irodalmát s itthon értékesíteni e téren szerzett képzettségét. Jól van. Legyen! Megtanulja azt, hogy jelenleg milyen állást foglal el a vallás- és egyháztudományok terén Hilgenfeld, Wellhausen, Pfleiderer, Tiele, Doedes, Hoekstra és számtalan más. Szép dolog! De nem annyival feltünőbb-e s nem botránkoztatja meg a magyar theologust az, ha valaki egész könnyedén dobálózik e nevekkal, s ugyanakkor legjelesebb magyar hittudósainknak még theologiai álláspontja felől sincs tisztában, nem csak, hanem irodalmi működésük termékeit s irányát hirtől is alig ismeri? Bizony „ignotos fallit, notis est derisui,” de egyúttal szomorító is, mert az ilyenektől aztán hogyan várhatjuk a hazai theologiai irodalomnak szellemileg és anyagilag való pártolását? És különben is, teljesen ugy sem ismerheti meg még az újabb theologiai irodalmat sem, ha itthon aztán abban hagyja ez iránti tanulmányait, a mely esetben felületes kontárkodásával többet fog ártani, mint használni, ugy saját magának, mint az irodalomnak.

Azt is mondják, hogy megismerkednek a külföldi viszonyokkal, főleg az egyházi élettel. Ez is szép, ha igaz. De nem sajnálatos-e, ha az alatt elhanyagolják azokat a dolgokat, a melyek

ket mint magyar és református lelkésznek első sorban kellene tudniok? Némelyikre nagyon reáférne egy kis póttanfolyam, egyfelől a hazai alkotmánynak, másfelől egyetemes egyházunk s az ezt képező egyházkerületek szervezetének ismeretéből.

Az meg aztán kétségtelen, hogy egyik-másik megtanul németül, angolul, vagy hollandul, esetleg ezek közül két nyelven is beszélni(!) Ez azonban csupán gyakorlati eredmény, mert tudományos szempontból teljesen elég bármely idegen nyelvnek olyan mértékű tudása, melynek segítségével megértsük az illető nyelven írott, szakunkba vágó könyveket. Már ma ritkán nyílik alkalom arra, hogy kálvinista lelkészek az idegen nyelveket gyakorolgassák, a mi nek megvan az a következménye is, hogy a pár év alatt megtanult nyelvet ugyanannyi, vagy még kevesebb idő alatt szépségesen elfelejtik. Egyházunknak és hazánkunknak egyébiránt ebből ellenkező esetben sem volna haszna, más előny pedig, például az, hogy az illetők országot-világot, képtárakat, kirakatokat, tengert, stb. látnak, s ez által szépérzékük talán finomodik, a theol. tudományosság szempontjából irányadó nem lehet.

Végezzük be cikkem e részét azzal, hogy a külföldi tanulmányozás felesleges voltát az is hathatósan bizonyítja, hogy egyházunk jelesei s irodalmunk kitünőségei között többen vannak olyanok, a kik soha nem látták a külföldi egyetemeknek színét sem. Ugyan, mivel állanak ezen „domi-doctus“-ok hátrább, mint azoknak jelentékeny része, kik külföldön jártak.

De miért mondom én el mindezeket? Miért szeretném, hogy megszűnjék ez ősi szép szokásnak mai gyakorlása? Az igazság és egyházunk érdeke visz e kegyeletlen tette. Az igazság érdekének az elmondottakkal eleget tettem, most azt fogom néhány szóval előadni, hogy egyházunk érdekében milyen intézkedéseket tartanék szükségesnek ez ügyet illetőleg s vele kapcsolatban.

Jónak látnám hogy egyházkerületeink a lelkészi állomások betöltésénél ne adjanak semmi előnyt a külföldön járt ifjaknak. Ez által meggátolnánk az, hogy olykor még másod-, sőt harmadfoku lelkészi bizonyítvánnyal is kimenjenek egyesek. Minthogy, azonban, más oldalról véve a dolgot, némelyik stipendium anyagilag igen

kedvező helyzetet teremt élvezője számára, természetesen arra is figyelemmel kellene lenni, hogy a folyamodók közül mindig a legérdemesebbek nyerjék meg őket. Erre első lépés az lehetne, hogy e stipendiumok adományozásánál bizonyos illetéktelen befolyások megszűnjenek. Például, az utrechti egyetemen időző növendékektől rendszeren sok függ arra nézve, hogy kik lesznek utódaik. Ennél azonban sokkal illetéktelenebb, mert teljesen illetéktelen, holmi bécsi befolyás is szerepel ugyanott, a melyet csak úgy lehetne ellensúlyozni, ha ki volna eszközölhető, hogy az olyan stipendiumokban, a melyek általában magyarok részére vannak alapítva, arányosan részesüljön minden theologiai akadémiánk s lehetőleg ezek jelöltjei nyerjék meg rendszeren, a mint a sor rájuk kerül.

A végcél mindemellett is, szerintem, nem lehet más, mint az, hogy egyházunk teljesen és kétségbevonhatatlanul feleslegessé tegye lelkészjelölteinkre, a külföld meglátogatását s nálunk is olybá vétessék az, mint bármely más pályán vétetik, hol az illető semmi előnyre nem számíthat. Nálunk is így kell annak előbb-utóbb lenni. Ezt azzal a gyökeres reformmal vihetnők ki, ha egyházkerületeink úgy rendeznék be theologiai akadémiáikat, egyfelől a tanerők számára és képességére nézve, másfelől a szakképzettség megszerzéséhez szükséges kellékek dolgában, hogy mi kifogást se lehessen ellenök tenni s így a pályavégzett ifjubar semmi se hiányozzék az alapból, melyen aztán, mint „jó pap, holtig tanulhasson.“

Szinte hallom az ellenvetést, hogy a midőn kifejezem ez óhajtásomat, nem vetek számot a tényleges anyagi viszonyokkal. Erre vonatkozólag ismétlem azt, a mit cikkem elején megmondtam, hogy hiszen úgy sem bizom szavaim rögtöni sikerében. E szerint hát egy kis idealisztikus követelménnyel is állhatok elő. Meg vagyok azonban győződve a felől, hogy a kiáltó szükség tapasztalata folytán egyházunk kormányzó férfiai elvégre is be fogják látni, hogy hol keressünk gyógyirt sebeinkre, s hova kell letennünk a protestántizmus szilárd épületének alapjait. Akkor aztán nem az ok nélküli és sikertelen külföldi tanulmányozás elősegítése lesz lelkészképzésünkben a törekvések netovábbja, hanem éppen ellenkezőleg, ennek mellőzésével, a hazai theol. oktatás

mintaszerüvé tétele leend kitűzve az egész magyar ref. egyház legközelebbi teendőinek egyike és talán legfontosabbika gyanánt.

Zoványi Jenő.

Törvényjavaslat a görögnyelv fakultatív tanításáról.

A képviselőház április 21-iki ülésében nyújtotta be gr. Csáky Albin vallás és közoktatásügyi miniszter a háznak a törvényjavaslatot, mely „A középiskolákról és azok tanárainak képesítéséről szóló 1883. XXX. t.-cikk módosítását” célozza.

Itt adjuk a törvényjavaslatot:

1. §. Az 1883. évi XXX. t.-cikknek 3. és 5. §-ai annyiban módosítatnak, hogy gimnáziumi tanulók a görögnyelv és irodalom tanulására nem köteleztetnek, ha a helyett valamely a vallás- és közoktatásügyi miniszter által megállapítandó tárgyból, vagy tantárgyakból nyernek az illető gimnáziumban a tanterv által előszabott rendes oktatást. Az ekkép a görögnyelv és irodalom helyett választott tantárgy, illetőleg, tantárgyak, az azokat tanulókra nevezve kötelezőkké lesznek s az e tárgyakban való előmenetel a rendes tantárgyakban tanusított előmenetellel egyenlően ítélendő meg.

2. §. a vallás és közoktatásügyi miniszter rendeletére, vagy vezetése alatt nem álló gimnáziumok fenntartóinak szabad elhatározásától függ, vajjon kívánnak-e intézetükben a görögnyelv és irodalom helyett más rendes tantárgyak oktatásáról is gondoskodni, a mennyiben pedig erről gondoskodni kívánnak, a tárgy megállapítása az előző §. értelmében, a vallás és közoktatásügyi minisztertől függ s az azokban elérendő cél és mérték tekintetében, a középiskolai törvény 8. §-ának rendelkezése irányadó.

3. §. A mennyiben oly tanuló, ki már egy, vagy több osztályban, a görögnyelvet és irodalmat tanulta, akár átlépés esetében, akár ugyanazon intézet kebelében, a görögnyelv és irodalom helyett tanított tantárgyban való oktatásra kíván jelentkezni, az illető tantárgy, vagy tantárgyakban amaz intézet megelőző osztályában elvégzett tananyagból felvételi vizsgát tartozik tenni. Ugyanez áll az ellenkező esetben, midőn valamely tanuló a görögnyelv és irodalom tanulására jelentkezik. Az ily tantárgyváltoztatások idejére nézve az 1883. XXX. t. cikk 13. §-ának az átlépésre vonatkozó rendelkezései érvényesek.

4. §. A többször idézett törvény 5. §-a olyképp módosítatnak, hogy az oly gimnáziumi tanulók, kik a görögnyelv és irodalom elhagyásával végezték középiskolai tanfolyamukat s tették le érettségi vizsgálatukat, a tudomány-egyetemek és egyéb iskolák hittudományi, ugyszintén bölcsészeti, történelmi és nyelvészeti szakaszaira (s a tanárképző intézet ugyanazon szakosztályára) föl nem vehetők, ha azonban a görögnyelv és irodalomból pótló érettségi vizsgálatot tesznek, az idézett törvényszas-

kasz második bekezdésének a reáliskolai tanulókra vonatkozó rendelkezése reájuk nézve is érvényes.

5. §. Az idézett törvénycikk 32. §-a alól kivételt képeznek az oly gimnáziumok, a melyekben a görögnyelv és irodalom helyett más rendes tantárgy, vagy tantárgyak oktatásáról is történt gondoskodás; az ilyenekben a tanárok száma (az igazgatót beleértve) a nyolc osztályu intézetben legalább 11, a hat osztályuban legalább 8.

6. §. Jelen törvény végrehajtásával a vallás és közoktatásügyi miniszter bizatik meg.

Budapest, 1890. ápril 21.

Gróf Csáky Albin, s. k
m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter.

A papi fizetések javításáról.

(Végső.)

De különben is az egyházközségeknek nem lehet célja, mint a pénzüintézeteknek, a vagyon nevelése; a hátszegi egyháznak arra sincs szüksége, hogy tartalékalapot növeljen, mert a Háverné halálával akkora vagyon birtokába jut, hogy még egy egyházközséget el tudna látni egész személyzettel s fizetéssel.

Legközelebb a brádi egyházközség javította papjának 500 forint fizetését 100 frttal egy évre, (fenntartván jogát, hogy jövőre is kérelmezhesen) s ezen javítás az Igazg. Tanács által állandó javításnak lett kimondva.

A brádi egyházközség vagyoni állása, a mellett, hogy a nyugalmazott pap fél fizetést huz, megbírná a papifizetésnek 1000 frtra való fölemelését s még is a nagy egyházi vagyon mellett, a szegény papnak drága városban, az egyházközség szűkkeblősége miatt 600 frtos fizetésen kell nyomorogni mindaddig, míg majd egyszerre dőlnek ki a nyugalmazott lelkészszel.

Ily körülmények között, óhajtandó volna, hogy az Igazg. Tanács harmadfoku határozatával, az egyházi alap számbavétele után, a papifizetést lehetőleg fölemelje. Sőt elrendelhetné azt is, hogy az olyan egyház, hol az alapokat nem a hívek adózása hozta létre, évi fölöslegének felét az egyházközség által kiválasztandó egyházközség fölsegelésére fordítsa, a mint hogy régebben éppen Brád kötelezve is volt Körösbányát segíteni

A papifizetések javítását külsegély által el nem érhetvén, próbáljuk meg, alkalmazni ezen közmondást: „segíts magadon, s isten is megsegít.”

Segítsünk hát, ha magunkon nem is, de legalább a leendő papokon. Erre nézve mondja ki az egyházkerületi közgyűlés, hogy egyetlen egyházközségbe sem enged be lelkészt addig, míg az egyházközség, az egyházkerület által megállapított becslés szerint, 600 frt. mond, hatszáz forint papifizetést és ezen kívül évi 60—70 frt. fölösleg papi jövedelmet ki nem mutat. E célból, a papi állomás betöltetlen hagyandó mindaddig, míg a pontosan felhajtandó papi fizetésből és az esetleg nyerendő államszegélyből begyűl azon tőke, melynek egyházkeblileg ke-

zelendő 8%-a, esetleg, ezen pénzből vásárolt földbirtok adón kívüli tiszta jövedelme a papfizetést a kívánt összegre ki nem pótolja s ezen kívül a 60—70 frt. tartalék-jövedelem tőkéje megszerezve nincs, még pedig ez utóbbi azért, hogy a tartalékjövdelemből minden 10 év alatt újabb 50 frt. fizetésjavítás tőkéje szerezhető be. A központi kezelést azért nem ajánlom, mert kevesebb kamat folyván be, az egyházak igen sokáig volnának lelkesül nélkül. Sőt esetleg azt is megengedhetőnek tartanám, hogy a javítás után 1—2 évig a kepeváltási alap megindítására betöltetlen maradjon.

Tudom én, hogy sokan megütköznek indítványomon s az egyházak pusztulását fogják jósolni belőle. De nincs miért megijedniök, mert láthatják, hogy akárhány leány-egyházközség beszolgálás mellett sem pusztul el évtizedeken át: miért kellene tehát egy anya-egyházközségnek 4—6 év alatt elpusztulni?

De lássuk közelebbről is e módszer eredményét.

Ha egy 500—600 frt. közti állomást kell feljavítani, ez esetben az 4 évig betöltetlen maradna s csak szomszéd pap által adminisztrálnék. Négy év alatt az interkalárból bejöne 2000 frt. az államsegélyből évi 100 frt, lenne 4 év alatt 400 frt. s így tenne az összeg (a kamatos növekedésen kívül) 2400 frtot. Adminisztrációért papnak 40 frt. kántor-tanítónak 20 frt. (a mostani törvényt módosítandónak, s az adminisztrációt $\frac{1}{8}$ -nál alább szállítandónak ajánlanám) s így négy évi adminisztrátori díj 240 frt. levonván, maradna 2160 frt. tőke, minek 8%-ja tenne 170 frtot. Ebből 100 forint fizetésjavításra, 70 frt. újabb állandó tőkekésítésre fordítván, minden 10 évben 50 frttal javulna a fizetés.

Egy 4—500 forint közötti állomás feljavítására adatnék évi 200 frt. segély s így 6 év alatt meg lenne szerezve a 600 frt. fizetés és a 10 évenkénti 50 frtnyi javítás tőkéje.

A 3—4 száz forint közötti állomások felsegélésére adatnék évi 300 frt. segély. Itt már 8 évig nem töltenék be a papi állomás. Ez idő alatt az adminisztrációs költségek levonása után fenmaradna 4320 frt. Ennek évi 8%-ja 346 frt. Ebből 300 frt. fizetésjavításra, 46 frt. pedig tőkésítésre fordítatnék s minden 12 évben 50 frt. fizetés-javítás tőkéjét eszközölné.

Megtörténhetik ugyan, hogy sok egyházközségben erőmegfeszítéssel is siettetni fogják a feljavítást, hanem én ezt számításom kívül hagyom.

Eme cél elérésére a következő segélyre volna szükség.

Az erdélyi egyházkerületben évenként mintegy 14 papi állomás üresedik meg, melyből négyet számíthatunk a 600 frton felüli állomásokra, s így marad segélyezendő tíz. Ebből három állomás 5—600 frt. közötti, négy állomás 4—500 frt. közötti, három állomás 3—400 frt. közötti. A három 500 frtos állomás segélyezésére kell évi 300 frt., a négy 400 frtos állomásnak egyenként per 200 frt. = 800 frt., a három 300 frtos állomásnak egyenként 300 frt. = 900 frt. összesen 2000 frt. így tehát második évben 4000 frt., a harmadik évben 6000 frt., a negye-

dik évben 8000 frt. az ötödik évben az 500 frtos nem emelkedvén, lesz 9700 frt., a hatodik évben 11,400 frt. a hetedik évben a második osztály sem emelkedvén, lesz 12,300 frt., a nyolcadik évben 13,200 frt.

Ezen felül a segély többé nem emelkedvén 20—25 évig körül-belül ezen összegre lenne szükség, hogy a papi fizetések 600 frtra emeltessenek az ürességbe jövő egyházakban. Ezen szükséglet az államsegély felemeléséből lenne fedezendő, a minek megnyerését hiszem, s ha nem nyernők meg, azon esetben is kötelezve lennének az egyházak állomásaikat betöltetlen hagyni, míg a szükséges tőkét előállítják. A mostani segélyalapokat a jelenlegi szükségektől elvonni nem tartanám semmi esetre tanácsosnak.

A ki kevés pénzzel nagyobb segélyezést tudna tenni, lépjen elő vele. Győzzön a jobb!

Péter Albert.

Egyetemes konvent.

(Vége.)

IV. ülés ápr. 21.

Elnökök: Kun Bertalan püspök és Tisza Kálmán főgondnok. A jegyzőkönyv hitelesítése után még egyszer felolvasatott Tisza Kálmánnak a múlt ülésen egyhangulag elfogadott s következőleg szövegezett indítványa:

Tekintettel arra, hogy az előtünk fekvő jelentésekből kitűnik, hogy az ev. ref. egyház orsz. közalapja, a kifizető nagy célok előmozdítására elégtelen eszközökkel rendelkezvén, azok növelése okvetlenül szükséges;

tekintettel arra, hogy nem látszik célszerűnek, hogy ez idő szerint legalább, akár a hivektől nagyobb áldozatok követeltessenek, akár az államtól kéressék segély;

de tekintettel arra is, hogy remélhetőleg ezek nélkül is lehető lesz a közalap tőkéjének s ez által az évi jövedelemnek minél nagyobb mérvű emelése, ha oly intézkedés történik, melynek folytán a kiálló kedvező alkalom azonnal felhasználható lesz, indítványozom:

válasszon a főtiszt. és mélt. konvent egy 10—15 tagból álló bizottságot, melyben mind az öt egyházkerület egyenlő számú tag által legyen képviselve.

Ezen bizottság felhatalmazandó arra, hogy érintkezésbe lépven az ágostai, esetleg mindkét prot. másik felekezet főhatóságaival, ha ezek a mieinkkel egyező céljaik előmozdítása végett óhajtják; ha ez nagyobb idővesztegetés nélkül lehető lesz velük együtt, ellenkező esetben kizárólag a mi felekezetünk nevében és érdekében, tegyen meg a kijelölt célból minden lehető; konventünket s így egyházunk egyetemét kötelezőleg egyezkedhessék, szerződhessék, szóval mindent megtehessen, mi az eredmény érdekében szükséges. Előre is kimondatik azonban, hogy ezen felhatalmazás arra ki nem terjed, hogy hiveinktől e címen nagyobb áldozat kívántassék; valamint arra sem, hogy akár az egyes egyházkerületek, akár az országos közalap meglévő tőkéi és jövedelmei, bármily módon, bár csak látszólagos biztosítékképpen is, igénybe vételessenek, vagy lekötessenek.

Azután, tárgysorozat rendjén, felvételre a közalapi bizottságnak általánosságban már elfogadott jelentése*) és a részletes tárgyalás megtörténte után, az egyetemes konvent a következő határozatot mondta ki:

a) A közalapnak a törvényben megszabott segélyezési céljaira fordítandó évi kiosztandóinak arányos kiszámítására nézve, a hivek járulékeinak összege 81,000 frt. vétetett fel; mihez képest ez összegnek 25⁰/₀-a az alaptőkéhez csatoltatván, a megmaradt 75 % -ból pedig további 25 % a missziói célokra, további 10 % pedig a lelkeszi gyámintézet alaptőkéjének gyámolítására fordítatik; az ezután fenmaradó egész összegnek ez idő szerint 50 % -a, egyszer s mindenkorra szóló 40⁰/₀-a tőkekamat segélyekre osztatik ki; 10⁰/₀-ból pedig a netalán szükségessé váló kiegyenlítések tételnek meg.

b) A hármass bizottság amaz indítványa, hogy a közalap létrejött alaptőkéjének, valamint a Jordán-alapnak évi kamataiból s törvényes 25 % -nyi tőkésítés után fenmaradó 75 % -ok egész összegükben a tőkekamat segélyezés céljaira fordítatnak, szavazás útján elvetté: gr. Degenfeld József indítványára ki mondatik, hogy e kamatjövdelemből, a tőke jövőbeli szaporodásának préjudiciuma nélkül, ez idő szerint 32 esztendőre, évi 9250 frt. köttetik le, az a) pont alatt érintett 40⁰/₀-on felül, a tőkekamat-segélyezés céljaira; mihez képest az e címen kapható segélyek összege jelenben 23,020 frtra rug.

c) Az egyházközségek részére, templom, iskola, paplak építésére, építkezésből származó adósságok törlesztésére, vagy egyházi célokra szolgáló fekvők vásárlására nyújtandó tőkekamat segélyek oly feltétel mellett szavaztatnak meg és tételnek folyóvá, ha az egyházkerületi hatóság igazolja a segély szükségességét, a kitűzött célnak a megfelelő és a kivételre előkészített voltát; ugyancsak az egyházkerületnek levén kötelessége, gondoskodni arról, hogy a segélyben részesített egyházközség, a számára biztosított kamat-összegnek megfelelő tőkét legkésőbb 32 év alatt előállítsa és törleszse; ez idő leteltével a közalapnak a kamatsegélyezés kiszolgáltatására kötelezettsége megszűnven

d) A lelkeszi javadalmak felemelésére szolgáló 32 éves kamatsegélyek már ez éven kezdve folyamatba indittatnak, hogy a mely állomások számára a közalap afőlszámított tőkének egész 5⁰/₀-át elvállalta, ezek tőkészerző 1¹/₂ % -ai a közalapban visszatartandók, a végrehajtó-bizottság felügyelete alatt kamatos kamatos-kamatozás mellett, külön-külön kezelendők s csak a 3¹/₂ % -ok küldendők kiosztás végett a püspök urak kezéhez, a kiknek gondoskodása alá tartozik, hogy az egyházközségek által elvállalt 1¹/₂ % -ok a lelkeszeknek kiszolgáltatassanak; az egyetemes konvent azonban, az egyházkerületek indokolt véleménye alapján, esetről-esetre megengedhetik, hogy a tőkészerző 1¹/₂ % -ok kiszolgáltatására nem képes egyházközségek lelkeszei is részesíttessenek ily segé-

lyekben a 3¹/₂ % -ok erejéig. A közalap pénztárában ily módon előállandó tőkék aztán, megfelelő összegükre növekedvén, az illető egyházközség tulajdonába adatnak ki, az egyházkerület felelős levén gondoskodni arról, hogy e tőkék kizárólag az illető lelkeszi javadalom biztosítására tartassanak fenn és gyümölcsöztessenek, a közalap e tekintetben vállalt terhei ettől fogva megszűnven.

A mely egyházkerület felelősséget vállal a lelkeszi javadalom felemelésére számított tőke legfőleg 32 év alatti előállítására: a közalapból biztosított évjáradékokat egész összegükben nyeri, püspöke útján kezébe; a közalapot ebben az esetben sem a tőke előállításának, sem az évjáradékok 32 éven túli kiszolgáltatásának terhe nem illetvén.

Meghozatván e határozat, kijelöltettek azon lelkeszi állomások és egyházak, a melyek felegelése ily módon történik. Lelkeszi fizetések feljavítására kapott a dunamelléki egyházkerület 1210 frtnyi évi járadékot; a dunántúli 635 frtot; a tiszáninneni 2045 frtot, a tiszántúli 4650 frtot, az erdélyi 2210 frtot, összesen tehát 10,670 frtot. Egyházak építésére, stb.: a dunamelléki 1430, a dunántúli 1755, a tiszáninneni 905, a tiszántúli 3630, az erdélyi 3504 frtot; összesen 11,224 frt. A két összeg 21,894 frt. Egyezer frt. visszatartatott a 23 ezer frtból arra a célra, hogy netalán későbbi jogos jelentkezések és szükségek kielégíthessenek.

Az iskolaügyi bizottságnál levő kérdések kerülvén elő, az, egyebek közt, betérjlesztette a görögnyelv tanítására vonatkozólag, a következő indítványt: Köztudomás tárgya, hogy a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr már húzamos idő óta tárgyalásokat folytat és szaktanácskozásokat tart azon kijelentett célból, hogy a gimnázium kötelezett tantárgyai közül kihagyassa a görög nyelv és irodalom kötelezett tanulását, azon görögnyelvet és irodalmat, melyre nemcsak a mult zsinat által megalkotott gimnáziumi szervezetünk, hanem 3 és fél százados protestáns tudományos oktatásunk mindenha kiváló súlyt fektetett, mert ismeretes igazság, hogy ezen nyelv és irodalom tanulmányozásának újrábredése egyik első rangu úttörője volt a humanizmus diadalának, a prot. szellem megszületésének; hű kísérő társa, hatalmas oszlopa, éltető levegője további fejlődésének és izmosodásának.

És dacára annak, hogy ily nagyfontosságú, minket rendkívül közel érdeklő, összes műveltségünkre nézve csaknem kiszámíthatatlan következményű változtatás céloztatik; dacára annak, hogy a nagymélt. miniszter ur ezen sokfelőlről támasztott ellenmondás után is fentartott terve felől már többször és sokaktól kért véleményt és tanácsot: mégis, reformált, sőt, a mint tudjuk, általános prot. egyházunkat erről még csak nem is értesítette, nem hogy véleményét megkérdezte volna, holott eddigelő hasonló esetekben mindig, még a legszomorúbb időkben is mindig megkérdeztetünk és meghallgatánk, s ezt az 1790/91. 26-ik t.-cikk értelmében jogosan és miut a nemzeti művelődés érdekében, gimnáziumok fentartására roppant áldozatot hozó testület méltányosan megvárhatuk volna.

Ezek folytán, bátrak vagyunk indítványozni, hogy a fő-tiszt. és mélt. konvent kérje fel a nagymélt. vallás- és köz-

*) Pótlólag közöljük azon 21 tag névsorát, kik elfogadására szavaztak: Baksay Sándor; Ballagi Mór, br. Bánffy Dezső, Beöthy Zsigmond, gr. Degenfeld József, Fejes István, György Endre, Kerkápoly Károly, Kolozsvári Sándor, Nagy László, Parádi Kálmán, Szabó János, Szász Béla, Szász Domokos, Szász Gerő, Szász Károly, Szél Kálmán, Szilágyi Dezső, Tisza Kálmán, gr. Tisza Lajos, Tóth Sámuel.

oktatásügyi miniszter urat, hogy mielőtt ezen ügyben elhatározó lépést tenne, értesitse terve felől ref. egyházunkat és hallgassa meg annak a véleményét.

Mínthogy Csáky vallás- és közoktatásügyi miniszter azonban, a görög nyelv tanítására vonatkozólag, éppen ezen napon már a törvényhozás elé terjesztette törvényjavaslatát, a konvent a következő határozatot hozta: Egyetemes konventünk méltányolja ugyan az iskolaügyi bizottság előterjesztésének indító okait, de miután a jelzett elhatározó lépés a törvényjavaslatnak éppen a mai napon történt beterjesztése által már megtétetett, az indítvány tárgyalásába nem bocsátkozik, hanem a maga idejében meg fogja tenni a saját jogkörébe tartozó intézkedéseket.

A tiszántúli egyházkerület közgyűlésén egy tag indítványt tett arra nézve, hogy az állami tisztviselők nyugdíjazásáról szóló 1885. 11. törvénycikk intézkedéseiben foglalt kedvezmények terjesztessenek ki a felekezeti tanítók, tanítónők nyugdíjazása eseteire, s illetőleg családjaik ellátására is; miután az ez alapra való adózást, a felekezeti tanítók és iskolát fentartó egyházak is, az állami tanítókkal egyenlő mértékben teljesítik. A közgyűlés ez indítványt magáévá tévén, azt, mint az 1885. t.-cikkben, a felekezeti tanítókra való ki nem terjeszkedés által történni vélt sérelmet véli orvosoltatni.

Az indítvány utoljára a konventi iskolaügyi bizottság előtt állott és a konvent 1888-ban e bizottságnak véleménye elfogadásával tette át azt közjogi bizottságunkhoz.

E tárgyban a közjogi bizottság javaslata folytán, a konvent a következő határozatot hozta: Miután az 1885. 11. törvénycikk a nyugdíjra jogosult tagokról szóló 2-ik §-ában csak olyan tanárokról és tanítókról intézkedik, a kik az 1875. 32. t.-cikk rendelkezései alá nem tartoznak, a mely alá pedig az állami népiskolai tanítók, tanítónők, óvók stb rendszerint mind oda tartoznak éppen úgy, mint a felekezeti: e szerint egyenetlenség, az állami és felekezeti tanítók között a nyugdíj illetményekre nézve fenn nem áll. Következésképpen az állami és felekezeti tanítók között a nyugdíj illetményekre nézve fenn nem áll. Következésképpen az állami és felekezeti tanítók között a nyugdíj illetményekre nézve fenn nem áll. Ennek következtében a konvent az indítvány mellőzésével, napirendre tér.

A tiszántúli egyházkerület egy átiratában arra kérte az egyetemes konventet, hogy miután a theol. magántanári vizsgák szabályai úgy is csak ideiglenes minőségűek s e tekintetben az eljárásnál hiányzik az egyöntetűség készítsen egy újabb rendszabályt, a melynek szigorú figyelembe való vétele mellett tartassanak meg aztán mindenütt a szóban forgó vizsgák. A kérdés az egyházkerülethez tétetett át, hogy azok az illetékes theologiai karok által javaslatot készítsenek s azokat, egyeztetés végett, a zsinatot előkészítő bizottságnak adják át. Ugyanezen bizottsághoz tétessenek át a gimnáziumi tanári karoknak a tantervre vonatkozó észrevé-

telei, valamint a szupplikációknak és lelkész-minősítésnek kérdései is.

Mindezek után, az iskolaügyi bizottság bemutatta az iskolai vagyonok részletes kimutatása végett készített táblázatot. A konvent azt elfogadta, s útasította az iskolák előjáróságait, hogy az összeírást folyó évi dec. hó utolsó napjáig eszközöltessék. Az így beküldött anyag feldolgozására György Endre, konventi képviselő kéretett fel.

A misszió-ügyi bizottság előterjesztései kerültek ezek után sorrendre. Ezekből hallottuk, hogy e téren mindenütt öröndetes fejlődés tapasztalható, a számadások nagy pontossággal vezetettek és idejében beterjesztettek; jelentetett, hogy Selmechányán a missziói központ meg nem alapíthatott, minthogy ott hiányzanak az e célra szükséges elemek és feltételek. Kiosztatott ez évben 22 ezer forint, azon egyezer forinttal együtt, melyet a dunántúli egyházkerület ezen alapból föl nem használhatván, azt most rendelkezés alá bocsátotta.

Tett indítvány folytán, útasítottak az egyházkerületek, hogy azon táblázatok, a melyeket az egyházak és lelkészi állomások felségélyezése végett már ez évben összeállítottak, minthogy azok nagyon hiányosak és nem is egyöntetűek, pontosan egészítsék ki.

VI. ülés, ápr. 22 d. e.

Elnökök: Kun Bertalan, püspök és Tisza Kálmán, főgondnok.

Felolvasatott az egyetemes énekügyi bizottság működéséről szóló jegyzőkönyv, melynek konzervatív szellemű és végképpen nem gyökeres reformokat tervező intézkedéseit a konvent kivétel nélkül helybehagyta; egyszersmind 200 forintot utalványozott a szükséges előkészítési teendőik kiadásainak fedezésére. Ez összeget az egyházkerületek a szokott arány szerint fogják saját pénztárukból fedezni.

A házassági törvények bizottsága, közbejött akadályok miatt, nem gyűlhetvén össze, e miatt a reábizott feladatot nem is oldhatta meg. A nehéz kérdésre vonatkozólag, majd egy más konventi alkalommal fogja elmondani nézeteit s terveit.

VII. ülés, ápr. 22, d u.

Elnökök: Kun Bertalan, püspök és Tisza Kálmán, főgondnok.

A legnagyobb részét a közalapi végrehajtó bizottságnak az ez évre szóló segélyek kiosztása iránti jelentése vette igénybe. A segélyezések megállapításával a konvent ki is merítette hosszú tárgysorozatát s érdemleges tárgyalásait az elnökség éljenzésével s báró Vay Miklós főgondnoknak jegyzőkönyvi kivonat által is leendő üdvözetével, este 1/29 órakor berekesztette. Más nap már csak a jegyzőkönyv hitelesítése történt.

T Á R C A.

„Protestáns Szemle.”

A „Protestáns Szemle” múlt, 1889. évi I—II. füzetének megjelenése régi várakozások kielégítésére volt hivatva. Mohón vettük kezünkbe, érdeklődéssel olvastuk át. Ha voltak ellene kifogásaink, igyekeztünk az észlelt hiányokat a kezdet

nehézségeivel, egyházi irodalmunk fejletlenségével mentetetni. Ha éreztük, hogy némely cikke nem felel meg az általunk felállított s természetesen az egyesek ízlése szerint nagyon váltakozó követelményeknek; ha láttuk, hogy helyet nyertek benne olyan közlemények is, melyek talán nem foglalhatók

bele a mi irodalmi társaságunk eme közlönyének pedáns fontoskodással kimért körébe: elhallgattuk megjegyzéseinket, nem akarván olcsó babérokat szerezni. Mert hát, köztudomás szerint, mi sem könnyebb, mint mindent agyon bírálni s a legjobbat is fitymálni, különösen a nélkül, hogy mi is kitennök magunkat a kritika fegyvereinek, holott erre bő mértékben nyílik alkalmunk, csak teljesítse kiki az állásával együtt járó kötelességeket.

Annnyival kevésbé akartuk kritizáló hajlamunkat a „Protestáns Szemle“ első zsengéjén kielégíteni, mert ismertük a viszonyokat, melyek közt megjelent, s a melyek még súlyosabb kifogásokat is elhallgattattak volna velünk. És más-különbén még felőtli hiányokkal is kibékített volna az irodalmi társaság nagynevű elnökének állásához és egyéniségéhez teljesen méltó, kitünő programja, mely a füzet élén állva, megnyitá a társaság működését. Az a hamisítatlan protestáns szellem, mely az egésznek alaphangját képezi, az az őszintén kifejezett szabadelvű felfogás a tudományos theologia hivatásáról és eszközeiről: olyan határozott proklamálása a társaság irányának, mely nagy reményekkel tölthet el mindenkit, ki a tudományokban való haladásnak szerepet szánt a magyar protestáns egyházak fejlődésében. Jóleső örömmel telt el szívünk, hogy, ime! nem kell tartanunk a tudományos vizsgálódás korlátozásától, hiszen előkelő helyről nyertünk biztosítást, hogy irodalmi társaságunk a protestánsizmus valódi hivatását felismerve, annak létokát, alapelvét fogja érvényesíteni működésében. Nemcsak, hanem egyszerűsre is kész harcolni a katolicizmus ellen is, mely minden téren s minden módon arra törekszik, hogy elnyomja az emberi jogok kivívását munkáló prot. szellemet, s ami ennek az állami életben megfelelő, a szabadelvű irányt.

Egy észrevételünket mégis nyilvánítani kell. Ám, ez nem a megjelent kettős füzetre vonatkozik, hanem arra, a melyik elmaradt. A „Prot. Egyh. és Isk. Lap.“ mult évi 13. számának a különfélekélet tartalmazó rovata szerint a társaság közgyűlése azt határozta, hogy júliusban és októberben egy-egy, tehát, összesen két kettős füzet adassék ki. De csak egyet kaptunk. Azok, a kik legalább is rendes tagok vagyunk, nem panaszkodhatunk ezért, mert hiszen jogunk volt, részt venni a társaság alakulásában s így ezzel kárpótolva érezhetjük magunkat az egyik füzetért, sőt abba is egész készséggel egyezünk, illetőleg, nyugszunk bele, hogy a kiadott monographiából csak tizenhat iv számítassék a mult évi illetmény gyanáut. De hát a pártoló tagok, kik a társaság ügyeinek intézésébe nem folyhatnak be s így pénzükért csupán megfelelő olvasmányra számíthatnak, nem tesznek-e ez ellen kifogást? Én azt hiszem, hogy ha hallgatagon is, de tesznek. Igaz, hogy a jelen évfolyam, előreláthatólag, busásan fog mindnyájunkat kárpótolni ivek száma tekintetében is, de viszont, vegyük figyelembe, hogy a kezünkbe adott kettős füzet két befejezetlen közleményt is foglal magában: a Thury Eteléét és a Pulszky Ágostonét. Némelyek ugyan agyoncsépelezték mindkettőt, én azonban nem tartom olyan értéktelennek egyiket sem, hogy ez okon talán még be se fejeztessenek; más részről pedig határozott ellensége vagyok annak, hogy félbeszakított közleményeket tartalmazzanak az egyes

évfolyamok s a következő évre is átnyuljon egyiknek-másiknak közlése, vagy éppen végleg el is maradjon a befejezés. Így tehát nagyon óhajtanám, hogy a társaság intéző férfiai mindezeket fontolóra vevén, ha csak lehetséges, bár egy 5 ives füzetet adassanak még ki a mult évi folyam kiegészítésül, még pedig egybefoglaló címlappal és együttes tartalomjegyzékkel ellátva. Így aztán terjedelemben is inkább megvolna az arány az első és második évfolyam közt. A titkár buzgalma, avatottsága és e minőségében eddig szerzett sikerei kezességet nyujtanak ugyan az iránt, hogy a körülményekhez képest a legjobban lesz szerkesztve e reménybeli füzet is, de legyen szabad mégis felhivnom figyelmét arra, hogy az irodalmi szemle rovatát nagyon becselessé tehetné az, a mit a kettős füzetből sajnosan nélkülöztünk: a mult évben megjelent magyarországi folyóiratok theologiai érdekű, főleg egyháztörténelmi vonatkozású közleményeinek rövid ismertetése. Tudtommal a „Századok“, Történelmi Tár, „Magyar Könyvszemle“, „Ungarische Revue“ s „Budapesti Szemle“ hoztak az utóbbi szempontból nagy részben felette érdekes tanulmányokat és adatokat.

És e jámbor óhajlás kifejezése után térjünk is át tulajdonképpen való tárgyunkra: kellő méltatására a „Protestáns Szemle“ folyó évi, már kezünk között levő I. és II. füzetének, melyek rövid időközben hagyták el a sajtót s örvendezették meg egyházi irodalmunk barátait. A változatos tartalmu füzetek közleményei alatt dr. Ballagi Aladár (II), dr. Bartha Béla (I—II), Csengey Gusztáv (II), Csiky Lajos (II), Kecskeméthy István (I), dr. Masznyik Endre (I, Petri Elek (II), Szabó Aladár (II), Szilágyi Sándor (I), dr. Szlávik Mátyás (I—II), dr. Vécsey Tamás (I) és Zoványi Jenő (I—II) nevével találkozunk, tehát kilenc református és három evangélikus íróéval, kik közül kettő tud. egyetemi tanár, egy egyetemi könyvtárigazgató, öt theologiai, egy jogakadémiai tanár, három pedig lelkesjelölt.

Szóljunk egy pár szót dolgozataikról külön-külön.

Ballagi Aladár érdekes mutatót közöl „Colbert“ című nagy terjedelmű munkájának II. kötetéből. „A nantesi edictum visszavonása“ olyan tárgy, mely teljesen méltó arra, hogy közönségünk megismerkedjék történetével. Élénk, csaknem tárcaírói stílussal rajzolja jeles történésznünk a híres francia államférfiúnak, Colbertnek a hazájabeli protestánsokhoz való viszonyát, ezeknek a vakbuzgó király alatt ez időtájt folyton rosszabbuló helyzetét, melynek végső mozzanatai már a Colbert halála után következtek be 1685-ben lett a derék IV. Henrik által kiadott nantesi edictum a méltatlan unoka által visszavonva. E tény és hatását az iránta érzett mély megvetéssel jellemzi aztán írónk, még pedig főleg nem is az általános emberi szempontokból, hanem specialiter, mint politikai bünt, mely csakhamar erősen megboszulta magát Franciaországon, egy csapással megsemmisítvén annak iparát, a minek fejlesztésén Colbert egész életén át bölcs belátással munkálkodott.

Bartha Béla nagyérdékű dolgokat tesz vizsgálata tárgyává „Statisztikai tanulmányok a magyar protestánsizmusról“ című dolgozatában. Kifejtvén a felekezeti statisztika fontosságát, meggyőzően buzdít az ennek

Folytatás az 1/4 iv mellékleten.

alapját képező felekezeti népszámlálások felkarolására. Majd áttér szorosabban vett tárgyára s első közleményében a magyar protestáns népeesség „állandó” viszonyait, ezek közt kiválóan a felekezeteknek a nemzetiségckhez való viszonyát, a fi- és nőnem egymás közti arányát és a lakóhely szerinti eloszlást tárgyalja. A második közlemény aztán a házassági összes viszonyokkal foglalkozik. Helyes csoportosítással, szak szerű megjegyzések kíséretében, igazán tanulságosan fejtegeti nagy utánjárást igénylő tárgyának legapróbb részleteit is. Meleg érdeklődéssel várjuk tanulmányának hátralevő azon részét is, mely a hazai protestántizmusnak egyfelől születési és halálzási, másfelől ki- és áttérési statisztikáját fogja tartalmazni. Egy észrevételt kell azonban tenünk, a mely épp úgy egyéni felfogást tükröztet vissza, mint írónak azon nézete, melyre ez vonatkozik. Öttingennek ugyanis a vegyes házasságokkal szemben elfoglalt elítélő álláspontját merevnek, exkluzívnek, a katholicizmuséhoz hasonlónak, a valódi humanizmussal ellenkezőnek tartja s mint ebből látszik, erős szavakkal kárhóztatja. Megvallom, minden szabadelvűség mellett is, Öttingen véleményéhez csatlakozom, a mennyiben a vegyes házasságok emelkedését én sem a türelem, hanem csakugyan a vallási közöny bizonyítékának tekintem. Indokolnom ezt jelenleg felesleges, miután szintén nem bizonyított állítással állok szemközt.

Csengey Gusztáv még folytatásra váró tanulmányt közöl, melynek címe „Egy remekmű a héber irodalomból” s tárgya a Jób könyve. Ezt, úgy látszik, író egységesen kidolgozott, sőt éppen művészi szerkezetű munkának tartja s ez alapon állva, kivonatolja annak tartalmát. E kivonatot bevezetés gyanánt a zsidó népnél a bűn és szenvedés közti viszonyról elterjedt nézetnek előadása előzi meg. A modern kritika felfedezéseit szerző ignorálni látszik s fejtegetései voltaképpen alig tekinthetők egyébnek, mint szép nyelvezettel irt népszerű bibliamagyarázásnak.

Csiky Lajos első munkásul lép fel az ujon nyitott „misszióügy” rovatnak. „Belmissziói levelek”-et ír, melyben a belmisszió fogalmát, terét, irodalmát, munkáit, a humanitárius intézményekhez és az egyházhoz való viszonyát adja elő, elég érdekesen és elég világosan. Egyházunk részéről egyfelől az égető szükséghez, másfelől az anyagi viszonyokhoz képest különösen megszívlelendőnek tartom az általa elősorolt belmissziói munkák közül az „atyafiak erősítését” és az „elszóródottak összegyűjtését.” Amannak eszközlését a népies iratok kiadásával az irodalmi társaság maga feladatai közé sorozta, de anyagi erő hiánya miatt még nem kezdhette meg e nemű működését. Reméljük, hogy lelkeszeink buzgósága nemsokára lehetővé teszi, hogy ennek is egész erélylyel nekifeküdhessék a társaság. Ugyisintén a konvent bölcsesége viszont bizonyossá tesz arról, hogy a rendelkezésére álló eszközök ezután sem lesznek megvonva a másik céltól, a mely felé főként az erdélyi egyházkerület nemcsak az „elszóródottak összegyűjtését,” hanem lelki gondozását is nagy erővel munkálva, pár év óta gyors léptekkel halad. Még egyet! Miért kell a misszió-ügynek külön rovatot elfoglalni? Nem tudom felfogni. Nagyon ritkán fog e rovat munkatársakat találni. A vad népek megtérítése különben is

*

alig érdekel az egész magyar protestántizmusból valakit, a külmisszió tehát nem igen számíthat ismertetőkre s még kevésbé olvasókra. A belmisszió pedig, már a mennyiben helyet foglalhat a szemlében, igen jól elférhetne az „Értekezések, tanulmányok” rovatában. Hiszen, éppen Csiky Lajos is mondja, hogy „ma már a belmisszió ott, hol annak gyakorlata annyi elméleti fejtegetésnek adott táplálékot, valóságos theol. tudomány számba megy.” Nos, hát a szemle is művelje úgy, mint tudományt s ennél fogva egy rovatban a többi tudománnyal. Mikor pedig nem mint tudomány akar szerepelni, akkor ne művelje sehogy.

(Vége következik.)

Zoványi Jenő.

KÜLÖNFÉLÉK.

= Azon építkezési „Térkép,” melyről lapunk 14-ik számában megemlékeztünk, püspök aa. által megküldetvén a kultusz miniszter ő Nagyméltóságának is, mint hazánkban az egyházi érdekek első hivatalos őrének, a miniszter úr, e hó 18-ról püspök aa.-hoz intézett levelében kifejezvéen örömet és őszinte megelégedését az Egyházkerületünkben tapasztalható élénk egyházi élet, pezsgő tevékenység fölött, „még leg köszönetet” mond a küldeményért.

= A s.-szentgyörgyi Mikó-kollegiumnak teljes gimnáziummá fejlesztése alkalmából, természetesen, új épületrészek előállítására válván szükségessé, a napokban kiszállott a hely színére, a kormány megbízásából, Alpár Ignác, műépítész, mint az Igazg.-Tanács megbízottja pedig Parádi Kálmán. Munkájukat már be is végezték és a kollegium gondnokságával együttesen tárgyalták az építkezések kérdését és állapították meg a teendőket. A mint onnan írják, az egész vidék lelkesülten fogadta a kiküldötteket és örömeinek határa nincs, hogy régen táplált reménye a megvalósulás küszöbén áll; valamint az is bizonyos, hogy a Mikó-kollegium a legmodernebb fogalmaknak és kívánalmaknak megfelelő valóságos minta-gimnázium lesz. És mi ennek szívünkbelől örvendünk, mert ez az intézetünk lesz hivatva arra, hogy mint legmagyarabb vidéken fekvő a legszamosabb intelligenciát adja hazánkknak.

= Alea jacta est? Lapunk más helyén közöljük a görögnyelv tanítására vonatkozó törvényjavaslatot, melyből mindenki megláthatja, hogy felekezeti, tehát autonom kollegiumainknak szabadságában áll, megmaradni a görögnyelv kötelező tanítása mellett, akkor is, ha e javaslat törvénynyé válik. Szakférfaik és illetékes testületeink fognak ebben dönteni, természetesen; de mi úgy látjuk, hogy miután egész Európában hatalmas áramlat indult meg a görögnyelv ellen, sokkal indokoltabb lenne, most, mindjárt az elején alkalmazkodni a törvényhozásnak kétségen kívül nem sokára bekövetkező intézkedéséhez, mint újabb kísérletezéseknek tenni ki gimnáziumainkat. Hogy a javaslat törvénynyé válik, biztosan következtethetni abból, hogy a ház bizottságának tárgyalásán már átment és csak egyetlen egy szavazat emelkedett ellene; az országgyűlés hangulatát pedig mindnyájan ismerjük

= A Rikán belőli ref. közösség. Szokatlan gyűlés helye volt ápril 22-én a Mikó-kollegium nagy terme. A Rikán belőli ev. ref. egyház legtekintélyesebb férfiai gyűl-

tek ott össze, hogy tanácskozzanak arról, a mi már ezelőtt harminc évvel legforróbb vágyukat képezte: a Mikó-kollegium teljes betetőzéséről. A püspöknek leirata szolgáltatott erre okot, melyben felhívta az egyházmegyéket, hogy tanácskozzanak, állapítsák meg a módozatokat, melyek szerint eljárva, a legsikeresebben támogathassák Seps-Szent-György városát nagylelkű határozatának megvalósításában. A jelenlevők általános lelkesedéssel ajánlották fel, hogy mindent, a mi csak lehetséges, el fognak követni, hogy megvalósulhasson most öregkorukban az, a miről mint ifjak álmodoztak. A pénzgyűjtés mellett különösen nagy tevékenységet fognak kifejteni az anyaggyűjtésben. A gyűlésen szóba került a collegium tápintezetének ügye is, melyet szintén általános lelkesedéssel karoltak fel. (Sz. N.)

= Fölvívás. A kezdet nehézségeivel küzdő, kevés számu és szegénysorsu hitrokont magában foglaló egyházunk ügyén segitendők, fölvívási iveket küldöttünk volt erdélyi egyházkerületünk összes lelkészeihez, kérve a t. lelkész urakat, hogy hallgatóik figyelmét felhiva, egy, az általuk választandó ünnep- vagy vasárnapon begyülemdő perselypénzt szánják egyházunknak. A fölvívási ivben jelzett határidő lejárt. Ugyanazért, atyafiságos szeretettel kérjük a t. lelkész urakat, sziveskedjenek felhívási iveinket bármily parányi eredménynyel is visszaküldeni. A.-Detreheim, 1890. ápril 22. Baló Bálint, ev. ref. körlelkész.

= Hálás köszönettel vettük és számolunk be a fölvívási iveinkre hozzánk befolyt adományokról. Ez ideig a következő t. lelkész urak voltak szivesek a begyült perselypénzt hozzánk juttatni: Botha Sándor 50 kr. O. Veress Sándor 1 frt. 50 kr. Kovács József 6 frt. 08 kr. A harasztosi gondnok 2 frt. Ferenc Sámuel 1 frt. 40 kr. Vásárhelyi Ló-

rinc 1 frt. 14 kr. Bornemisza Károly 1 frt. Viski Sándor 30 kr. Mihálc Elek 1 frt. Valler József 2 frt. Benedek Ferenc 1 frt. Tóth Imre 75 kr. Rigó György 3 frt. 47 kr. Püspöki Mihály 50 kr. Bartók Béla 25 kr. Szentes István 1 frt. Simon Zsigmond 50 kr. Kiss Sándor 5 frt. Kovács Ákos 60 kr. Debreceni Gyula 1 frt. Tóth Márton 1 frt. Erdélyi Sámuel 2 frt. 50 kr. Nagy Domokos 1 frt. 40 kr. Dáne Mózes 2 frt. Nagy József (hévízi) 20 kr. Menyi János 50 kr. Kiss Albert (f.-torjai) 1 frt. Összesen 39 frt. 59 kr. A.-Detreheim, ápril 22. 1890. Baló Bálint, ev. ref. körlelkész.

= Búzás-besenyői özv. Száldobosi Borbáth Lajosné, szül. Májai Katalin urnő vallásos buzgóságának igen szép jelét adá, ki is néhai férje emlékéért és egyetlen fia Borbáth Endre iránti szeretetből, búzás-besenyői ev. ref. egyházunknak urvacsoaraosztás alkalmára egy igen értékes ezüst tányért ajándékozott Fogadja a nemes keblű nő adományáért egyházunk nevében nyilvános köszönetemet. B.-Besenyő, 1890. április 7 Székely Sámuel, b.-besenyői ev. ref. lelkész.

Szerkesztő nyiltpostája.

= Védekezés. Nyén. Az Igazg.-Tanács bármely utasítása, intézkedése, határozatai ellen, minden bizonynyal, van felebbezés; de mi ugy képzeljük, hogy ez a forum nem az ujságok bőbeszédűsége, esetleg „Nyilttere“ és mindenkor támadásra kész volta, hanem az Egyházkerületi Közgyűlés. Ne fujjuk fel a kis dolgokat.

= Ki az a Bitay Béla? Egy józanon gondolkozni tudó, és gondolkozni szerető fiatal ember, a ki tanul lelki szükségéből, és azt, a mit tanul, átszíri szubjektív meggyőződésének retortáján, és azután hasznosítani törekszik a köznek javára. Irodalmi tevékenysége méltán ébreszt figyelmet. Jelenleg brassói segéd-pap, hisszük, hogy nem sokára mint megválasztott rendes pap is disze valamely lesz egyházának és az Egyházkerületnek.

HIVATALOS RÉSZ.

989—1890.

KÖRLEVÉL

az összes anyakönyvvezető ref. papokhoz.

A m. kir. vallás és közoktatástgyi miniszter ur ő nagymélt. idei 3565. szám alatt kelt és ezen hivatalos lap ez évi 13-ik számában 325 számú körlevélben közölt leiratára hivatkozva, jelezte annak szükségét, hogy az anyakönyvekben az egyének személyi állapota és így vallásuk is hiven és hitelesen tüntessenek fel s egyházhatóságunkhoz felhívást intézett a vallás változtatások eseteinek az anyakönyvekben való feltüntetése végett

Igazg.-Tanácsunk utasítja az anyakönyvet vezető pap afiait, hogy valahányszor valamely keresztyén hitvallásról hitfelekezetünkre, vagy hitfelekezetünkről egy más hitvallásra áttérés történik, az 1868. LIII. t. cikk 7. §-ának határozatához képest, az anyakönyvbe való bejegyzés végett azonnal intézkedjék és pedig, ha más hitfelekezetről vallásunkra tért valaki át, az anyakönyvvezető pap afia ismerje kötelességének, hogy az illető áttért egyén születési anyakönyvének „Jegyzet“ rovatában az áttérés bejegyzése végett azon egyház anyakönyvvezető papját, melybe az áttért egyén születése bevezettetett, haladéktalanul értesitse; ha pedig a hitfelekezetünkön volt egyének más hitfelekezetre történt átlépéséről értesítettik valamely anyakönyvvezető pap afia, a születési anyakönyv „Jegyzés“ rovatába az áttérés megtörténtét azonnal jegyezze be.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1890. ápril 26-án.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

496—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebeleztott kaka s di egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalma: gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és 189 frt. 27 kr. Az egyházközség kilátásba helyezte, hogy a javadalmat néhány év mulva javítani fogja.

Pályázati határnap, május 31. Folyamodványok nagytt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők, Lukafalvára, (u. p. Nyárádtó.)

Kolozsvártt, 1890. ápril 26.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök.

533 1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a széki egyházmegyébe kebeleztett széki egyházközség segédpapi állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalma: tisztességes lakás, 300 frt. készpénz és az esperes asztalánál ebéd.

Kötelesség a díjlevélben is megszabott tendők mellett, az esperesi irodában szükséges munka teljesítése és az állami iskolában vallástanítás.

Pályázati határnap, május 31. Folyamodványok nagytt. Somkerekely Miklós, esperes aához küldendők, Székre.

Kolozsvártt, 1890. ápril 26

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERŐ.

Mai számunkhoz $\frac{1}{4}$ iv melléklet van csatolva.

Nyomatott Fejér Vilmosnál, az ev. ref. főtanoda nyomdájában, Kolozsvártt.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1890. MÁJUS 8.

19. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztő ségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Visszapillantás.

II.

Lapunk olvasói előtt nem kell hosszan magyarázgatnunk a tőkeszerző segélyezés elvének Kolumbus tojását, mely abban is hasonlít a tojáshoz, hogy a tőkeszerzés ciklusának leteltével új élet szülőjévé válik, s mely mint a Franklin kölcsön adott ötven dollárja, melyet a kikötött határidőben nem a kölcsön-adónak kellett visszafizetni, hanem egy más szükölködőnek, hasonló föltétel alatt, mindvégig tovább adni, újabb és újabb segélysorozatok megkezdését teszi lehetővé azon felül, hogy az évenként rendelkezésre álló segély-összegnek tőkét számítja és így ereje hatását éppen meghuszoszorozza. A rendelkezésre álló anyagi erő ily hatványozott módon való gyümölcsöztetésének kezdeménye egyházkerületünkben támadt, építkezési alapunk első létesítése alkalmával, majd a közművelődési egyesülettel kötött szerződés számos pontjában valószínűsítést nyert s az 1888. évi konventen a mi püspökünk tette meg az indítványt ez elvnek a közalapból kiosztandó segélyek egy részére való alkalmazása iránt.

Nekünk, erdélyrészeknek tehát, kik nem csak rég beláttuk, hanem pár év óta tapasztalatilag élvezzük is e mód előnyeit, kissé különösnek tetszhetett, hogy az öt egyházkerület közül határozottan csak kettő, a dunamelléki és a miénk, tette a múlt évben magáévá ez elvet; egy, a dunántúli, ex principio ellenezte, a két tiszamelléki pedig oly aggodalmakat hangoztatott az általánosságban helyeselt elv kivételére nézve, a melyek a mérleget inkább a javaslat ellenére billenthették. Ám, ha valahol az aggodalmas konzervativizmusnak éppen az egyházi kérdések körében lehet leginkább helye s így részünkről annyival kevésbé botránkoztunk meg a múlt évi elvi és gyakorlati kifogásokon, mivel egy egészen új eljárásról való szó s még inkább, mert az il-

letők argumentációjából már akkor kitetszett s az idei kivétel alkalmával sokszorosan be is bizonyult, hogy az ügy intézésére hivatott tényezők között számosan valának, kik az új tervezet vezérlő gondolatát vagy egyáltalán nem értették, vagy a mi még veszedelmesebb, éppen félreértették.

A múlt évi konvent, szerencsére, az elvi ellenzésre, már előző évi határozatánál fogva sem reflektált, az aggodalmakat pedig nem osztotta, vagy legalább nem tartotta oly súlyosaknak, hogy kedvükért megengedhetőnek tartotta volna az előbb helyesnek ítélt elv elejtését s így megadta az utasítást a kerületeknek, hogy a szükséges adatokat, kimutatásokat, kéréseket és följajánlásokat ez ülészsakra idején beszolgáltassák, nagyobb bizonyosság okáért azt is kimondván, hogy egyes egyházkerületek netaláni vonakodása, vagy éppen elmaradása nem fogja gátolni véghatározata meghozatalában. Így esett, aztán, hogy munkáját mindenik egyházkerület, több-kevesebb késedelemmel ugyan, de elég idején végezte el, kivéve a dunántúlit, melynek a határidő letelte után, majdnem három hónapra való szüksége, hogy meggondolkozzék s az adatok beszolgáltatásával a konventi határozatnak eleget tegyen.

De mindez hagyján; a magyar ember s még inkább a magyar kálvinista, nem azért magyar és protestáns, hogy a kitűzött határidőket valami nagyon respektálja. Sokkal különösebb ennél az, hogy a múlt évi konvent ismeretes 85. számú határozata ellenére, az összes egyházkerületek jól-rosszul beszolgáltattott munkálatai mellett is, nem is szólva magának a dolognak érdeméről, e segélyezési módnak nyilvánvaló előnyéről, az idei konventen egész hadjárat indított az előzőleg immár elfogadott elv alkalmazása ellen, némelyek különbnél-különb formájú ördögök képeivel rémitgették a gyöngébb szívűeket, kassandrai jóslatokat hangoztatva az egész

anyaszentegyház s különösen a közalap végveszedelméről; mások a közlegő zsinatra óhajtották halasztani a kérdés eldöntését, sőt arra nézve is adatott be határozati javaslat, hogy a konvent nem is dönthet az egyházkerületek (ez esetben nem is létezett) ellenző határozatával szemben. A konvent azonban támaszkodva a törvény 117. §. i. továbbá, 361. és 363. §§-ira*) melyek szerint a közalap a konvent intézkedése alá rendeltetik és ragaszkodva előző évi 85. sz. határozatához, magát sem törvényes útvjáról eltérített, sem az alaptalan rémlátások által megfélemlíteteni nem hagyta, hanem magához méltóan, beváltotta adott szavát és pedig mindenik egyházkerület folyamadóinak egyenlő mértékkel mérve.

Az egyes egyházkerületek némely konventi reprezentánsai már nem éppen ily következetesen jártak el szuperintendenciájuk elfoglalt álláspontjához mérve. A tiszáninneri kerület konventi képviselői, noha közgyűlésük magáévá tette mind az elvet, mind a kivitel módozatait s a tőkés segélyezés iránti felajánlásokat egészen a konventi útásítás értelmében hajtotta végre, mint egy ember állottak a mellett, hogy a konvent ne váltsa be adott szavát; az ügyet egy értelemmel pártoló dunamelléki és erdélyi kerületekből is vállalkozott egy-egy képviselő követésükre, tőlünk dr. Kovács Ödön, kit, azon felül, mint igazgató tanácsost is, nem szívesen láttunk a kerület akaratának ellenzői sorában. Tudjuk jól, hogy a konventi képviselő is csak olyan független, mint azok, a kik a nemzet képviselőtére nyerne választóktól mandatumot s a kik, ehez képest, jog szerint akár egészen ellentétes elveket is vallhatnak, mint a melyeket akkor vallottak, a midőn mandatumunkat kérték és megkapták. De azért mégis az a közszokás uralkodik az országgyűlési képviselők között, hogy kerületük politikájával ellentétbe jutva, nem szigorúan vett jogukhoz ragaszkodnak, hanem új választás alá bocsátják magukat. Azt hisszük, ez a fölfogás talán még sokkal inkább beválk az egyházi élet körében, kivált midőn annyi szegény egyházközség és papi állomás állandó fölsegéléséről van szó s kivált akkor, a midőn az ember egyházkerületében annak a főkormányzó testületnek is tagja, a melyik, közgyűlésének egyhangu határozata alapján, egy

értelemmel reprezentálta az itt szóban forgó elvet s készítette elő gyakorlati kivitelét. De hát, kivált mi protestánsok, saját meggyőződésünk szerint szeretünk üdvözülni s így e megjegyzést nem a mások jogának kétségbe vonására, hanem a saját meggyőződésem kifejezéséhez való jogom alapján tettem.

Am mi, kik erősen meg vagyunk a fölgyőződve, hogy az egytetemes konvent e határozatával igen messziható, áldásos munkát végezett, teljes nyugalommal szemlélhetjük az illetők, istennek hála, eredmény nélkül maradt magatartását s éppen oly megnyugvással bizhatjuk az itt szemben állott meggyőzések fölött az itélet-hozatalt nem csak a jövőre, hanem már korunkra is. S ezt annyival nagyobb biztonsággal mondhatjuk, mert, szokásunk ellenére, profeciára vállalkozva, meg fogjuk látni, hogy maguk a közalap segélyére szoruló egyházközségek és papok fogják kérelmeikkel kezdeményezni és a konventet odaszoritani, hogy az egyszer s mindenkorra szóló segélyek és a tőkészerző segélyek ez úttal érvényes arányszámait, az előbbiek részére megállapított 50 és az utóbbiak számára juttatott 40 %-ok rövid időn változást szenvedjenek, am azok apadásával, emezek emelkedésével.

Még csak egyet kívánunk az idei konventi ülészak maradandó hatásu és így örvedetes intézkedései közül kiemelni. Ez alkalommal alakult az egytetemes énekügyi bizottság, az egyházkerületek ujon választott képviselőiből, ujjá, a mult évi konvent határozatához képest Fejes István elnökle alatt,onnal megállapítván a megújítandó és közössé teendő énekes könyv szerkesztésében követendő eljárást, mind a choral-méret szerint megtartandó, avagy újan szerzendő dallamokra, mind a megtartandó, átdolgozandó, avagy eredeti szövegekre nézve. Megalakította továbbá a bizottság a maga külön irányban működésre hivatott albizottságait, ezek sorában a bíráló bizottságot; fölhatalmazta az elnökséget a munka folyamatba indítására szükséges teendők végzésére s fölhatalmazást kérve a konventtől a kivitelhez szükséges anyagi eszközöknek az egyházkerületektől, a szokott arány szerint való bekérésére: az egytetemes konvent a bizottság mindez előterjesztéseit jóváhagyta s így bizton remélhetjük, hogy a magyar reformált egyház közös énekes könyvének 1881. óta szünetelő

*) A mi Törvénykönyvünk számait idézem. Sz. B

munkája már a közel jövőben befejezésre lesz juttatható.

S ezzel bucsút veszünk a konvent idei ülés-
szakától, de csak e helyen, mert idei alkotásai-
nak áldásos eredményeit nem csak a mostani
öltő, hanem a jövődőség is állandóan fogja az
anyaszentegyház életében szemlélni, élvezni.

Szász Béla.

A papi tekintély.

„A természet örök törvénye szerint erő, és az erő
által kivivott eredmény egymással mindig egyenes viszony-
ban vannak. Nagy erővel többet, kevéssel kevesebbet
lehet elérni. Ez azonban nem zárja ki annak lehetőségét,
hogy nem mindig nagy az, a mi nagynak látszik, s
megfordítva. És ez áll az erőről épp úgy, mint az ered-
ményről. Én azt hiszem, hogy e törvény oly általános,
hogy nem csak a természet elemeinek működésében van
igazolva, hanem a lélek világában, az erkölcsi élet me-
zején, a társadalmi élet működésében szintén alkalmazható.

A társadalmi élet ezerféle viszonyainak alakulása
bizonyos tényezők néha összevágó, néha ellentétes mű-
ködésének eredménye. Ki akarná állítani, hogy a ténye-
zők erejének mértéke nincs befolyással az eredményre?

Nem akarom felolvasásomat igen hosszúra nyujtani
s ez által a t. Értekezlet becses figyelmét kifárasztani.
Azért, a tényezők bár részleges felsorolását is mellőzve,
csak egyet kívánok felemlíteni, azt, mely felolvasásom
címeiként szerepel, s ez „A papi tekintély.“ Ha va-
laki a társadalmi élet-működést és papi tekintélyt oly
ellentétes fogalmaknak itélné, melyeknek köre egymáson
teljesen kívül esik, erre nézve csak annyit kívánok meg-
jegyezni, hogy igaz ugyan, hogy szokás a társadalm és
egyházi életet külön választani egymástól és különböző
szempontokból mondani felettük ítéletet, de azért igaz
az, hogy annak a nagy orgánizmusnak, melyet, hogy az
egész emberiségről ne beszéljünk, egy város polgársága,
vagy egy nemzet összesége alkot, annak az orgánizmus-
nak a társadalmi és egyházi élet-működés nem egymást
kizáró, hanem annyira rokon nyilvánulása, hogy egy-
másra a kölcsönös befolyást elvitatni nem lehet. Tény
az, hogy az erkölcsi súlyedés csaknem mindig karöltve
jár a vallásos élet hanyatlásával. Példát eleget mutat rá
a történelem; hogy mást ne említsék: ott van Róma, a
császárság korában s itt van a mi korunk.

Lehetne vitakozni a felett, hogy melyik gyakorol
nagyobb mérvű átalakító befolyást a másikra, de én azt
merőben feleslegesnek tartom, mert nézetem szerint, nem
a két tényező természeti sajátsága szabja meg annak
mértékét, hanem a két tényező, hogy így fejezzem ki
magamat, uralkodó elemei.

Nem kísérem meg tehát e célból párhuzamot vonni
a kettő között, s hogy az időt ne vesztegessen hiában,
egyszerűen rátérek az egyházi élet-működés egyik fon-
tosabb tényezőjére, a papi tekintélyre:

Volt idő, midőn a papi tekintély oly magasra emel-
kedett, hogy félelmes ereje előtt koronás fők is remegve
hajoltak meg s hatalmának súlyos nyomása alatt ezrek,
milliók nyögése sohajtott segedelemért a szabadság ist-
tenéhez. Példák reá: Henrik császár kanoszsza vezeklése,
a spanyol inkvizíció, hazánkban az eperjesi mézszárszék
és a pozsonyi vértörvényszék. Nem akarom ezzel azt
mondani, hogy a papi tekintély, ha igen magasra emel-
kedik, szükségképp ama borzalmas eseményekhez hasonló
jelenségekben nyilvánul. Ezekben csak annak látom bi-
zonyosságát, hogy még Krisztus tudományának, a szeretet
evangéliumának hirdetője is, ha a keresztyéni szeretet
három irányban (isten, embertársaink, önmagunk) nyilvánul
hatását csak az utolsóban, az önszeretben összpontositja,
mulhatatlanul oly ösvényre téved, melynek
lejtője az emberi romlottság legmélyebb örvényébe vezet
alá. De hogy a magasra emelkedett papi tekintély áldás
forrásává lehet, sőt szükségképp kell lennie, ha Krisztus
szelleme által vezéreltetik, ezer példa bizonyítja, elkezdve
Leó pápától, ki egy szavával megállította Róma ka-
pujánál a hatalmas Kun király dülő táborát, egészen
anyaszentegyházunk magas tekintélyű főpásztoráig, kinek
nyomdokait ujonnan alakított egyházak, most felszentelt
és épülő templomok, berendezett iskolák, szóval, az al-
kotó erő tevékenységének látható jelei mutatják minde-
nütt, s kinek bizonyára éppen az a cél lebeg szeméi
előtt az egyházkerület papnöveldejének, talán magasabb
igényeknek megfelelő berendezésére irányult törekvésében,
hogy anyaszentegyházunk jövő papságának mentől na-
gyobb tekintélyt biztosítson.

De hát, miben áll tulajdonképpen e tekintély? Né-
zetem szerint, a társadalmi életműködés szempontjából,
e tekintély abban a befolyásban nyilvánul, melyet a pap
környezetére gyakorolni képes. A papnak rendeltetése,
hogy mindeneket tökéletessé tegyen a Krisztus Jézusban
(Koloss. I. 28). E szerint, a papnak, mint a vallás-erköl-
csi élet őrállójának, sőt ápoló kertészének rendeltetése a
vallásos érzelmek ébren tartása, illetőleg felébresztése, s
ezek által oda hatni, hogy az igazság szerelme uralkod-
jék a keblekben, mely undorodik a bűntől, utálattal for-
dul el a becstelenségtől, képezi alapját a jellem-szilárd-
ságnak s a kötelesség útjában, ha kell, önfeláldozásra
lelkésit. Ezen kötelességének azonban csak úgy felelhet
meg, ha működési terül nem egyedül a templomot vá-
lasztja, s célja megvalósításának nem egyedüli eszköze
az íghirdetés, hanem maga keresi az életben azokat az
érintkezési pontokat, melyek által a templomban elhin-
tett eszmék magvainak a keblekben való kicsirázását és
fejlődését elősegítse; s ha hallgatói részéről abban a tisz-
teletben részesül, mely önkintelenül is, hódolatban nyilvánul
minden körülmények között, még a legrosszabb
esetben is a nyujtott keserű orvosságot, ha nem veszi
is be, de nem is dobja el haraggal az adó szeméi közé.
Szóval, papi tekintély alatt értem készséges elismerés-
rését annak, hogy a pap, állásánál fogva, hivatva van, hatni, alkotni az erkölcsi élet

mezején, a mint a prófétának megmondott: „törj, ronts, építs és plántálj,“ ez által nemes irányu befolyást gyakorolni a társadalmi életviszonyok alakulásaira. (Vége következik)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, május 4—6.

A három napos ülésen elnökölt főt. Szász Domokos, püspök; váltakozva jelen voltak Dr. Kolozsvári Sándor, Szász Gerő, Gyarmathy Miklós, Sárkány Ferenc, Parádi Kálmán, Domokos Antal, Dr. Sárkány Lajos, Bodor Antal titkár, dr. Vályi Gábor, Szász Béla, előadó ig tanácsos.

Az időközben elnöki úton elintézett s most jóváhagyó tudásul vett ügyek közül fölemlítjük, hogy a kolozsvári theologiai akadémiára és pedagógiumra alapítványok és adományokképpen bejelentettek: özv. Báró Kemény Dénesné 100 frttal, Hegedüs Sándor országos képviselő, 1000 frttal, gróf Teleki Lászlóné — Paget Ilona 300 frttal, a nagy-almási egyházközség 100 frttal, Páncél Károly, fogarasi pap, 100 frttal, Dr. Hegedüs István, 100 frttal, Kovács Sándor, lelei pap, 100 frttal, Zoványi Jenő, segéd-pap 100 frttal, Dézsi Gyula, esperes, 100 frttal, a hidvégi egyházközség 50 frttal, Jónás Bálint, borsai pap, 50 frttal, Fazakas József, képezdei tanár, egy 50 frtos részvényvel, az égei egyházközség 30 frttal, Valler József, mákói pap, papsága idejére, évi 20 frttal, Bari Zsigmond, körösfői pap 20 frttal, Péter Károly, esperessége idejére, évi 10 frttal, Nagy Lajos, esperes, életében évi 5 frttal, Koós Ferenc közgyűlési képviselő és tanfelügyelő, életére évi 5 forinttal, özv. báró Bánffy Jánosné 10 forinttal, Tibád Mihályné 5 forinttal, két fejedelmi mentvény díja összesen 30 frttal és Barabás Ferenéné, Seres Karolina, 5,000 frttal.

Továbbá, hogy a közoktatásügyi miniszterrel korábban folytatott tárgyalások rendén immár végleg megállapított az az eljárás mód, a mely szerint az állam-segélyt élvező kollegiumok miniszteri kinevezés alá eső tanári székei be lesznek töltendők. E szerint a tanészék megürültével, a kollegium a többi tanerő minősítvényi kimutatása kíséretében, megállapítja a pályázati hirdetmény szövegét, az Igazgató-Tanácshoz terjeszti s ez a miniszterhez, melynek jóváhagyása után, a közzétett hirdetmény alapján a kollegium a beérkezett folyamodványokat összegezi és minősíti, az Igazg. Tanács megteszi följajlását és a miniszter kinevezi a tanárt. Bejelentésre kerül továbbá, hogy a sepsi-szent-györgyi Mikó-kollegiu állam-segélye ügyében megkötött szerződés végleges szövege szerint, a miniszter kívánatára kiegészítve azzal a záradékkal, hogy az előjáróság kötelezettséget vállal a szükséges tanhelyiségek felől való gondoskodás iránt, az egyetemes konvent útján felterjesztetett a miniszterhez. Ugyancsak a Mikó-kollegiumot illeti az a másik bejelentés, hogy tanügyi előadónk, Alpár Ignác, miniszteri kiküldött építész-mérnökkel, a kollegiumi előjárósággal, élén id. Donáth József, főgondnokkal és Császár Bálint polgármesterrel, részt vett abban a tanácskozá-

ban, mely a nemes város ajánlata szerint újan emelendő kollegiumi szárny-épület elkészítendő tervezete ügyében a helyszínén mult hó végnapjaiban tartatott. E jelentés szerint, a kollegium telke kellő terjedelmű; a piacsori főépület konviktusnak tartatik fön, 260 tanuló befogadására, s ezt egészíti ki az új szárny, a réginek stylusában, de souterrain helyiségekkel kiegészítve. Ez új szárnyban lesz hat nagyobb tanterem, a 60 tanuló, a négy alsó osztály számára, kettő párhuzamos osztályokra számítva, két 40 és két 30 tanuló befogadására alkalmas tanterem. Egy rajzterem, 60 tanulóra számítva, mellette tanári szoba, a gipsz-minták tartására is; egy természet- és vegytani tanterem 40 tanulóra, kapellával, mellette egy nagy terem a gyűjtemények és eszközök számára s egy tanári dolgozó szoba, valamint a természetrajzi tanterem, mellette a gyűjtemények tára és egy tanári dolgozó szoba. Egy kisebb terem a történelmi és filologiai taneszközök, egy az ifjusági könyvtár számára, igazgatói szoba, előszobával, tanári szoba, tanácskozási terem, könyvtár-helyiségnek két terem, egy pénztári szoba, előszobával és a szolga szobája, végül, egy nagy díszterem ünnepélyes összejövetelekre, melynek terjedelmét és elhelyezését a tervező műépítész fogja megállapítani. A souterrainben a konviktus étterme, a konyha, mellék helyiségeivel és a pincék. Az új szárnyépület folyósi egyenes összeköttetésben lesznek a konviktus folyósiival, a klosetek, hordós-rendszerre, a fordulónál. A kollegium udvarán levő külön épület jövőre is igazgatói lakásul szolgál, a székely-muzeum elhelyezésére használt épülethől pedig mintegy három méternyi elesik, az új szárnyra való tekintettel. Az ügyben való határozathozatalra akkor kerül a sor, a midőn e megállapodások szerint elkészülő tervrajzot a miniszter hatóságunkkal közölni fogja. Végül, tudásul vétetett az a bejelentés, mely szerint a közoktatásügyi miniszter a Mikó-kollegium megállapított állam-segélyének mult évi hátrálékát és f. évi fele részletét, valamint a zilahienak mult évi hátrálékát az illető adóhivataloknál utalványozta, a pénz felvételére nézve pedig a kellő lépések megtétettek.

Az enyedi Bethlen-kollegium egy volt növendéke, ki most irnok, egy 1885. évi elégtelen osztályjegyet javítani kívánván a n.-szebeni kir. főgimnáziumban, számára a kért kibocsátás megadatik. Ugyanott egy V. oszt. növendék kizárása jóváhagyatik, miről a többi kollegium a szokott módon értesittetik.

Az előadó igazg. tanácsos, mint az egyetemes konvent egyik jegyzője és a tőkeszerző-segélyek ügyében küldött bizottság előadója bejelenti a 32 évre megállapított segélyeket, melyeket az egyházkerület illető építkező egyházai és papi állomásai nyertek, a lapunk más helyén közölt kimutatás szerint, s a konventi határozat értelmében indítványozza egyfelől főt. püspök aa. fölkérését, hogy a személyi járandóságok folyamatba indítását és az ez évre eső összegek leküldését, valamint azoknak az építkezési segélyeknek is folyamatba indítását és ez évre eső összegeiknek is leküldését, a melyek a már be-

végzett, avagy munkában levő építkezések után esnek, a közalap végrehajtó bizottságánál kieszközölje; másfelől pedig kéri saját magának útasítását, hogy a segélyezettek közül még el nem kezdett építkezések mielőbbi előkészítése iránt tegye meg javaslatait. Az Ig.-Tanács az előadó javaslatait elfogadja.

A műemlékek országos bizottsága, a közoktatásügyi miniszter útasításához képest, megküldvén a somlyóujlaki műtörténelmi becsü templom restaurációjáig mulhatalannak ítélt biztosítási munkák tervét és költségvetését, melynek tedezetét a miniszter korábban 500 frt. erejéig biztosította vala, a munkálatok kivételére nézve megadatik az esperesnek a kellő útasítás.

Segesvári egyházközségünk és az ottani unitárius filia szerződésre kívánnak lépni templomunknak az unitárius istentiszteleti célokra való átbozsátása iránt. A szerződés tervezete, azonban, egyik pontjában nem levén kellő határozottsággal szövegezve, az egyházközség fölvilágosítás-adásra útasittatik.

A nagy-enyedi Bethlen-kollegium előjárósága kételyeket táplálván a régi pince-egylet 14,000 frtnyi névértékű részvényeinek bár abban az értékben leendő realizálására nézve is, a mennyi iránt az erdélyi pince-szövetkezet átalakulása alkalmával a régi részvények tulajdonosaival szemben felelőséget vállalt vala, elhatározta, hogy ha a szövetkezet, a tett ígérethez képest, vállalt kötelezettségének folyó évi július 1-sején eleget nem tesz, az új szövetkezet ellen meg fogja tenni a szükséges törvényes lépéseket. Az Igazg. Tanács helyesléssel veszi a határozatot tudomásul s elvárja az előjáróságtól, hogy mindent elkövet arra nézve, nehogy a kollegium még további kárt is szenvedjen.

É—n.

(Végo következik.)

Az erdélyi egyházkerület részére megszavazott domesztikai segélyek.

A.) Egyszersmindenkorra szóló segélyek.

I. Egyházak: 1. Nagy-Pestyén 150 frt. 2. Nagy-Rápol 100 frt. 3. Tövis 100 frt. 4. Zalatna 150 frt. 5. Mező-Záh 150 frt. 6. Nagy-Lak 100 frt. 7. Sz.-Mihályfalva 50 frt. 8. Torockó-Szt.-György 50 frt. 9. Torda-Tur 80 frt. 10. Damos 50 frt. 11. Fejérd 100 frt. 12. Magyar-Léta 50 frt. 13. Pata 100 frt. 14. Vármező 35 frt. 15. Dézsakna 100 frt. 16. Kendi-Lóna 50 frt. 17. Pánczél-Cseh 100 frt. 18. Tötör 50 frt. 19. Alsó-Sóvár 50 frt. 20. Fekete-Lak 100 frt. 21. Vice 50 frt. 22. Beszterce 100 frt. 23. Tacs 50 frt. 24. Teke 100 frt. 25. Ákosfalva 50 frt. 26. Bede 80 frt. 27. Mező-Fele 50 frt. 28. Szent-Háromság 50 frt. 29. Szent-Gerice 80 frt. 30. Harangláb 50 frt. 31. Királyfalva 100 frt. 32. Küküllővár 100 frt. 33. Radnót 100 frt. 34. Nagy-Szeben 100 frt. 35. Tür 50 frt. 36. Martonos-Fotos 100 frt. 37. Nyén 200 frt. 38. Papole 200 frt. 39. Felső-Csernáton 100 frt. Összesen 3425 frt.

II. Lelkészek: 1. Péter Albert, nagy-rápoli 50 frt. 2. Moóré Károly, m.-bülkősi 50 frt. 3. Veress Kálmán, felenyedi 50 frt. 4. Fazakas Lajos, m.-petrii 50 frt. 5. Id.

Szakács János, magyar-létai 30 frt. 6. Vass Lajos rátoni 100 frt. 7. Almási Sámuel, felsőtölki 30 frt. 8. Nagy József, kőrői 30 frt. 9. Vadas Albert, választi 50 frt. 10. Gáspár Sámuel, alsó-szováti 50 frt. 11. Ujvári C József, veresegyházi 50 frt. 12. Szentkirályi Lajos, alsó-balázsfalvi 70 frt. 13. Dienes József, m.-bölkényi 70 frt. 14. Bálint János, nyárádtői 30 frt. 15. Bogdán József, gyalakutai 50 frt. 16. Jánosi György, tompai 50 frt. 17. Kiss-Pál, h.-bodoni 50 frt. 18. Kertész Mózes, csejdi 50 frt. 19. Magyar Dániel, fintaházi 50 frt. 20. Málnási Ferenc, kendői 50 frt. 21. Simon Elek, vadasi 50 frt. 22. Székely Sándor, m.-bergenyei 50 frt. 23. Vajda Károly, szálteleki 30 frt. 24. Veres József, galambodi 70 frt. 25. Vizi János, iklandi 50 frt. 26. Biró Áron, szászcsávási 50 frt. 27. Dali István, szászcsávási 70 frt. 28. Nemes Árpád, mező-bodoni 100 frt. 29. Vas Ferenc, m.-sülyei 70 frt. 30. Kelecsényi Károly, alamori 80 frt. 31. Kelemen János, nagy-galambfalvi 70 frt. 32. Maksai Gyula, rugonfalvi 50 frt. 33. Vásárhelyi Zsigmond, felső-boldogfalvi 80 frt. 34. Barta Imre, száldobosi 50 frt. 35. Borbát Márton, bodosi 50 frt. 36. Gyenge András miklósvári 30 frt. 37. Bartos László eresztvényi 50 frt. 38. Benkő János, málnási 30 frt. 39. Szabó Ferenc, bodolai 40 frt. 40. Vas Dénes, kilyéni 50 frt. 41. Jancsó Elek, pákói 50 frt. 42. Márk Mihály, kovásznai 50 frt. 43. Péter Károly, szörcei 100 frt. 44. Benedek Ignác, bitai 50 frt. 45. Sófalvi Miklós, damosjákotelki 50 frt. Összesen 2430 frt.

III. Misszió: A) Régi állandó évi segély 4500 frt. B) Románia (32 évre) 1000 frt. C) Uj segélyek: 1. Torda-Tur, egyszersmindenkorra 100 frt. 2. Pata, egyszersmindenkorra 100 frt. 3. Toplicza évi állandó segély 200 frt. 4. Göröcsön évi állandó segély 100 frt. 5. Küküllővár egyszersmindenkorra 100 frt. 6. Ér-Körös-Szó-Demeter egyszersmindenkorra 100 frt. Összesen 5750 frt.

B) Tökekölcsonök évi járadékai.

I. Egyházközségek.

1. Kis-Barcsa. Folyamatban levő templomépítésre 2400 frt. töke után 60 frt. járadék. 2. Piski-telep. Telekvételre és folyamatban levő templomépítésre 15,000 frt. töke után 300 frt. járadék. 3. Maros-Ilye. Körlelkészi lakás és iskola építése utáni adósság törlesztésére 2900 frt. töke után 70 frt. 4. Petrosény. Uj templom építése utáni adósság-törlesztésére 1200 frt. töke után 24 frt. 5. Abrudbánya. Uj templom folyamatban levő építésére 8500 frt. töke után 100 frt. 6. M.-Ludas. Uj templom és papilak utáni adósság törlesztésre 8500 frt. töke után 170 frt. 7. Torockó-Szent-György. Uj templom építésére előjegyeztetik. 8. Szamosfalva. Uj templom, papilak és iskola építése utáni adósság törlesztésére 4500 frt. töke után 90 frt. 9. Torda-Szent-László. Templomépítési adósság törlesztésére 1800 frt. töke után 50 frt. 10. Körösfő. Iskola és papilak építésre 3000 frt. töke után 50 frt. 11. Sztána. Papilak építésre 1500 frt. töke után 30 frt. 12. Egeres. Templomjavításra, új iskola építésére 2400 frt. töke után 60 frt. 13. Ördögkút. Papilak javítására és templom építésére 3600 frt. töke után 100 frt. 14. Büргеzd. Templomjavításra 1000 frt. töke után 20 frt. 15. Göröcsön. Templom és papilak építésére 1000 frt. töke

után 40 frt. 16. Szinye. Papilak utáni adósság törlesztésére 1800 frt. tőke után 50 frt. 17. Hagymás-Lápos. Új iskola építésére 1000 frt. tőke után 30 frt. 18. K.-Esküllő. Templom ujtására 2400 frt. tőke után 50 frt. 19. Mocs. Papilak építésére 1200 frt. tőke után 30 frt. 20. Kudu. Új templom utáni adósság törlesztésére 1800 frt. tőke után 50 frt. 21. Kis-Iklód. Új iskola utáni adósság törlesztésére 800 frt. tőke után 40 frt. 22. Kékes. Új templom építésére 1000 frt. tőke után 50 frt. 23. Szász-Bréte. Alapításban levő körlelkészség papilakának építésére 600 frt. tőke után 30 frt. 24. Szász-Régen. Templomának folyamatban levő építésére 12,000 frt. tőke után 150 frt. 25. Holtmaros. Iskola építésére 2000 frt. tőke után 50 frt. 26. M.-Madaras fiókegyháza Fekete. Iskola és imaház építésére 2400 frt. tőke után 70 frt. 27. Szent-István. Imaház építésre 900 frt tőke után 30 frt. 28. Nyárádtő l. e. Iskola és lévitatanitói lak építésére 1000 frt. tőke után 50 frt. 29. N.-Ernye. Iskola és tanitói lak építésére 700 frt. tőke után 30 frt. 30. M.-Kövesd. Iskola és tanitóilak építésére 3000 frt. tőke után 30 frt. 31. K.-Szt-Miklós-Csiba. Iskola építésre 1200 frt tőke után 40 frt. 32. Dicső-Szentmárton. Telekvásárra s temploma, papilakja folyamatban levő építésére 3600 frt. tőke után 100 frt. 33. Erzsébetváros. Templomépítésre, papilak átalakítására 8800 frt. tőke után 135 frt. 34. Medgyes. Temploma javítására és papilakja folyamatban levő építésére 6500 frt. tőke után 150 frt. 35. Oláh-Ujfalu. Templomépítésre 1800 frt. tőke után 50 frt. 36. Mihályfalva. Templom és papilak javítására, új iskola építésére 2100 frt tőke után 60 frt. 37. Segesvár. Új temploma utáni adósság törlesztésére 15,500 frt. tőke után 230 frt. 38. Fehéregyháza. Temploma folyamatban levő restaurációjára 2225 frt. tőke után 60 frt. 39. Brassó. Új templom és papilak építésére, nemzetiségi és felekezeti helyzetére tekintettel 33,627 frt. tőke után 500 frt. 40. Hétfalusi körlelkészség. Új templom építésére 6000 frt. tőke után 100 frt. 41. Csikmegyei körlelkészség. Csikszereda. Templomhely, papilak, tanitóilak és iskola vásárlása utáni adósság törlesztésére felekezeti helyzete tekintettel 7500 frt. tőke után 175 frt. Összesen 3,504 frt. évi járadék.

II. Papi állomások.

1. Lozsád 40 frt. 2. Rákosd 40 frt. 3. Hosdát 40 frt. 4. Alpestes 25 frt. 5. Sárd 25 frt. 6. Tövis-Diód 75 frt. 7. Maros-Gombás 50 frt. 8. Nagylak 90 frt. 9. Torockó-Szentgyörgy 40 frt. 10. Bágyon 45 frt. 11. Kajántó 25 frt. 12. Kalota-Szentkirály-Zentelke 30 frt. 13. Magyarfenes 50 frt. 14. Nagy-Petri 35 frt. 15. Daróc-Bogártelke 20 frt. 16. Gyerő-Vásárhely 50 frt. 17. Szucsák 25 frt. 18. Búrgezd 50 frt. 19. Érmindszent 50 frt. 20. Sz. Panit 25 frt. 21. Horváthi-Petenye 50 frt. 22. Nagy-Pacal 25 forint. 23. Érkávás 25 frt. 24. Hagymás-Lápos 65 frt. 25. M.-Nagy-Zsombor 25 frt. 26. M.-Macskás-Burjános-Ó-Buda 50 frt. 27. Kudu 25 frt. 28. Palatka 35 frt. 29. Mocs 100 frt. 30. Pusztá-Kamarás 100 frt. 31. Bő-Moson 50 frt. 32. Bede-Szentháromság 100 frt. 32. K.-Szentiván-Bozs-Agárd 25 frt. 34. Székes 25 frt. 35. Buzás-Besenyő 50 frt. 36. Egrestő 25 frt. 37. Balászfalva 50 frt. 38. Hosszuaszó 30

frt. 39. Oláh-Ujfalu 25 frt. 40. Magyar-Bece 50 forint. 41. Mikeszásza 30 frt. 42. Nagy-Bun 50 frt. 43. Hévíz 50 frt. frt. 44. Voldorf 50 frt. 45. Alsó-Siménfalva 30 frt. 46. H.-Szentmárton 25 frt. 47. Uj-Székel 30 frt. 48. Fiátfalva 25 frt. 49. Kökös 40 frt. 50. Sepsi-Besenyő 40 frt. 51. Kis-Borosnyó 25 frt. 52. Mártonfalva 25 frt. 53. Ikafalva 30 frt.

Megjegyzendő, hogy mind e tőkészerző évi járadékok nem a segélyezés, illetőleg, fizetésjavítás egész összegét tüntetik fel, hanem azoknak csupán ama részét, melylyel az egyetemes egyház az országos közalaphól az illető célokhoz járul.

Ezek szerint az erdélyi egyházkerület részére adatik: egyszerűmindentkorra segélyül egyházaknak 3425 frt, lelkészeknek 2430 frt; missziói célokra 5750 frt; tőkekamat-segélyben egyházaknak 3504 frt, lelkészi javadalmak emelésére 2210 frt; összesen 17,319 forint.

Tóth Sámuel,
konventi jegyző.

Az egyházmegyéből.

A sepsői egyházmegyéből.

Egyházmegyénk papi testülete folyó 1890. évi márc. 31-én tartotta meg tavaszi Értekezletét, a s.-szentgyörgyi Mikó-kollegium nagytermében, a jelenlevők közérdeklődése mellett. Elnök, Zágoni Pál aa. szívélyesen üdvözölve az Értekezlet tagjait, felolvasta megnyitó beszédét, melyben korunk szellemi fejlődésének folyton való előhaladásáról szól. Felsorolja az emberi észnek bámulatra ragadó fölfedezéseit, az emberi szellemnek örök időkre maradandó dicső műveit, melyek mind-mind a szellemi erő diadalának a népek, nemzetek, az egész emberiség jóllétére gyakorolt üdvös hatását igazolják. Csak hogy a szellemi fejlődésnek ezen említett nagymérvű előhaladása egyoldalú, a mennyiben határozott jelleget öltve, az emberi értelem fejlesztésére irányul és a földi érdekek által el nem vakított, a krisztusi elvek által áthatott komoly szemlélnök fájdalommal kell látnia, hogy a mai kor szellemi fejlődésének ezen egyoldalú, rohamos előhaladása által szerzett diadala mellett a főcél csak egy, az anyagi jólétnek emelése s e cél miatt háttérbe szorítottatik az emberi szellem működésének ama másik iránya, mely az emberben legközelebb áll istenhez: a lélek tökéletesítése, a sziv nemesítése, az isten és embertársaink iránti szereteten alapuló tiszta erkölcsiségnek uralma, a Krisztusnak szelleme. E nélkül pedig hatalom, gazdagság igen, de valódi boldogság, szabadság nem lehet. Az a keresztyén társadalom, melynek minden intézménye, egész szervezete a krisztusi elveken alapult, az emberi szellemnek egyoldalú fejlődésével, kezdi kivetni lábait alól azt az alapot, mely eddig úgy az összes, mint az egyesek boldogságának, szabadságának eszközlője volt és lehetett. Arra kell hát törekednünk, hogy az emberi szellem fejlesztése ne csak egy irányban eszközöltessék, haladjon, hanem az értelem fejlesztésével párhuzamban, a sziv is nemesítettessék, az ész termékeinek eredménye mellett a lélek vágyainak kielégítése, tökéletesítése, az erkölcsi és vallásos élet felvirágoztatása is munkáltassék, hogy ne a szellem legyen rabja az anyagnak, hanem az anyag legyen nemes eszköze a szellem általános tökéletesedésének. Most, a

midőn a Papi Értekezletek megvalósulást nyertek egyházkerületünkben, épp ezek volnának hivatva első sorban e munkára. Hát ha, a mi egyeseknek tán lehetetlen volt eddig, t. i. szemben uszni a kor áramlatával, az, az erők egyesítésével, lehetséges leend. Igaz, hogy a prot. papok nagyobb részénél a szegénység nagy akadály magasztos hivatásuknak teljes betölthetésében, de éltet az a remény, mely szerint lassankint segítve leend a nyomasztó helyzetben, hogy ne legyen semmi akadály az isten országa terjesztésében, s ha tán szegények maradunk is, akkor sem fogjuk megtagadni soha azt, a kinek nevében öltöttük magunkra az egyszerű papi palástot, s nem szününk meg, hirdetni azokat a magasztos elveket, melyeknek megvalósulása az egyesek, népek, nemzetek, az egész emberiség üdvének, boldogságának alapfeltétele: a szeretetet, a lelkiismeret szabadságát.

Elnök aa. azon reményben, hogy jelen Értekezletünk is papi hivatásunknak magasztos célját fogja előmozdítani, az értekezletet megnyitottnak nyilvánítja.

A távol maradott egy pár értekezleti tag igazolásának elfogadása után, a rövid tárgysorozat megállapittatván, annak rendjén felolvastatott a mult Értekezlet jegyzőkönyve, mely helybehagyatván, elfogadtatott.

Következett Kiss Lajos, étfalvi paptársunknak értekezése, mely a gyakorlati papi hivataloskodás köréből vette tárgyát. Igen sok érdekes és megbeszélésre méltó kérdést állított előnkbe értekező aa. melyeknek majd mindegyike hosszabb eszmecserére adott kedvező alkalmat, s melynek végeredménye bizonyára minden papra, de különösen az if-

jabb generációra csak is üdvös lehetett. Értekezletünk Kis Lajos aának jegyzőkönyvileg köszönettel adózott.

Azután, Kis Albert, illyefalvi pap aa. olvasta fel „A papi tekiutély“ című, ez alkalomra irt dolgozatát. (Közöljük más helyen. Szerk.)

E figyelemre méltó tárgy felolvasás után, az egyházmegyei könyvtár ügye vétetett tárgyalás alá, mivel már az egyházmegyei közgyűlés által előzetesen el lett határozva, hogy a könyvtár a Papi Értekezlet tulajdonául fog átadatni. Ennek folytán, a könyvtár rendezésére kinevezett bizottság jelentése tétetett meg első sorban, mely jelentés szerint, a könyvtár tulajdonát képező könyvek, folyóiratok, irományok mind rendben vannak, annyira, hogy alig egy-két darab hiányzik csupán.

Értekezletünk e jelentést tudomásul vevén, addig is, mig a könyvtár-kezelő választmány rendesen megalakittatnék, a könyvtár ideiglenes kezelésével e tudósítás írója bízott meg. Kapcsolatosan, két három-három tagu bizottság is neveztetett ki, melyek közül egyik, a könyvtárnak teljesen ujjalag való elrendezésével és a könyvtár könyveinek jelenlegi állományáról szóló részletes ujjalajstrom megkészítésével bízott meg, mig a másik bizottságnak a könyvtári pénztár megvizsgálása s az arról való pontos jelentéstétel lett kötelességévé téve.

Ezeknek utána, elnök aa. köszönetet nyilvánítva az érdeklődésért, az értekezletet bezárta.

Benedek Árpád.
s.-szenkirályi ev. ref. pap.

T Á R C A.

„Protestáns Szemle.“

(Vége.)

Kecskeméthy István „Az énekek éneké“-t mutatja be magyar fordításban. Bevezetésében, melyben kifejti e műről alkotott nézeteit, kissé gunyosan emlékszik meg a német tudósok „alapos“-ságáról, pedig hát a mi theologiai irodalmunk minden kicsisége mellett is, nagyon sokat köszönhet a német theologusok vizsgálódásainak és felfedezéseinek éppen alaposáguknál fogva. Hogy fordítása mennyire adja vissza hiven az eredetit, annak megítélése az ó-szövegségi exegeták dolga, én csak előttem álló alakjában, a héber szövegtől függetlenül alkothatok róla véleményt. Élvezetes olvasmánynak, szépnek tartom, de távolról sem közelíti meg a „Sárospataki Lapok“-ban Radácsi fordításából pár év előtt közölt mutatványt, mely valóban remek s kívánatossá tette mindenki előtt, vajha minél hamarabb birhatná már irodalmunk az ő tollából is az egész „énekek énekét.“

Maszyik Endre, kitől olvastunk már philosophiai, egyháztörténelmi és dogmatikai munkát, most ismét új oldalról mutatja be tudását és írói képességét. Én az ilyen sokoldalú íróktól rendszerint nem igen várom, hogy a tudományt új elméletekkel s azoknak igazolásával előbbre vigyék. Egyszerűen, ugynevezett „essay“-ket tudok remélni tőlük, melyekben a mások kutatásait és elméleteit élvezhető alakban s rövidre összefoglalva állítják az olvasó elibe. Ilyen igényeket táplálván Maszyiknak „Pál apostol a puszt-

tában“ című s a nagy apostol életével foglalkozó művéből második mutatványul közölt cikke iránt is, azt e szempontból kielégítőnek találom. Tárgya iránti lelkesedésével érdeklődést képes kelteni az olvasóban az egész munka iránt. Én ugyan Nagy Gusztáv „Pál apostolát“ várom epedve, melynek általam ismert részletei egészen tudományos alapon és nem mint Maszyiké, közvetítésekre hajlandó módon, aztán meg teljes önállósággal és biztossággal, nem pedig mint emez mások nézeteire támaszkodva, tárgyalják Pál egyes életeseményeit, és a mellett sokkal magyarosabb, mert nem fordítás-izü előadásban, mint néhol az előttünk levő mutatvány s a mult évi folyamban közölt társa.

A Maszyikét jóval fölülmuló essayt olvashatunk Petri Elek tollából, kinek nevével irodalmi téren csak mostanában kezdünk találkozgatni. „Jeremiás élete és kora“ igazán oly élvezetes és tanulságos alakban van szemünk elé állítva, hogy a Szemle minden olvasója élénk vágyat érezhet szerzőnek későbbi ilyenfajta munkálatai után is. A tudományos theol. kutatásai folytán megállapított eredményeket ügyes csoportosítással, helyes történetírói érzékkel állítja össze szerves egészszé. Némileg hátránya, hogy forrásaira végképpen nem utal, pedig ez feltétlenül szükséges, mert csakis ezek alapján alkothatunk magunknak ugy az előadott tények hitelessége, mint az író önállóságának mértéke felől valamelyes meggyőződést.

Szabó Aladár „A philosophia jövőjé“-ről

értekezik. Hosszas ismertetés és apró részletekre kiterjedő észrevételek helyett álljon itt e cikkről az a rövid, de velős ítélet, melyet szerző a misztikusokra mond, hogy tudniillik ő is „kétségtől sok becses és felette kedves, de ezekkel együtt egy csomó furcsa s képtelen gondolatot is“ hozott felszínre. Egy sokat tudó, széles ismeretkörű, gondolkodni szerető és önálló meggyőződésű egyén tűnik ki ez értekezéséből, de a kinek egész észjárása és számos állítása vajmi különösnek tűnik fel a magamforma közönséges elméjű ember előtt. Mindamellet is ritkán olvastam filozófiái tárgyú dolgozatot olyan türelemmel, mint ezt, a miben önkint érthetőleg része van annak is, hogy írónk egész világosan és érthetően tud írni.

Szilágyi Sándor, nagynevű történésztünk gazdag forrásgyűjteményéből „Medgyesi Pál életéhez“ közöl két érdekes levelet. És pedig nem csupán magukat a különben is sokat mondó leveleket szóltatja meg, hanem előrebocsátott és közbeszótt kitűnő magyarázataival azokat is tájékoztatni kívánja a velük kapcsolatban szükséges tudnivalókról, a kik talán semmit sem tudnak Medgyesi szerepléséről. Miután történetírásunk nagyérdemű bajnoka arra is felhasználta ez alkalmat, hogy Medgyesi életrajzának megírására felhívja egyháztörténészeink figyelmét, megnyugtathatom a felől, hogy a mennyiben a magyarországi presbyterianus mozgalmakkal annak működése összefügg, már pedig nagyban összefügg: már eddig is történtek és ez irányban tovább is történendek kutatások. Pár év azonban még a legkedvezőbb körülmények között is bizonyosan el fog telni, míg a presbyterianizmus magyarországi harcainak kimerítő történetéhez az adatok össze lesznek gyűjtve, hogy aztán rendszeresen feldolgoztassanak.

Szlávik Mátyas mindkét füzetben egy-egy nagy theologus, közelebről, működésük fő irányát tekintve, egyháztörténetirő munkálkodását rajzolja avatott tollal, meleg hangon méltatván kiváló érdemeiket. A gyors egymásutánban elhunyt agg, igazán agg tudósoknak, a protestáns Hasének és az ó-katholicizmus megteremtőjének, Döllingernek pályáját ismerjük meg e közleményekből. Szlávik annyira ismeri a német theol. irodalmat, hogy teljes bizonyosságban lehetünk a felől, hogy nemcsak szép, hanem igaz; nemcsak érdekes, hanem alapos is mindkét nekrológ.

Vécsey Tamás, a római jog hírneves buvára „A keresztyénség első hatása a jogra“ című tanulmányában nagy alaposággal mutatja ki, hogy a keresztyénség mily sok irányban gyakorolt befolyást a jogfejlődésre s általában az összes társadalmi viszonyokra. Fejtegetéseinek alapelvét az a helyes felfogás képezi, hogy a keresztyénség „szeretettel munkálkodó élet,“ nem pedig tudomány, vagyis dogmáknak szövevényes rendszere. És ebből a szempontból indulva ki, részletesen kimutatja, hogy a keresztyénség e jellegét miképpen öltötte fel lassankint a közélet minden árnyalata és miként tükrözte aztán vissza e hatást annak majdnem valamennyi intézménye. Vajha ne csak e kiváló jogász, hanem minden keresztyén, köztük még a theologusok is ilyen nézetben lennének a keresztyénség fogalma és hivatása felől! Ennek a felfogásnak most egy kitűnő tanulmányt köszönhe-

tünk, óhajtom, hogy általános elterjedése után távolabbra kiható eredményei is legyenek.

Zoványi Jenőtől az egyik füzetben „Coccejus és theologiai rendszere“, a másikban pedig „A coccejaniánus küzdelmei Németalföldön“ vannak közölve. E tanulmányok két fejezetét képezik „A coccejaniánus története“ című sajtó alatt levő hosszabb munkának, melyet szerző a theologiai magántanári vizsgálatra, az ebbeli képesítvény megszerzésének első kellékül irt. Hogy e részletek, valamint az egész mű tudományos tekintetben mit érnek, azt a szakértő és elfogulatlan kritika dolga eldönteni. Hogy némely részei, például az I. füzetben közölt is, érdekesség dolgában azok előtt, kik még csak a tejnek italát képesek megemészteni, nehéz eledelnek tetszhetnek, egészen természetes. Van azonban e műnek olyan részlete is, mely mindnyájunkat közelebről érdekelhetne, ha tudniillik némelyikünk nem tartaná felesleges és unalmas foglalkozásnak a magyar protestáns theologiai gondolkodás multjának tanulmányozását s volna érzék egyházi irodalmunk fejlődésének megismeréséhez.

Sajnos, hogy ugy ennek, mint általában a egyháztörténelmünknek összes részleteit csaknem teljesen figyelmen kívül hagyta a „Protestáns Szemle“ ismertetés alatti két füzete. Pedig eddig úgy tudtuk, hogy köztünk az egyháztörténész a legtöbb. És ezek most hallgatnak. Ugyan mi felett töprenkednek? Talán a fölött, hogy ha az irodalmi társaság elodázta a történelmi emlékek kiadását, sőt némelyek még a Szemléből is teljesen kiszorítandónak tartják azokat, noha nélkülözhetlen kellékét, alapját képezik a történetírásnak: ugyan hát mi is volt fő-fő indoka a társaság megalakulásának? Mert eddig úgy beszéltek, hogy első sorban a magyar protestáns egyháztörténelem kutatása és művelése. Most ellenben azt látjuk, hogy ebben az irányban csupán a monográfiákra szorítkozik. Csakhogy ezek is elfogynak ám, ha nem tesszük közkincsé a kutfőket is.

De talán másként lesz ezután. Talán egyházunk történelmének érdekesebbnél érdekesebb, vagy tanulságosabbnál tanulságosabb részletei is helyet fognak ezentul nyerni a társaság folyóiratában és külföldi tudósok nézeteinek reprodukálása nem rabolja el előlük az első sorban ne kik szánt tért. Ezt remélem, az olvasó közönség pedig elvárhatja, mert, legalább úgy sejtem, nem csupán ismeretterjesztés, hanem főként tudományos munkálkodás végett egyesültünk. Ez pedig magában hordozza, hogy szakitanunk kell egy pár kritikus által irányadól feltölt amaz elyvel, a mely szerint csakis általános érdekű dolgok tárgyalassanak a társaság folyóiratában, mert hiszen az egyetemes tudományosság egyedül a részletkérdések alapos tisztázásával s megállapításával haladhat előre. Most azonban nem szólok e tárgyról többet, hanem miután a Szemle cikkei közül a tanulmányok ismertetését befejeztem, még röviden megemlékszem a „könyvismertetés“ és az „irodalmi szemle“ rovatáról. Amabban Papp Zsigmond Renan legújabb művét, a „Histoire du peuple d'Israël“-t, dr. Masznyik Endre pedig a katolikus Essernek és a protestáns Thikötternek Giordans Brunóról szóló röpiratait ismerteti. Az irodalmi szemle változatos, tárgyilagos és a hazai irodalmat tekintve kimerítő, tehát teljesen megfelel a hozzája köthető kellékeknek.

Folytatás az 1/4 iv mellékleten.

Általában végeredmény gyanánt, természetesen a magam dolgozatát itt teljesen figyelmen kívül hagyva, kimondhatom, hogy e füzetek, nézetem szerint, becsületére válnak úgy az írók nagy részének, mint a szerkesztőnek. Adja isten, hogy a jövőbe vetett bizakodó reményünkben se csalatkozunk, s félszeg elvek vagy mellékes érdekek soha a legcsekélyebb mértékig se játszodjanak szerepet a társaság szellemi ügyeinek intézésében, mert csak ez esetben számíthatunk arra, hogy működését theologiai irodalmunk felvirágzása, ebben főként a magyar protestántizmus multjának minden irányban való alapos felderítése koronázza meg.

Zoványi Jenő.

KÜLÖNFÉLÉK.

= Főtiszt. Szász Károly, püspök aa. mint a biblia-revidálásra vállalkozott szakférfiak elnöke újból szétküldött egy füzetet ily cím alatt: „Mutatványok az ó-testamentom költői és profétái könyveiből“. És pedig Jób könyvéből 38—42 rész, Németh István, pápai theol. r. tanártól; a Zsoltárok könyvéből, Szabó Aladár, pesti theol. rkiv. tanártól; Ezsaiás proféta könyvéből 1—22 rész; Dicsőfi József, előbb debreceni theol. r. tanártól, most már oda való lelkipásztortól; a Joel és Amos proféták könyvét, Radácsi György, sárospataki theol. r. tanártól. E most közölt revizio-próbák még felülvizsgálaton nem mentek át, és azért közölni nem, hogy azok felől a hivatottak elmondhassák észrevételeiket. Reméljük, hogy ama derék toll, mely lapunkban ismertette volt az előbbi füzetet, ezt is tanulmánya tárgyává teendi, s abban a helyzetben leszünk, hogy szakszerűen foglalkozhatunk vele. Erre ezennel szívesen fel is kérjük. Egyszersmind azt is megtudjuk, hogy a Genézis szövege véglegesen meg van állapítva és mihelyt az Exodus szövege is készen lesz: azonnal sajtó alá adatnak. Annál inkább fogunk örvideni, mennél hamarabb birtokunkban lesz e drága kincs.

= A Károlyi emlékre és alapra újabban adakoztak: a győrfalvi egyház hivei 1 frtot; a pávai egyházban gyűlt 1 frt 50 kr; Sárkány Dániel, n.-ercsei lelkész, továbbá a n.-ercsei, balai, unokai magtárosak együtt 2 frt; Gyárfás Albert, bethleni lelkész gyűjtése: a bethleni takarékpénztár 1 frt; Sohár Hugó 50 kr; bethleni ref. egyház 1 frt; Gr. Bethlen Béla 1 frt; gr. Bethlen Pál 1 frt; a lelkész 50 kr. E közleményünk összege 9 frt 50 kr. Egyházkerületünkben tehát a mai napig gyűlt 592 frt 58 kr.

= Surányi Gyula, sz.-nagyfalusi pap, és a sz.-szolnoki egyházmegye jegyzője, folyó hó 17-én életének 44-ik, boldog házasságának 20-ik évében, hosszas szenvedés után meghalt. Már régen szállongott a hír, hogy beteges, hogy napról-napra gyöngébb, hogy a különben erős test valamelyes benső, lelki vívódásnak esett martalékul, s hogy a derék papnak, a kötelességtudó egyházi hivatalnoknak és a közdolgok iránt mindenha lelkesen buzgolkodó férfinak esztendei, napjai meg vannak számlálva. Mondják, hogy a n.-várad ev. ref. egyházban való pályázata nem sikerülvén, ez a véletlen annyira hatott élénk képzelődésére, idegeire, hogy meghasonlott a jövendő felől alkotott vágyaival reményeivel, törekvéseivel; meghasonlott önmagával. A mult

évi egyházkerületi közgyűlés alkalmával már egy szomorú, megtört alak állott előttünk és fájva gondoltunk elvesztésére azoknak a nemes tulajdonoknak és fényes talentumoknak, melyekkel meg volt áldva. A mitől remegtünk, bekövetkezett. A nemesen érző, felemelkedetten gondolkodó, költői lelkületű férfiú nincs többé. Egyházának, egyházmegyéjének, sőt az egyházkerületnek méltó gyászában őszintén veszünk részt és óhajtjuk, hogy mélyen sujtott özvegyének, árváinak szolgáljon némi vigasztalásul a közrészvét. Nyugodjék csendesen!

= A „Sárospataki Lapokban“ olvassuk: „Theologiai magántanári próbaelőadást tartott ápril hó 30-án a sárospataki főiskolában Zoványi Jenő, jelenleg kolozsvári segédlelkész, a vallás- és egyháztudományi tanári kar összes tagjainak jelenlétében, a theologiai és jogakadémiai ifjuság nagy érdeklődése mellett az V. számú theol. tanteremben. A több mint egy teljes óráig tartott előadás tárgya ez volt: A reformáció Magyarországon a mohácsi vészig. Az előadó bebizonyította, hogy nem ujonc a katedrában (egy évig már theol. docens volt Sárospatakon) s a hazai reformáció multja iránt meleg rokonszenvvel viseltetik. Volt tanárai szívesen kívántak neki a buvárkodáshoz, az élet további küzdelmeihez kitartást, és szerencsét.“

= Lukács Ödön, nyiregyházi pap, és f.-szabolcsi esperes előfizetésre kéri fel az érdeklődőket. „Temetési Beszédei“ I-ső kötetére, mely legalább is 20 ivre fog terjedni s előfizetési ára 1 frt 80 kr lesz, mely május 20-ig a szerzőhöz küldendő Nyiregyházára. Lukács Ödön neve sokoldalú irodalmi munkálkodás által eléggé ismeretes arra, hogy fölösleges legyen a sok ajánlás. Könyvét szerezzék meg maguknak; az érdeklődők, és győződjenek meg, hogy támogatásukkal egy jóra való tehetséggel ismerkedtek meg az egyházi irodalom terén.

= A nagy-enyedi ev. ref. tanítóképző-intézetnél az ideai tanítóképesítő vizsgálatok f. évi június hó 18-ikán kezdődőleg fognak megtartatni. Folyamodók okmányokkal kellőleg fölszerelt kérvényeiket június hó 1-ig alulírt igazgatóságához terjesszék be Nagy-Enyeden, 1890. ápril 30. Nagy Lajos, kép. igazg.

= A „magyarországi prot. egyesület“ választmánya mai napon gyűlést tartott, melyben elhatározta, hogy azon indítványt fogja a közgyűlés elé terjeszteni, hogy az egyesületi közgyűlést összehívjuk Budapestre a ref. theol. akadémia nagy termébe folyó évi június 15-én délelőtt 11 órára. A gyűlés tárgya lesz az egyesület feloszlásának az alapszabályok értelmében való eszközölése és az egyesület vagyona feletti rendelkezés. Kelt Budapesten, 1890. ápril 20. Szász Károly, helyettes elnök Kovács Albert, egyl. titkár.

= Hálás köszönet és nyilvános számadás. A nagy-szebeni ev. ref. egyházköztség presbiteriuma, az egyház által folyó 1890. ápril 7-én rendezett táncvivalommal egybekötött hangversenyben, a t. közreműködőknek nagybecsű fáradozását, névszerint Varró Domokosné, Bod Péterné urnóknak, valamint Bock J., dr. Boros G., Dományánc P., Horváth M., Kiss J., Seluch Ö., Tomandl J. urnak, ugyszintén az estély folyama alatt, az egyházköztség előljáróságának tagjain kívül, a rendezőbizottságban részt vett uraknak, névszerint: Gedeon J., Kolbenheyer A. K., Székely I., Varró D. urnak, valamint a t. felülfizetőknek nagybecsű kegyes adományát: Békessi Márkné 1 frt. 20 krt, dr. Boros Gáborné 1 frt. Elischer József 4 frt. Ferenczy Istvánné 1 frt. Gyulay László

1 frt. özv. Göllner Gusztávné 1 frt. Koroknay Imre 1 frt. 20 krt, Ninger Ignác 1 frt. Székely Gyuláné 40 krt, N. N. 40 krt, N. N. 20 krt, hálásan megköszöni. Az egyházköz-ség, a belépő jegyekből bevett: 127 frt. 50 krt, a felülfi-zetésekben 13 frt. 20 krt. Tehát az összes bevétel 140 frt.

70 kr. Kiadás 75 frt. 45 kr. Letétve a kiadást a bevétel-ből, maradt tiszta jövedelem 65 frt. 25 kr. A nagyszabeni ev. ref. egyházköz-ség presbyteriumának folyó 1890. április 23-án tartott gyűlése megbízásából: Nagy József, nagy-szabeni ev. ref. pap.

HIVATALOS RÉSZ.

557—1890.

KÖRLEVÉL.

az összes esperesekhez és püspöki vizsgálat alatt álló egyházköz-ségek lelkészeihez.

Az országos statisztikai hivatalnak 2839—1890. szám alatt hozzám intézett megkeresése folytán, felhívom címzetteket, hogy a hatóságuk alatt álló egyházmegyék, illetőleg egyházköz-ségek területén létező felekezeti iskoláknak, az ezekben működő tanítóknak (ide számítandók a segédtanítók, tanítónők és leviták is) és tanulóknak (ide számítandók az ismétlő iskolába járók is), továbbá, a nyugalmazott papoknak, s végül az 1889-ben konfirmált fiú és leány növendékek számára tett kimutatást az országos statisztikai hivatal számára általam készített felterjesztés összeállítása céljából május 25-ig mulhatatlanul terjesszék föl hozzám.

Kolozsvártt, 1890. május 1. Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

869—1890.

Mindenik ref. kollegium m. tt. Előjáróságának.

Puchmann Jenő, III. oszt. gimnáziumi tanulót, az általa elkövetett lopás miatt, a nm. vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur az ország összes középiskoláiból kizárta, miről a m. tt. Előjáróságot, tudomás-vétel végett, értesítjük.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1890. ápril 28-án.

Parádi Kálmán, Szász Domokos,
tanügyi-előadó. erd. ref. püspök, mint elnök.

991—1890.

ÉRTESÍTÉS.

A népfölkelési kötelezettség alul leendő fölmentesítésüket, az illető intézetnél való nélkülözhetlenségük címén kért lelkész, tanár és tanító aai. ezennel értesítettnek, hogy a m. kir. honvédelmi miniszter ur f. évi ápril hó 8-án, 10,464. szám alatt kelt határozatával, a vallás és közoktatásügyi miniszter ural egyetértőleg, egyházkerületünk folyamodói közül csak Csákvány Károly, farnosi levitát mentette föl a népfölkelési kötelezettség alól.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1890. ápril hó 28-án.

Parádi Kálmán, Szász Domokos,
tanügyi-előadó. erd. ref. püspök, mint elnök

421—1890. PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

Az államilag segélyezett zilahi ev. ref. főgimnáziumnál egy rendes tanári állás, melylyel a rajz, rajzoló-geometria, szépirás, szabadkézi rajz (önkint vállalkozóknak) tanítása van egybekötve, megüresedvén, arra ezennel pályázat nyitattik.

Az állás évi javadalma 800 frt. havi részletekben előlegesen fizetve. A kinevezés a közoktatási m. kir. miniszter ur jogkörébe tartozik.

Énektanításra képesítettek előnyvel bírnak és külön évi 300 frt. díjat kapnak.

Csak evang. reform. vallásu okleveles pályázók folyamodványai vétetnek figyelembe.

A pályázók kellőleg felszerelt folyamodványait f. évi május hó 30-ig a zilahi evang. reform. kollegium előjáróságához küldjék be.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1890. február 27-én.

Parádi Kálmán, Szász Domokos,
tanügyi-előadó. erd. ref. püspök, mint elnök.

356—1890.

MEGHÍVÓ.

A sepsii egyházmegye közgyűlésének minden illetékes t. c. tagját, ezennel tisztelettel meghívom, az egyházmegyei tanács megállapodása folytán, Újonban, az iskolai nagyteremben 1890. május 29-én d. e. 9 órakor kezdődőleg tartandó tavaszi rendes egyházmegyei közgyűlésre.

Ezen gyűlés tárgyai: az esperesi jelentés, főjegyzői előterjesztés az egyházmegyei tanács működéséről, templomi isteni tisztelettartás, melyen szónoknak tiszteletes Benedek Árpád, szt.-királyi lelkész aát. kértem föl, hivatalos le- és átiratok, a már tényleg összealkotott egyházmegyei pénztár állásától alapos kimutatás, lehető indítványok és kérvények. Egerpatakon, május 1. 1890. Csiszér Gábor, esperes.

353—1890.

HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Bodolai ev. ref. Jakab Gruma Ágnes, mint felperes, férjét nyéni ev. ref. Bartha Györgyöt, ki vele 1885. febr. 24-én történt összekelése után alig 3 hónapi együttélés után hűtelenül elhagyta, s azóta holléte nem tudható: ezenel hirdetményesen idézteti, hogy mátol számítva 6 hónap alatt jelenjék meg a Sepsii ev. ref. egyházmegyének Sepsii-Szentgyörgyön tartatni szokott házassági törvényszékén. Mert akár jelenik meg idéztetett, akár nem, idéztető az idő letelével ellene házassági váló perét megkezdeni és lefolytatni fogja. Kelt Egerpatakon, 1890. ápril 30-án. Csiszér Gábor, sepsii ref. egyházmegyei esperes.

372—1890.

HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Harasztosi Szász Julia hűtös férjét tordai Szabó Sándort, ki ötöt 5 év óta hűtelenül elhagyta s azóta holléte nem tudatik: hirdetményesen idézteti mátol számítandó hat hónap alatti, a nagy-enyedi egyházmegye házassági törvényszéke előtti megjelenésre, mikor is, akár megjelenik, akár nem, ellene váló keresetét meg fogja kezdeni.

Gerend, 1890. április 28. Hegedüs Lajos, ref. esperes.

499—1890.

KÖRLEVÉL.

A marosi egyházmegyébe kebelezett egyházköz-ségek ns. presbyteriumai, képviselő közgyűlései, iskolatanítói, ezennel felhivatnak egyházmegyei, világi, illetőleg, iskolatanítói képviselőiket, tolyó hó 18-án, az Egyházi törvénytár 12. 43. 60. §§-ai értelmében megválasztani és szavazataikat az esperesi hivatalhoz beküldeni.

Lukafalván, május 5. 1890. Rákosi Lajos marosi ev. ref. esperes.

160—1890. PÁLYÁZAT SEGÉDTANÁRI ÁLLOMÁSRA.

A székely-udvarhelyi ref. kollegium előjárósága pályázatot hirdet a német nyelvi segédtanári állomásra, melylyel 600 frt. évi fizetés jár. A megválasztott, készsége szerint, magyar, vagy latin nyelvet is fog tanítani. Kik a francia nyelvben is jártasok, előnyben részesülnek. A választás három évre szól. A megválasztott esetleg a kollegiumban lakhatik, s ha testgyakorlat tanítására is vállalkozik, azért külön díjazásban részesül. A kellően felszerelt folyamodványok folyó évi junius hó 25-ig az igazgatóságához benyújtandók.

Székely-Udvarhelyt, 1890. május 3-án. Dr. Mezei Ödön, algondnok. Olasz Gyula, előlj. jegyző.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERŐ.

Mai számunkhoz $\frac{1}{4}$ iv melléklet van csatolva.

Nyomatott Fajér Vilmosnál, az ev. ref. főtanoda nyomdájában, Kolozsvártt.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1890. MÁJUS 15.

20. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztői iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Az átkozódó egyház.

Az 1868. évi 53. t. cikk; az 1879-iki 41. t. cikk 53. §. és az ezzel kapcsolatos folyó évi február 26-án kelt kultuszminiszteri rendelet alkalmatosságot adott arra, hogy a magyarországi róm. kath. egyház dogmáinak, hitelveinek tartalmát feltüntesse, azok érvényesítését a más vallásfelekezetek hátrányára, megbotránkozására is érvényesítse. Ezen törekvést a protestánsok közönyös egykedvűséggel, hallgatással szemlélnék, ha a lelkiismeret szabadságát oly csúfosan arcul ütve, a vallási türelmet, méltányosságot, jogot oly kegyetlenül kigúnyolva nem látnák. Még e méltatlan meghurcolás között is találunk a róm. kath. egyház számára legalább annyi mentséget, hogy az nem tudja, mit cselekszik, mert a keresztyén vallás nyilvánulásának csak azon alakját ismeri igaznak, egynek, egyedül idvezítőnek, mely a róm. kath. dogmákban nyert kifejezést; tagjai nem társalkodhatnak, érintkezhetnek a-katholikusokkal, a „congregatio indicis“ határozza meg, mit ne olvassanak, ne tanuljanak, a biblia mely fordítását ne használják; IX. Pius „apostolicae sedis“ körlevelében kiközösítést szab azokra, kik tudva és akarva, az apostoli szék engedelmekül, olvasnak hitehagyottaktól és eretnekektől származó könyveket, azokat maguknál tartják, nyomtatják, vagy bármiként védelmezik; az atyának kegyelmét, a fiúnak szerelmét és a szentlélek megszentelő erejét egyedül és kizárólag csak Krisztusnak földi helytartójától vehetik, ő határozza meg a hitre és cselekedetekre tartozó dolgokat. Így nem tudhatják, tehát meg sem ítélnék, hogy azok az általuk elátkozott eretnek-felekezetek mit hisznek, mit tanítanak, mily szellemi közösségben élnek a megváltóval, miként értelmezik és gyakorolják a lelkiismereti szabadságot, vallásos türelmet és más valláserkölcsei és egyházi dolgokat. Ez a nem-tudás szolgálhat mentsé-

gükre, de jogot az átkozódásra soha. És ha ezt a jogot tervszerűleg használják, a protestánsoknak azzal szemben megnyugtató elégtételt ad azon katolikus zamatu példabeszéd, hogy Krisztus, miután helytartóját Rómában hagyta, a protestánsok közé költözött. mivel nem a róm. katolikusok, hanem ezek fogadják őt illő tisztelettel.

A protestántizmus nem is érzi magát a szentlélektől annyira elhagyatva, mint a róm. katolikus egyház borzalommal erősíti, hogy az ördög hatalmába kerüljön és a sátánnal éljen cimboraságban; sőt, még azon eshetőségnek sincs kitéve, hogy a római dogma, hitelvek tanulmányozását megengedve hiveinek, ez által ön maga ellen kovácsoljon fegyvert. A ki teljes odaadással foglalkozik ama hitelvek tanulmányozásával s mentől mélyebben igyekszik behatolni rejtekeibe, annál inkább meg fog győződni és erősebb lesz hite, hogy az a római egyház nem lehet az az igaz, egyetemes (katolikus), üdvezítő egyház, melyet Krisztus akart alapítani az egész emberiség számára. Ilyen látható egyház még nem létezik és a protestánsok nagy igazságot mondanak ki, mikor azt mondják a róm. katolikusoknak: nem mi vagyunk az igaz egyház, mint Krisztus akarta, de nem is ti, hanem azon isten országa, a mely az ő tökéletes isteni igazságával és az ő tökéletes erkölcsi kegyességével az egész emberiséget magába kell hogy foglalja; egy eszme, mely a világtörténelem előtt lebeg, de csak lassankint és többféle alakban valósul meg (Hase.)

A mily elbizakodott tehát a róm. katolikusok azon állítása, hogy ők ezt az eszmét már teljesen megvalósították, épp oly könnyelműség lenne a protestánsok részéről, ha ama pöffeszkedő, öntelt támadást, gyanusítást, melylyel őket a katholicizmus szüntelen inzultálja, kedélyes nyugodtsággal tűrnék s azokkal szembe nem szállának szellemi, értelmi, erkölcsi erejüknek teljes tuda-

tával, evangyeliomi hitüknek és meggyőződésüknek szilárd fegyverével. A protestáns szellemnek le kell ereszkedni ama sötét aknába, honnan az a farizeusi önhittség és átkozódás táplálkozik, honnan oly rekedt hangon száll fel az a vád, hogy a protestáns tudatlanság a római egyház hátrányára meghamisítja a bibliát, a történelmet, theológiát, filozofiát és a tudományoknak minden nemeit.

Ebbe az aknába próbálkozom lebecsátkozni. Nagy segítségemre van az *intencio*, nem mint ha én állanék annak szolgálatában, isten megörzött attól, hanem azért, mert azon a csatornán gör. katolikus és gör. keleti kollégáim igen értékes könyvtáraknak, folyóiratoknak, napi lapoknak, vetemény és dinya-magvaknak, sőt tetemes pénzüsszegeknek is jutnak örvendetes birtokába. Ezek az én tisztelt kollégáim megteszik azt a szivességet, hogy könyvtáraikat, napi lapjaikat, folyóirataikat nekem tanulmányozás végett átszolgáltatják; ha szépen kérem, még a vetemény- és dinya-magvakból is részesítenek, csak a pénzt tartják meg maguknak, mihez teljesen joguk van. Mind ezeket *intenció*ért szolgáltatják, apostoli jóváhagyás örökös igaz hitű hatalmuk felett s így nem érhet azon gyanu, hogy az *index regulái* által tiltott könyvekből, avagy hírlapokból merítettem tanulmányaimat. Így ismerkedtem meg a napi események, főként a kongrua, kath. autonomia, a házassági jog, az államnak a vallásfelekezethez, ezeknek egymáshoz való viszonyáról felállított és érvényre emelvi szándékolt róm. kath. felfogással. A kongrua és kath. autonomia saját keblü ügyök, a hogy főzik, úgy eszik; de a többi kérdések minket is közelről érdekelnek.

Lépjünk tehát közelebb, helyezkedjünk el azon kath. hitcikken, melyet VIII. Pius 1830-ban a porosz. püspökökhöz intézett határozatában így fejezett ki: „*firmissimum nostrae religionis dogma, quod extra veram catholicam fidem nemo salvus esse potest.*” Ezen az egyházon kívül, tehát, nincs idvesség, a kik nincsenek a Krisztus szüz menyasszonya, a hívők szelid anyja kebelén, azok el vannak zárva az isteni igazság megismerésétől, azok örök kárhozatra jutnak. Természetes, hogy a megkereszteltteknek e borzasztó sorsát a szelid anya nem türheti, ezért keresztelni, anyakönyvezni és még

is ennek kivonatát a más vallásu lelkészhez küldeni, vagyis, a megkereszteltet kitagadni s a más vallásuak gyarapítására kiszolgáltatni, anyai fájdalma meg nem engedheti, mert gyermekeinek nem adhat útlevelet a pokolba; mint gyermekei sorsán aggódó anyának védelmeznie kell a szülők szabad elhatározásának és választásának jogát. Jól ismerjük a Mortara-gyerek történetéből, hogy a Krisztus szüz menyasszonya miként respektálja ezt a szülői jogot és szabad elhatározást. 1858-ban történt, hogy Bolognában egy zsidó házastársnak gyermekét hűtlen szolgálója titokban megkereszteltette. A mint ezt megtudták, a pápai kormány azonnal elragadta a gyermeket szülőitől, hogy biztosítsa katolikus neveltetését Romában. Az apa és anya hasztalan rimánkodtak elrabolt gyermekük visszaadásáért, azt a feleletet kapták, ha ők maguk is megkeresztelkednek, lesz gyermekük, különben nem. A szülői jogot azon argumentációval ütötték agyon, hogy míg az egyház balkezét védőleg terjeszti ki a földi atyák felett, nem határozhatja magát arra, hogy jobbival Krisztus isteni atyai jogait feladja. Ha tehát a született gyermek homlokát a szentelt víz érintette, akkor reá nézve a vér szent kötelékei örökös szétszakadtak, az egyedül üdvözítő egyház köteles a megmentett lelket az örök üdvre megtartani, ha máskint nem lehet, erőszakkal is kiküldeni ezt a jogot.

(Folytatása következik.)

Pár szó a regale-váltságról.

Egyházközségeink regale-megváltása ügyeiben megtartott tárgyalásokról a mlg. Igazgató-Tanács-hoz beadott jelentésekből, jogérzetemet kellemetlenül érintőleg értesültem arról, hogy a kormány által megbízott adófelügyelők még oly esetekben is a regale-jog megszerzésének igazolására utasítják egyházközségeinket, midőn a regale tulajdonos-társak az egyház jogát fennállóan ismerték el; sőt a kötött egyezségekből beleegyezésüket nyilvánították a kártalanítás összegének kiadásába. Azon esetben pedig, ha az ily felhívásnak az illető egyház eleget nem tette, a közigazgatási albizottságok elutasították az egyházközséget jogigényével, jóllehet az ellen senki sem emelt kifogást, vagy is sok esetben hivatalból kutattatott az, hogy az egyházközség jogszerű uton szerzte meg a kárpótlás végett bejelentett regale jogát és magánjogi ügyében, közigazgatási uton hozott határozatot.

A mlg. Igazgató-Tanács ezen jelentések alapján felterjesztést intézett a m. kir. pénzügyminiszter ur őnmalgához, melyben felfejtve az indokokat, egyházközségeink jogos, törvényes védelmének elrendelését kérte.

Azonban, a szabályszerű jogvédelem szempontjából, szükségesnek tartom mindenképp azt, hogy az ilyen sérelmes határozatok ellen az egyházközségek jogi képviselői 15 napon belül a m. kir. pénzügyminiszter úrnál a nmlgához intézendő indokolt felebbezést adjanak be az adófelügyelőhöz.

A törvény által kitűzött határidő rövidebb levén annál, semhogy a felebbezésnek mily módon való megírása végett még tájékoztatásokat szerezhessen, a felebbezésben felhozandó általános főbb indokokat itten felsorolom.

A Királyhágón inneni részben a regale-jog megszerzésére s a tulajdonjog alapjára nézve a közbirtokosok és az egyházközségek között csak kivételes esetekben van különbség t. i. oly esetekben, midőn a volt urbéresesek a három havi kurta-kocsma-jogból ajándékképpen adták egy részt az egyházközségnek. Általában véve, a Dósa Elek magánjogának 167 §-a értelmében, a regale-jog dec. 25-től szeptember 29-éig a szabad birtokosokat illeti, az urbéresesek kivételével „és pedig nemcsak a nemeseket, mivel a korcsmárlási jog nem nemesi, hanem belső telek utáni levén, azt a belső telek bármely állapotú s rangú tulajdonosa éppen úgy használhatja, mint telke egyéb járandóságait“, ennek folytán, az egyházközségek is megszerezték és élvezték belső telkük után ezen jogot.

A Mária Theresia által 1769-ben kiadott (regulativum) punctumokban, valamint a Szent Mihály naptól karácsonyig terjedő korcsmárlási jog az urbéresesek és nem a község tulajdonául rendeltetett; az urbéresesek pedig jogukat éppen úgy átruházhatták felsőbb hatósági engedély nélkül, mint a birtokosok, minek következtében, ha a volt urbéresesek az egyházközségekre ezen jogukat részben, vagy egészen átruházták, az egyházközségek a jogszerzés igazolására éppen úgy nem kötelezhetők, mint a többi birtokosok, kik vásár, vagy örökösödés, általában jog-átzállítás útján jutottak korcsma-jogukhoz.

Az 1846/7. évi V. t.-c. mely a három havi korcsmajövedelmet a politikai község tulajdonának jelentette ki, életbe nem lépett; mindamellett legtöbb egyház elűrtte ezen joga elvételét, de a mely egyházak már előzetesen megszerezték az urbéresesektől a jogot, békés birtokukban nem háborítottak s ezen közös jog arányosításai alkalmával, bár legtöbbször a kurtakorcsmából, de megkapták részüket s birták a jelen időkig. A jogszerzés alapja, tehát, ugyanaz, az egyházközségeknél, mint más jogtulajdonosoknál s éppen úgy nem kötelezhetők az egyházközségek a jogalap kimutatására, mint más egyes birtokosok.

Azon egyes kivételes esetekben, midőn a községek ajándékképpen adták át az egyháznak az urbéresesek által már előzetesen el nem idegenített és kezükhöz vett regale jogokat, vehető még bírói elbírálás alá az, hogy törvényszerűen szerezte-e meg a jogot az illető egyházközség? De ez is csak az esetben, ha egyfelől az egy-

házközség 40 évi jogos használás által, az osztr. polg. törvény 1472 §-a értelmében, el nem birtokolta s illetőleg a község követelési joga el nem évült; másfelől, a politikai község ezen jogigényét kártalanítás végett bejelentette és az egyház jogigényét megtámadta. Ugy de, a tulajdonjog kérdése felett jogérvényesen csakis a bíróságok dönthetnek, mert a közigazgatási hatóságok hatáskörén az teljesen kívül esik.

A regalejog kártalanítása ügyében megbízott kir. adófelügyelők és albizottságok az 1888 évi XXXVI. t.-cikk értelmében kötelesek eljárni, melynek 2. §. 2. és 5. pontjai a törvényen és a tényleges gyakorlaton alapuló jogokat kártalanítási alapul elfogadandóknak mondják ki. A tényleges bíróságok mellett szól továbbá az osztr. polg. törv. 323. és 324. §§-ai alapján a jogcím törvényes védelme s így tulajdonjogának igazolására nem szorítható, hanem az köteles jogigényét bebizonyítani, ki a tetteges birtokossal szemben több jogot vél kimutathatni. S hogy akkor, midőn a törvény a tényleges birtokosnak ilyen kiváló jogvédelmet nyújt, ezzel szemben a közigazgatási albizottság hivatalból a magánjogi viszonyok elbírálásába bocsátkozva, törvényellenesen, az egyházakat kártalanítási igényükkel elűtasítja s ez által tetteges birtokuktól rendes, törvényes jogszolgáltatás nélkül elzárja: ez az eljárás rendes jogállamban és jogviszonyok között, teljesen érthetetlen. Az egyházközségek tetteges birtokában levő korcsma-jövedelmek, rendesen a politikai községek által megváltás végett be sem jelentettek, nem tartván azokhoz igényt. Ezen jogot a községek vagy sohasem, vagy legkevesebb négy évtizeden át élvezték, a miről a közigazgatási hatóságok, azon számadások helybehagyásával, melyekben az ilyen jövedelmekről szó sincs, tudomással birtak; ebből kifolyólag, az egyházközségek jóhiszemű elbirtoklás által szerezték meg annak tulajdonát. Ennél fogva, ha a jogszerzés tekintetében netalán annak idejében nem is tartatott volna meg a szabályszerű eljárás, az most már elbírálás alá még azon esetben sem jöhet, ha a községek ezen igényükkel felléptek volna; a jogigényt be sem jelentő községek részére pedig ilyen jog odaltételese mig egyfelől az egyházközségekre nézve szembeötlőleg sérelmes, másfelől a községek iránt feltűnő figyelmességet tüntet ki.

Kérjé az egyházközség képviselőjével megbízott a m. kir. pénzügyminiszter úrnál a sérelmes határozat feloldására s az egyházközség részére a kártalanítási összeg megállapítására s legroszabb esetben, az ügyiratoknak a magánjogi kérdés illetékes eldöntése végett, a kir. törvényszékhez való áttételét.

Bođor Antal.

A papi tekintély.

(Vége.)

És most kérdem: bírjuk-e mi papok e tekintélyt? E kérdésre nem nehéz a felelet. Mert nem vélek tévedni, ha állítom, hogy a kevés kivételt leszámítva, általában nem bírjuk. Nem is lehet rajta csodálkozni. Hallgatóink

egy részével mi kerüljük a gyakoribb érintkezést; másik része maga tart távol magától minket, minek aztán természetes következtése, hogy nem ismerjük hallgatóinkat, azaz, nem tudunk behatolni lelkük világába, nem bírjuk kitalálni gondolataikat, indokolni tetteiket, megérteni eljárásaikat. Csak felületesen ismerjük őket s éppen azért, ha akarnánk sem igen tudunk eléggé hatni rájuk.

Vagy tán nem igazat szólottam volna? Ugyan, kérem, hányan vannak közöttünk, kik időnkint meglátogatják hallgatóikat azon kívül, mikor hivatalos funkciót végeznek házuknál? Pedig, csak úgy hatolhatunk be hallgatóink lelki világába, ha gyakori érintkezés által megismernők nézeteiket a különböző világi eseményekről, nem politikát értek, ámbár ezt sem tartom feltétlenül kizárandónak, a kor uralkodó szokásairól, az újabb időben létrejött, vagy tervezett intézményekről, az általánosabb erkölcsi alapelvekről, sőt a fontosabb hittételekről; ha kitanulni iparkodnánk természeti sajátságaikat. Szóval, ha úgy bánnánk velük, mint a lelkiismeretes orvos betegével, ki gyógyítani, vagy az esszéyes nevelő növendékével, ki jól nevelni akar.

Nem mondom, hogy ez könnyű feladatot; sőt készséggel elismerem, hogy sok minden körülmény van befolyással arra, hogy azt bizonyos mértékben lehetetlennek gondoljam. E nélkül pedig azon kevés érintkezés által, melyben hallgatóinkkal állunk, vajmi elenyészően csekély hatást tudunk gyakorolni rájuk; s ha ez igaz, miként várjunk tőlük elismerést, tiszteletet, olyan tiszteletet, melyet a tekintély parancsol rá az emberre? E kérdésre felesleges a felelet.

De hát, miben rejlik ennek az oka? Előbb említettem, hogy bizonyos mértékben lehetetlennek gondolom magunkra nézve, hogy gyakori érintkezés által behatolni tudjunk hallgatóink lelki világába, s ez által hatni rájuk.

Megkísértek egy párt azon okok közül felmutatni, melyek ezen visszás kelyzetet előidézik. És pedig legelőbb is essünk át a legnehezebben. Tegyük kezünket szívünkre, tegyünk igaz vallomást arra nézve, hogy csakugyan azt hisszük-e, hogy annyi vallásos buzgóság, annyi szent lelkesedés, akkora akaraterő, olyan szívós kitartás lakik bennünk, hivatásunk betöltése iránt, hogy méltán elmondhassuk magunkról: „az én eledelem, stb. és hogy azon időtől fogva, mikor a palástot vállainkra vettük „élünk többé nem mi, hanem a Krisztus él bennünk!“ Megvallom őszintén, e kérdésre sem magam, sem paplársaim nevében nem mernék határozott igennel felelni. Lehet, hogy erre nézve alább egy pár mentő körülményt fogok megemlíteni; mellőzve azért itt minden egyebet, csupán azt az egyet vagyok bátor megjegyezni, hogy nincsen bennünk elég erős hit. Nem hiszünk elég erővel Krisztus evangéliomának idvezítő szellemében; nem az anyaszentegyház jövőjében; nem a misszióban, melyet hivatalos állásunkból kifolyólag teljesíteniünk kellene. Hit nélkül pedig nincs lelkesedés, s a lelkesülés nélkül vívott harc nem vezethet diadalra. Általánosságban szólottam, mely megengedi a kivételeket, de azért nagyobb részünk-

nek méltán elmondhatná valaki: „mutasd meg a te cselekedeteidből a te hitedet.“ Vigasztalásunkra csak az szolgálhat, hogy ennek nem egészen mi vagyunk az okai.

Némelyek azt mondják: aláhanyatlott a vallásosság, azért veszett el a papi tekintély. Én szeretném, ha megfordítva lehetne mondani: eltörpült a papi tekintély s azért lanyhult a vallásos élet. Inkább is hiszem ez utólsót. Egy hivatásáért lelkesülő, magas tekintélyben álló papi testület bizonyára tudott volna örködni a felett, hogy a vallás éltető ereje megmaradjon a szivekben és lelkekben. De hát a világi viszonyok lassankinti átalakulása mellett, miként maradt volna meg a papság a tekintély birtokában?

Nem egyszer volt alkalmam, midőn némelyek a keperendszer tarthatatlan voltát akarták demonstrálni; tekintélyes emberek részéről azt a nyilatkozatot hallottam, hogy a kepefizetés módja bizonyos pátriárkhális viszonyt létesített, a pap és hallgatói között s azt kár volna, a kepe változtatása által megbontani. Soha sem tudtam felfogni, hogy mit értenek ez alatt az u. n. pátriárkhális viszony alatt. Talán csak nem azt a sok kellemetlenséget, egyenetlenkedést, perpatvart, a mi a kepe lelkiismeretlen fizetéséből, vagy éppen nem-fizetéséből támadhat a pap és hallgató között. Régen talán nem így volt. Az akkori sokkal kedvezőbb gazdasági viszonyok között lehet, hogy a nép nem érezte oly súlyosnak a terhet; de hogy a mostani megsokasodott közterhek mellett a szegény szántó-vető ember valami nagy vonzalommal, vagy éppen tisztelettel viseltetnék azon pap iránt, ki évi fáradozása gyümölcsének néha éppen negyedrészt az egyházi előjáróság útján olykor karhatalommal is elvéteti: legyen szabad kétségbe vonnom, s ha ilyen sajnálatos eset egy egyházban ugyanazon pap életében többször ismétlődik, csak egy mákszemnyi tapintatlanság járuljon hozzá a pap részéről, bizony vége ott a papi tekintélynek. Azt hiszem, felesleges a bizonyítás. Ugy hiszem, a fennebbiek szerint a papi tekintély hanyatlásának második okául bátran elfogadhatjuk az egyházi hivatalosok fizetési rendszerének elavult voltát.

A harmadik ok lenne a mi szegénységünk. A társadalomnak bizonyos követelményei vannak azokkal szemben, kiknek köreiben szerepet enged, mind a háztartásra, mind a világban való megjelenésre nézve. A ki ezeknek a követelményeknek megfelelni nem tud, az számításon kívül esik. Pedig szegénységünk nem mindig a mi hibánkából veszi eredetét. Hiszen, köztudomású dolog, hogy az erdélyi egyházkerületről szólva, egyházaink $\frac{1}{4}$ -ed részében a papi fizetés oly csekély, hogy a pap ha csak arra van utálva, abból nem hogy gondoktól ment anyagi jóllétet tudna biztosítani családjának, hanem igen sok esetben abból a mindennapi kenyeret is csak szűkön kapja meg; s ha az idő folytában gyermekek nevelésének gondja is nehezedik a papra, vagy magától mindent megtagadva, jövedelmének legnagyobb részét arra fordítja, hogy gyermekeinek a nevelés által biztosítson életpályát s maga teljesen visszavonulva a világtól, eltemeti

magát parokhiájának szegényes falai közé; vagy a legnagyobb erőfeszítéssel olyan foglalkozást keres, mely idejének legnagyobb részét igénybe vevén, hivatalos kötelességeinek teljesítésében csak az elodázhatatlanokra szorítkozik; s ennek aztán mind két esetben szomorú következése, hogy a pap, a mint régen szokták mondani, szilveskál, s aztán, hogy a kortól elmaradott embernek mekkora tekintélye lehet, számtalan szomorú példa hirdeti.

Még csupán egy okot leszek bátor felemlíteni, mely bár bizonyos mértékben összefügg az előbbiekkel, de még is itt a hibázatásnak nagyobb súlya nehezedik reánk; ez az, hogy nincs bennünk, közöttünk elég testületi szellem. A néptanítókar kevesebb készültséggel, mint a mennyit tőlünk teljes gimnáziumot és akadémiái tanfolyamot végzett egyénekből méltán meg lehet várni, testületi működésük által több eredményt tudnak felmutatni, mint mi. S bizony, a mai kor az eredmény után adja az elismerést, a tiszteletet és ezek szerzik meg a tekintélyt.

Nézetem szerint, a fennebbiekből folyólag legelső teendő a magát leélt keperendszer változtatásával a papi fizetéseknek rendezése olyan formán, hogy a pap meg legyen kimélve mindazon kellemetlenségektől, melyek a fizetés beszolgáltatása miatt támadhatnak pap és hallgató között; lehetővé tenni neki, hogy minden mellékes foglalkozás keresésének kényszerétől szabadulva, egész idejét és minden erejét papi hivatásának szentelhesse. A míg ezen a bajon segítve nem lesz, képezhetik magukat leendő papjaink bármilyen berendezett s bár mekkora tudományos erővel beállított intézetben: az élet nyomorúságainak kínos küzdelmeiben elveszti a lélek rugékonyságát, s a megzsibbadt tetterő működése csak félszeg, vagy éppen visszás eredményekben fog nyilvánulni. Sokkal kisebb embernek érzem magamat, hogysem ezen nagy horderejű ügy elintézésének részleteiről még csak nézeteket kockáztatni is mernék. Azt hiszem, hogy az egyházkerületek főhatóságainak kellene hivatottakat bizni meg a tervezetek elkészítésére, megérlelni a kérdést a nyilvánosság terén s az eldöntésre előkészített ügyet végelhatározás végett a zsinat elébe vinni.

Isten kegyelméből vannak magyar ref. anyaszentegyházunknak istentől különös talentumokkal megáldott férfiai: általuk a kérdés megoldható lesz s akkor bizonyára az életet teljesen hivatásának szentelhető papság kohelében megerősödik a testületi szellem, a gyakoribb érintkezés által a szentléleknek ama kettős lángja átsap egyikből a másikba, hogy feléledő tűzénél új életet adjon amaz élő hitnek, mely még a hegyeket is képes kimozdítani helyéből. Ekkor aztán lesz pezsgő egyházi élet és lesz papi tekintély! Adja isten minél hamarább!

Kis Albert.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, május 4—6.

(Folytatás.)

A m.-bogáti rozzant és távolról sem elég nagy iskolaház ujjalakításának, avagy alapjából újra építésének

rég vajudó kérdése az eddig követett úton szerencsés megoldáshoz jutást nem igen igérve, az Igazg. Tanács felhívja az egyházmegyei tanácsot, hogy bizza meg a kérdés tisztázásával, a megoldás előkészítésével és az ügy intézésével t. Nagy Domokos egyházmegyei főjegyző aát. megadván egyszersmind a szükséges fölvilágosításokat és útasítást a követendő eljárásra nézve.

A dévai m. kir. főreáliskola ref. növendékeinek vallás-oktatását ideiglenesen Juhasz Izidorra levén kénytelen Igazg. Tanácsunk múlt év november végétől kezdve bizni, a tanév végének közeledtével, 80 trtban állapítja meg rendkívüli jutalomdíját, a f. évben kiosztásra kerülő államsegély terhére, jövőre pedig a munka teljesítését a Dévához közel fekvő M.-Németi papjával óhajtja végeztetni, kikérve ehhez gr. Kuun Géza, főgondnok és m.-németii patronus aa. hozzájárulását is, miután ez egyházközség papja igen csekély mértékben van saját papi teendőivel elfoglalva s így kilátás van reá, hogy a főreáliskolai vallás-tanítás jövőre több heti órán lesz folytatható, mint eddig, valamint arra is, hogy t. pap aa. az annyira igénybe vett államsegély korlátaira tekintettel kimért jutalommal is meg fog elégedni. Az esperes tehát fölhivatott, hogy a m.-németii pap aát ebben az értelemben szólítsa föl, útasítsa, hogy a tanórák beosztására nézve jóeleve érintkezzék a főreiskolai t. igazg. ural, s ahhoz képest tegye meg aztán nyilatkozatát.

A Kolozsvárt felállítandó theol. akadémiára és pedagógiumra a dézsi egyházmegye 200 frt. alapítványt tesz.

A székely-udvarhelyi kollegium új pénztárnoki útasítása, a fölterjesztett tervezet alapján, végleg megállapítatik.

A vallás és közoktatásügyi miniszter ismeretes rendelete a vegyes házasságból született gyermekek keresztelezésére, anyakönyvezésére és átírására nézve, tekintettel az idei konvent ez ügyben hozott határozatára, kellő magyarázattal kísérve, a hivatalos lapban ahhoz alkalmazás végett közzétetik.

A felvinci egyházközség rég huzódó kocsmabérleti ügyében az utóbb bekért jelentés szabálytalan módon és a pap aláírása nélkül érkezvén be, az egész ügy visszautasítatik, fölhatván a pap az egyházközségi kormányzat és közigazgatás körében őt, mint elnököt, illető jogainak érvényesítésére, valamint az esperes is figyelmeztetést vevén, hogy a szabálytalanul kiállított ügyiratokat saját hatáskörében és felügyelő kötelességéhez képest, útasítsa vissza.

A b.-bocsárdi püspöki jószág több taxás helyének eladása, ez elavult birtokviszonnyal járó hátrányok elhárítása érdekében, már korábban folyamatba indítván, a fölkért biztosok által megtartott ajánlati tárgyalás bejelentett eredményéhez képest, az eddigi körülbelül 21 frt bért hajtó telkekért egyesek mintegy 1190 forint vételárt ajánltak. Az Igazgató Tanács az ajánlatok egy részét elfogadta és intézkedett a szerződések megkötése iránt, némely fekvő-részre nézve pedig útasítást adott a további eljárás iránt.

A székely-udvarhelyi egyházközség aggasztó módon lejtőre jutott vagyoni ügyeinek rendezése érdekében korábbi megtett lépésekre nézve bekért fölvilágosítások egy része, a mennyiben az egyházközségi főgondnokot illeték, beérkezett ugyan, de az egyházközség a maga feleletét még meg nem tévén, ennek beszerzésére nézve is megtörtént a kellő intézkedés, addig a véghatározat függőben tartatott. Ugyancsak függőben tartatott az egyházközség ama határozatainak elintézése, a melyeket egyik papja, t. Tolvaly Zsigmond aa. elhalálozására tekintettel, egyik papi állomásának megszüntetésére, segéd-papi állomásának rendszeresítésére és ezek javadalmazására nézve hozott és jóváhagyás alá terjesztett és pedig függőben mindaddig, míg a vagyoni ügyek rendezése iránt a véghatározat létre nem jön

Nagy Sándor hidvégi pap aát. az ottani kántor-választás ügyében lejártatott fegyelmi keresetben hozott főtörvényszéki ítélet teljesen fölmentvén, az Ig. Tanács méltányosnak találta, hogy az ítélet az egyházközséggel is közöltessék.

Gróf Tisza Lajos, mint a jövő évi egyetemes zsinat előkészítésére kiküldött konventi bizottság egyik albizottságának elnöke felkérvén főt. püspök aát. hogy az egyházkerületben az adók beszédésére nézve fönálló gyakorlat adatait az albizottság rendelkezésére bocsássa s püspök aa. ez átíratot elintézés végett Igazg. Tanácsunkhoz tévén át, az esperesek és püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek t. papjai fölhivatnak az adatok sürgős beszolgáltatására.

A m.-szent-királyi iskola építésére megállapított költségvetés fedezeti hiányának pótlására a folyó és jövő évben kiosztásra kerülő állam-segélyből 250 frtnyi összeg szavaztatik meg.

A dicső-szent-mártoni egyházközség és a küküllői egyházmegye közös építkezésének befejezett munkája a végleszámlást és az átvételt szükségessé tévén, a teljes fedezet előállítására, valamint az átvétel foganatosítására nézve megadatik a kellő útasítás, egyúttal elintéztet nyervén az a kérdés is, hogy az épületes telek tulajdonjoga a telekkönyv kiigazítása útján, az egyházközségre irassék át.

* * *

A május 11-én tartott ülésen jelen voltak: főtiszt. Szász Domokos, mint elnök, Gróf Bethlen Gábor, egyházkerületi főgondnok, Dr. Kolozsvári Sándor, elnökhelyettes, Szász Gerő, főjegyző, Gyarmathy Miklós, Bihar Sándor, Sárkány Ferenc, Székely János, Dr. Kovács Ödön, Domokos Antal, Parádi Kálmán, Dr. Vályi Gábor, Deák József, Dr. Sárkány Lajos, Bodor Antal, titkár, Szász Béla, előadó ig. tanácsos

Az időközben elnöki úton elintéztet pár ügy beje-

lentése és tudásúl vétele után, megállapítottatott a folyó évi érettségi vizsgálatok sorrendje és a vizsgálatot vezető egyházkerületi biztosok névsora, az egyes kollegiumok fölterjesztései alapján.

A közoktatásügyi miniszter, az általános szabály értelmében óhajtván, hogy a méhészet gyakorlati ismeret körébe az enyedi tanító-képezde növendékei is bevezetessenek, a beérkezett jelentés szerint e tekintetben eddig annyiban történt gondoskodás, hogy a növendékek egyik ottani tanár méhesébe jártak koronkint, most azonban az állam méhészeti vándor-tanára, ki N.-Enyeden lakik, fogja leendő tanítóink gyakorlati oktatását vezetni, külön e célra berendezendő helyiségben.

A kézdi-vásárhelyi egyházközség pár fekvő-részlet megvétele iránt kötött szerződése, az előbb bekért fölvilágosító adatok most kielégítőnek mutatkozván, jóváhagyatott.

A m.-macskási egyházközség korábban, kényszerárverés útján, volt számadójának egy fekvő-részletet vásárolván meg, s most e fekvő másik fele is eladásra kerülvén, az Igazg. Tanács ez utóbbira nézve is jóváhagyta a vásár-szerződést, megadva egyszersmind a további eljárásra vonatkozó útasításokat is.

A gyéresi iskolának központban kezelt 500 frtos Paget-alapítványát egy községbeli birtokos magasabb kamatra kívánván kölcsön venni, az egyházközség ajánlja az ügylet jóváhagyását; miután azonban a biztosítékul följajánlt fekvő értéke nem felel meg az egyházkerületi kölcsön-szabályok föltételének, az Igazg. Tanács nem teljesíti a kérést.

A köpeci egyházközség egy fekvő részletének árát központi kezelésre beküldi s az összeg az itt kezelt tőkéhez csatoltatik; a felküldött szerződévény megerősítve visszaküldetik.

A bózi iskola építéséhez szükséges költség egy része hiányozván, az egyházközség egyfelől áll. segélyt, másfelől kölcsönt kér, az ügy azonban még kellően előkészítve nem levén, további adatok beszolgáltatása vált szükségessé. Az államsegélyi kérvény a bizottsághoz át-tétetik.

A dedrád-széplaki templom és iskola terve, a műszaki előadó megjegyzései értelmében módosítva, megállapítottatik, a fedezet kérdése azonban csak úgy levén megoldható, ha a mintegy 1400 frtnyi fedezetlen szükségletet saját magtári s más egyház tőkéjéből kölcsönveszi s a visszafizetést jövőben levágandó erdejének árával teljesítve, az építés megkezdése a kölcsön kamatai fizetésére szükséges alap kimutatásától tétetett függővé.

É—n.

(Vége következik.)

T Á R C A.

Ad veritatem per scientiam.

Flammarion Camille, legújabb könyvében („Uránia“) a „lét és nem-lét“ hamleti kérdését fejtegeti. Istennője képzeleti szárnyakon viszi át a „végtelenen“ és „örökkévalóság-

gon“, s felmutatja a „végtelen“ világok sorrendjét az „örökkévalóságban.“ Naprendszerünk nem az egyetlen a mindenségben, emberi lényünk nem az egyedüli az universum nagy háztartásában s valamint a földön a lények sokfélesége van, az embertől a kagylóig, a madártól a halig, az elefánttól a

lepkéig, épp úgy a végetelen világ végetlen lények sokféleségében gazdag.

Flammarión istennője megmutogatja a csillagképek, Merkur, Venusz, Szaturnusz, Uranusz, stb. lakóit, kiknek mindenike, vér, szín, alak, természet, működés és élet tekintetében tőlünk különböznek. Az Andromeda Gammájának határán túl, honnan a világosság ezredek mulva jut el hozzánk, vannak lények, melyek a levegőben élnek, idegrendszerük megrezdül egy üstökös közeledtére, az eseményeket nem történészek írják, hanem lefényképezik; az a három szenvedély, mely minket kerget: gazdagság, politikai dicsvágy és szerelem, előttük ismeretlenek. Virágból születnek és abban élnek tovább.

A Pollux határán túl az emberek (mondjuk: lények) még a vegytani processusokat is képesek megfigyelni, melyek a szervezetben végbemennek. Egy más világögömbön az emberi szemek fénylenek és világítanak. Más helyen a lélek testet képes változtatni s a tudós fiában, vagy feleségében tovább él; beszédre nincs szükség, mert a gondolat nyomban olvasható a homlokon, az érzéki szenvedélyek pedig a test foszforikus fénylése által árulják el magukat, mely különböző a kor és a vérmérséklet szerint. És így tovább.

„A teremtés mondja Urania kísértőjének, a meghatározott világegyetemek végtelen számából áll, melyeket a semmiség örvényei választanak el.“ Végtelen, e szó a mennyiség-tudós és theologus előtt furcsának tetszik, de való, mert tény. A világűrben bármennyig menjünk, Urania vezet, egyetlen lépéssel sem jutottunk előre, mert közepe mindenütt, de vége sehol. Mintha csak egy lépést sem tettünk volna a földről balra, jobbra, előre, hátra, fölfelé, lefelé, bármely irányban, soha és sehol nem érünk semmi véget.

A mi áll a tér, ugyanaz áll az idő tekintetében is. A tér végetlen, épp úgy az idő örökkévaló. Az a fény, melyet ma a csillagász megfigyel, ezredek előtti sugár s a mait ezredek mulva fogják látni. A teremtés, levés sem befejezett, mert ha megszűnt a mostani világ, mikor a föld koszorusai porrá lettenek, nincs jogunk és okunk tagadni, hogy ne születnék új faj, új lény, új szervekkel, tökéletesebb agyvelővel és idegrendszerrel.

Igy találkozunk csillagászat és bölcsészet s vezetnek együtt magasabb ismeretre. A tér végetlen és az idő örökkévaló, e két tárgy az emberi gondolkodás legfőbb célja; mindkettő alapja pedig az Isten, kiben élünk, mozgunk és vagyunk. A föld véget fog érni egykoron, nem lesz egyéb, mint egy sir, de lesznek új napok és új földek, új tavaszok és új mosolyok s az élet örökké fog virágozni a határtalan és végtelen világegyetemben.

„Tudd meg azért, tanácsolja Urania, hogy a tanulás minden értelmi érdeknek forrása; ne légy soha se szegény, se gazdag. Ovakodjál minden dicsvágytól, valamint minden szolgaságtól. Légy független. A függetlenség a kincsek leg-ritkábbika és a boldogság első feltétele.“

(Vége következik)

Csekme Ferenc

KÜLÖNFÉLÉK.

== A kolozsvári Ferencz-József tudomány-egyetem jövő évi „Rector Magnificusává“ dr. Szász Béla

választatott meg egyhangulag. Fölmentve érezzük magunkat minden bővebb magyarázástól. Az új rektor születési évét sem említjük föl Képességeit, munka-erejét lapunk olvasói ismerik és pedig oly előnyösen, hogy csak szerencsét kívánhatunk a bekövetkező egyetemi esztendőnek; tisztelt barátunknak pedig állandó jó egészséget.

== A Károlyi emlékre és alapra ujabban adakoztak: A marosvásárhelyi egyházközségben, az egyházközség pénztára 3 frt, Nagy Sámuel főgondnok 1 frt, Vass Tamás ref. lelkész 1 frt, dr. Bernády György 2 frt, Soós Pál 1 frt. Pap László 1 frt. Pap János 1 frt. Almási Domokos 1 frt. Kiss Károly 1 frt. Györgypál József 1 frt. Konec József, tanár 1 frt. Özv. Dósa Miklósné 1 frt. Dabóci Mihály 50 kr. Dósa László 50 kr. Guráth György 50 kr. Szabó István 50 kr. Váradai Márton 50 kr. Lengyel Kristóf 50 kr. Mentovich Elek 50 kr. Csejdi Sámuel 50 kr. Lakatos Sámuel, tanár 50 kr. Nagy Antal 50 kr. Péterfi Károly 50 kr. Ambrus Károly 50 kr. Bálinth Dénes 30 kr. Bányai Béla 20 kr. Egy valaki 20 kr. Petri Zsigmond 10 kr. Pap Zsigmond 20 kr. Székely László 15 kr. Nemes Ferenc 10 kr. Mészáros Lajos 10 kr. Gyulai Ferenc 10 kr. László Mihály 10 kr. Szilágyi István 10 kr. Szabadi Imre 10 kr. Tőkés Sámuel 10 kr. Összesen: 23 frt 35 kr. Csizsér Pál, harói ref. lelkész 60 kr. E közleményünk összege 23 frt 95 kr. Egyházkerületünkben a mai napig gyűlt 616 frt. 53 kr.

== A tiszai evang. egyházkerület, néhai Cékus helyébe már megválasztotta püspökét Zelenka Pál, a miskolci egyház lelkésze, hogyaljai esperes és az egyetemes gyámintézet elnöke személyében. Zelenka most 50 éves férfi. Szívósan kitartó, munkásságában teljesen odaadó, modora gyöngéd, tájékozottsága széleskörű és kiválóan szervező, vezető képességgel bír; mindennek felett pedig, teljességgel hazafias érzelmű. Elég szomorú dolog, hogy ezt is érdemeitől kell tulajdonitanunk; bár felemelő, hogy az evangélikus egyházban ilyenekkel is találkozunk, holott az erdélyi luth. evang. egyházkerületet ismerjük, a dunáninneni egyházkerületben pedig éppen most foly a szavazás, mely már eldöntöttnek tekinthető és a hol a pánszláv — Baltik lesz a püspök. A minő kegyeletes érzésekkel állottunk a néhai Cékus ravatala felett, éppen oly szép reményekkel üdvözljük az új püspököt és nehéz, de szép pályájához őszinte szívvel kívánunk szerencsét.

== Felhívás. Folyó év január havában, a sárospataki főiskola tanári kara Kossuth Lajos nagy hazánkfianak egy díszalbumot küldött, annak emlékeztetére, hogy ezelőtt 70 évvel, Kövy Sándor rektorsága idejében, mint joghallgató, főiskolánk növendéke volt. A díszalbumot Obendorf Gusztáv, rajztanár, nagy műgonddal készítette el. Az album tartalma következő: 1. A sárospataki főiskolai tanári kar üdvözlő irata Kossuth Lajoshoz. 2. A jelenleg működő tanárok aláírásai, a főiskolában betöltött hivatalos állásaik megjelölésével. 3. Kövy Sándor rektorsága idejéből való táblázat, mely az akkor itt tanult akadémiai ifjak névsorát tartalmazza. Az egész mű 7 lapból áll. E díszalbumot Kemény Jenő, sátoralja-ujhelyi fényképész kiváló sikerrel lefényképezte. A fényképek dupla kabinet-alakban 16—21 cm belmagassággal 7 lapon vannak kiállítva, 2 darab az üdvözlő iratot, 2 darab a tanárok aláírásait, 3 darab a táblázatokat tartalmazza. A főiskola igazgatótanácsa a fényképek sokszorosítását s azok

áruba bocsátását a főiskola szépészeti és műrégészeti muzeuma javára elhatározván, van szerencsénk, a t. közönséggel tudatni, hogy a fényképek Kun Pál, muzeumi őrnél, Sárospatakon megrendelhetők, darabonként 50 kr-ával s így 7 darab 3 frt 50 kr-ért. Tetszés szerint diszes fénykép-tartó tokok is rendelhetők meg ugyanott és pedig 1. nemzeti szintű 40 kr; 2. arany szintű 52 kr. 3. ezüstös 50 kr-ával. A megrendelés akár a pénz előleges beküldésével, akár utánvétellel eszközölhető. Mihelyt 30 megrendelő jelentkezik, a fényképek sokszorosítása meg fog kezdetni Dókus Gyula, főiskolai világi algonok. Kun Pál, akad. tanár, muzeum őr.

= A Baldácsy-alapítvány 1889. évi állapota. A hazai protestáns egyházkerületek e közös alapítványáról, az alapítványi ügyész, Szilágyi Sándor részletes jelentést terjesztett be az Alap. igazgatóságához, melyből a következőket emeljük ki. Az alapítvány 1889-ik évi tényleges bevétele 53,157 frt. 7 kr, tényleges kiadása 19,093 frt. 35 krajcár, a tulajdonos egyházkerületeknek jutott 22 ezer frt (egyenek-egyenek 2 ezer frt), pénztármaradékul a folyó évre átvitetett 12,063 frt 72 kr. Az 1890. évi költségvetésben 61,948 frt bevétellel szemben, 24,963 forint kiadás van előirányozva, a tulajdonos egyházkerületeknek pedig egyenkint 2500 frt, összesen 27,500 frt van javaslatba hozva. Az alapítványi ügyészség az alapítványi birtokokat a múlt évben is megvizsgálta s a szerződésbeli kikötéseket, különösen az ugarmenyiség kihagyása, trágya-kihordás, árkolás, faültetés, épü-

let-javítás s adófizetés teljesítését szintén hiven ellenőrizte, miről részletes jegyzőkönyveket terjesztett be az igazgatóság-hoz. Az alapítvány italmérési jogainak megváltása érdekében a múlt év folyamán nagyon fontos munkálatokat hajtott végre az ügyészség, melyek részben már is eredményesek (pl. a fegyverneki italmérési jog kártalanítási összege 59,986 forintban állapított meg) részben felebbezési elintézés alatt vannak. Az alapítvány tőke-vagyona jelenleg 17,700 frt, mely csaknem mind földhitelinézetű papirokban van elhelyezve. Az alapítvány tartozása az Ált. biztosító társaságnál most 24 ezer forint, a pesti ref. theol. akadémiánál 10,500 frt, és a dunamelléki egyházkerület lelkeszi özvegy-árva pénztárnál 1000 frt. (Pr. Egy. és Isk. I.)

= Nemes adomány. Thomó Gyula, alpestesi ev. ref. lelkesz ur, a cserna-kereszturi áll. elemi népiskolának 20 frtot ajándékozott oly feltétellel, hogy ez összeg a dévai „Eldőlegzési szövetkezet”-nél, mint tőke, elhelyeztessék. 6°/_o-os kamatjából évről-évre a mindenkor illetékes tanító a „Dolinay”-féle ifjusági iratokból jutalom-könyveket vásárol, melyeket évi zárvizsga alkalmával, a hallgató közönség fog odaítélni telekezeti és nemzeti különbség nélkül, a legjobban és szebben szavaló fiu- és leány-gyermekeknek. A nemes szívű adakozónak e sorokban körülírt becses adományáért e helyen is egy a magam, mint tanítványaim nevében hálás köszönetemet nyilvánítom. Cserna-Kereszturon, 1890. május 12. Nagy János, áll. tanító

HIVATALOS RÉSZ.

1100—1890. KÖRLEVÉL.

Valamennyi erd. ref. kollegium m. tt. Elöljáróságának.

A folyó iskolai év végén megtartandó rendes érettségi vizsgálatok szóbeli része az alább itt időben és elnökök alatt fog megtartatni:

1) a n.-enyedi Bethlen-kollegium főgimnasiunában f. év június 30. és jul. 1. napjain, nagys. Csátó János kir. tanácsos, akadályoztatása esetében, nagys. Gáspár János kir. tanácsos elnökle alatt;

2) a kolozsvári főgimnasiunában, június 26—27. napjain mlgs. br. Bánffy Ernő kollegiumi gondnok elnökle alatt;

3) a m.-vásárhelyi főgimnasiunában, június 27. és 28. napjain, mélt. br. Kemény Domokos koll. főgond. elnökle alatt;

4) a sz.-udvarhelyi főgimnasiunában június 24. és 25. napjain, nagys. Sebesi Ákos, akadályoztatása esetére, dr. Mezei Ödön kollegiumi gondnokok elnökle alatt;

5) a zilahi főgimnasiunában, június 20. és 21. napjain, ngys. Lőrincy Öyörgy, akadályoztatása esetére, nagys. Dull László kollegiumi gondnokok elnökle alatt;

6) a szászvárosi főgimnasiunában, június 23-án, mélt. gr. Kun Géza kollegiumi főgondnok elnökle alatt.

A miről a kollegiumok m. tt. Elöljáróságai és az érdekelt tanuló-ifjuság ezennel hivatalosan értesítetnek.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1890. május 11 én.

Parádi Kálmán,
tanügyi-előadó.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök, mint elnök.

592—1890.

KÖRLEVÉL

az összes anyakönyvvezető lelkészekhez.

Az izraeliták megkeresztelése tárgyában a nagymélt. vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur folyó évi 3565 sz. intézkedése folytán az egyházkerületi hivatalos lap idei 13-ik számában 325—1890 szám alatt közzétett körlevélem utolsó bekezdésében foglalt útasítás a nagymélt. miniszter urnak e tárgyban újabban 14 962. szám alatt kelt póttintézkedése folytán akként módosítandó, hogy mikor a lelkészek izraelita egyént keresztelnek meg és oly valóban sürgős eset forog fenn, hogy a keresztelési anyakönyvi kivonatra az illető megkeresztelt egyénnek azonnal szüksége van, a keresztelési anyakönyvi kivonat, mihelyt a keresztelő lelkész az előirt

módon az izraelita anyakönyvvezető tudomására hozta a keresztelés megtörténtét, nyomban kiadható a nélkül, hogy a keresztelés tényének az izraelita anyakönyvbe való bejegyzésére szóló tudósítás bevárandó volna. Minden esetben azonban multhatatlanul követendő a 325—1890. sz. körlevélben előirt eljárás az izraelita születési anyakönyvbe való bejegyzés eszközölésére.

Kolozsvártt, 1890. május 12

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

559—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a vajdahunyadi egyházmegyébe kebelezett lozsa di egyházközség IV. oszt. egyházközség papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: tisztességes lakáson és stólán kívül, 446 frt. 60 kr. mely értékéből 200 frt. az egyházközség tőkéje után az egyházkerületi pénztárból jár, 40 frt. pedig az idei konvent határozata folytán folyamatba indult tőkeszerzési állandó járulék. Megválasztandó pap az egyházmegyei gyámintézetnek tagja lenni köteles.

Pályázati határnap, június 30 Folyamodványok nagyt. Barta Lajos, esp. aához küldendők. Tordosra (u p. Szászváros)

Kolozsvártt, 1890. május 13.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök.

391 1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a nagy-szebeni egyházmegyébe kebelezett mikessázi egyházközségnek tanítósággal egybekapcsolt IV. oszt. lelkeszi állomására ezen nel pályázat nyitattik.

Javadalma: gazdasági épületekkel, terjedelmes kerttel ellátott tisztességes lakás és 433 frt. 12 kr. mely értékéből 20 frt. egyházkerületi járandóság további intézkedésig, 30 frt. pedig az idei konvent határozata folytán folyamatba indult tőkeszerzési állandó járulék. Ezen kívül megválasztandó pap aa. br. Radák Ádám pátronus urtól 125 frt. évi kegyadományra számíthat.

Pályázati határnap jun. 20. Folyamodványok nt. Kelecsényi Károly, esp. aához küldendők, Alamorra (u.p. Ladámos.)

Kolozsvártt, 1890. május 13.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERŐ.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1890. MÁJUS 22.

21. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztői iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

P ü n k ö s t.

Kegyelem nektek és békesség istentől, a mi Atyántól, az Ur Jézus Krisztustól!

„Kitöltöm az én lelkemet mindenkire. A ti fiaitok és a ti leányaitok prófétálni fognak, a ti véneitek álmokat álmodnak és a ti ifjaitok látomásokat látnak. Az én szolgálóimra és az én szolgáló leányaimra töltöm ki az én lelkemet és tesztek csodákat fenn az égben és jeleket ide lenn a földön.“ (Joel. II. 28—30.)

Az Urnak a próféta által tett émez ígérete beteljesült. Az isteni szellem, mely a kereszt áldozatában az égből a földre szállott, nem csupán a Jákób házára, hanem az egész embervilágra kiáradott. És lettek csodák az égben, jelek a földön. A Galgotha halálától megrémült és szétszort tanítványok, ime, ismét együtt vannak, egy akarral, és látnak tüzes nyelveket, hallanak zúgó vihart, mely mint égi karok zengő éneke, mult idők elmuló alkotásainak rombadölte fölött a szellem új életének támadását hirdeti. Isten országának porba hullott zászlóját Péter újra fel emeli és a názárethi prófétát magasztaló győzelmű énekekkel járja be Jeruzsálem népborította utcáit: „Egész Izrael tudja meg, hogy isten Urrá és Krisztussá tette őt!“ (Csel. II. 36.) Kiáltására ezereknek kobelében dobban meg a szív, ezereknek térde hajlik meg a kereszt előtt, ezereknek ajkain hangzik fel és száll tova, mint égi biztatás, a mester jóslata: „Keresztelő János keresztelt vizzel, ti pedig meg fogtok kereszteltetni Szentlélekkel.“ (Csel. I. 5)

A beszéd, melyet Péter az első pünköstnapon a Szentlélek által szólott, túlterjedt Jeruzsálem határain. Az új élet szelleme, mely mint zúgó szél vonult végig a tanítványok lelkében, zen-

gésével betöltötte Judeát és Számáriát és a földnek minden határait. A kereszt diadalmasan járja be a világot és győzelmű útjában új élet támad mindenütt. Zsidó és pogány, római és görög: az új élet áldásait egyformán érzi mindenik, mert az Ur az ő lelkét kitöltötte és ők mindnyájan megkeresztelkedtek Szentlélekkel.

A szellem e keresztsége emelte ki az ó-világ népeit az erkölcsi tudatlanságból és szabadította ki a lelki szolgaság évezredes bilincseiből. E történet örök időkre a Baal oltárait és emelt templomot a mennyei Atyának, ki könyörületet akar és nem áldozatot. (Máté, XII. 7.)

A szellem e keresztségében szállt alá a földre és vett a szivekben magának állandó lakást a krisztusi szeretet, hogy „Istennek országává“ legyen a föld: a család, az állam, a társadalom és a népek élete. Hogy legyünk mindnyájan „Istennek fiai,“ mert a kik Isten lelkétől vezetettek, mindazok istennek fiai! Mert nem vettetek szolgaság lelkét, hanem fiaságnak lelkét, mely a mi sziveinkben ezt kiáltja a mi istenünknek: *Abba, oh, Atya!* (Róm. VIII. 14. 15.)

A szellem által nyert új élet áldásainak prédikálására küldjük hozzátok a mi szeretett tanítványunkat: — — Fogadjátok őt, atyánkiai, keresztyéni szeretettel!

Az Ur Jézus Krisztusnak kegyelme, az Istennek szerelme és a Szentléleknek közössége legyen mindnyájatokkal és tegye áldásossá a lelkében a ti innepszenteléstöket!

Nagy-Enyeden, 1890. május 21.

Hegedüs János,
theol. akad. dékán.

Dr. Bartók György,
jegyző.

Az átkozódó egyház.

(Folytatás.)

Ismerjük a hívők szelid anyjának gyöngéd hangját, melyen figyelmezteti gyermekeit, hogy az eretnekekkel ne társalkodjanak, velök szövetségbe

ne éljenek, miképpen Pál apostol is megmondotta Titusnak (3. 10). Az már nem a Pál apostol hibája, ha a jezsuita exegesis a vulgata ezen fordítását „haereticum hominem devita“ (kerüld) így értelmezi „de vita tolle“ (öld meg) Az egyház nem szomjuhozza gyermekeinek véréit. az ő angyali kebelén gyilkosság nem történhetik, vért nem onthat, ő teljesen megnyugtathatja lelkiösmeretét, ha nem ő, hanem a világi hatóság, mint végrehajtó, szállithatta éjjelenként az eretnekeket gondolákba és sülyesztette a lagunákba; ha a spanyol inkvizíció elevenen megégettet 34,668 embert, kinpadra hurcolt 288,284-et s 18,099 honpolgárnak legalább képét égethette el. Az aggodó szeretet ezen nyilatkozata nem kívánt véráldozatot; a véráldozatoknak legfőlebb szent ereklýeit őrzí kegyeletesen, de azok között alig ha mutogatja azt, melyet XIII. Gergely pápa a hugonották legyilkolásának emlékére ezen felirattal veretett „Hugonottorum strages“ s melynek egyik oldalán saját feje, a másikon öldöklő angyal, baljában keresztel, jobbában karddal, melylyel szőkevények felé vág. Mily szeretet, szelidség sugározhatja körül Krisztus szűz menyasszonyát minden urnapján, midőn a „coena Domini“ bulával kezében megjelenik Péter templomában s átkot szór az eretnekekre, lutheránusokra, zwinglianusokra, kálvinistákra. És mily fájók lehetek könnyei, midőn az államkormány 1862-ben betiltotta azt az öröm-ünnepet, melyet a toulousei érsek hirdetett az 1562-ik év május 16-án legyilkolt protestánsok emlékére; ellenben, mily megnyugvást találhat abban, hogy püspökeit felésketik az eretnekek üldözésére. Ez a megnyugvás némileg ellensulyozza Strossmayernek a vatikáni zsinat szemére lobbantott ezen kifakadását: „az idvezítő tanában és tetteiben szelidséget, gyöngédséget, megbocsátást gyakorol; mit teszünk ezzel szemben mi? Kárhoztatunk, kiközösítünk, indexbe foglalunk, eretnekséget, szakadást kiáltozunk.“

A protestánsok öröme est engednék a katholicizmus e hulla szagu jelenségeit sötét sirjokban pihenni s azokra a feledés leplét borítani, mert tudják, hogy a keresztyén eszme a maga világtörténelmi jelentőségében csak fokokint jut el az isteni igazságnak teljesen megfelelő kifejezésre s a különböző vallásalakok e fokozatos fejlési proces-

susnak csak időben nyilvánuló, a kor igényeinek megfelelő tökéletlen jelenségei: ha a hierarkhia annak a firmissimum dogmának valódi és képzelt konzekvenciáit oly kitartó erőszakkal nem küvetelné s ez által Krisztus szűz menyasszonyának tisztaságát a múltban és jelenben kétséssé nem tenné. A magyarországi protestántizmusnak különösen érdekében állana, a katholicizmus iránt gyöngédnek mutatkozni: de mikor a „sancta sedes“ érdekében apostoli áldással terjeszti nem hitelveit, hanem erőszakolja ezek konzekvenciáit és ugyanakkor, ugyanazon lapban reklamot nyit a különböző alaku, színű és értékű gyonó-cédulák számára, mint azt a husvét előtti nagyhéten minden nap olvashattuk a hirdetési rovatban, akkor ő sem maradhat tétlen. Nagy hatalmat gyakorolhat az a gyonó-szék, ha már üzletre szorult a jegyességért, hitestársáért, gyermekéért, barátjáért aggodó lelkiismeretre, mikor kiadja a legapróbb részletekig terjedő útastásokat a hitre és cselekedetre tartozó dolgokról, a mik titokban maradnak ugyan, de nem lehetnek kevésbé nyomósak, mint azok, melyeket lapjaikban, folyóirataikban, gyűléseikben hirdetnek és magasztalnak s melyeknek summája az, hogy a téritési működés előmozdítása fontosabb, mint a polgári törvények megtartása. És ha igaz az, hogy csak a római egyházba való áttérés ment meg az örök kárhoztattól, úgy, mint Hase teljes joggal mondja, „elég a vallásos buzgoság kis túlsulya a jogéret és családí élet szentsége iránti tisztelet fölött, hogy adandó alkalommal, midőn egy ifju léleknek örök kinoktúl való megmentéséről van szó, inkább engedelmeskedjenek istennek, mint az embereknek.“ Hogy a felszerelés teljes legyen, még csak egy átokszóró gépre van szükség, mely szórja az átkot, mint egy mitrailleuse.

Ez az álláspontja a magyarországi r. kath. egyháznak is, ezért tagadja meg az 1868. évi 53. t. cikk és a febr. 26-ki miniszteri rendelet végrehajtását s türelmetlenkedik, gyanusít az ebből származó kellemetlenségek miatt. Maga szerzte magának, hordozza békével, zúgolódás nélkül. Azok az apostoli áldás biztosítása mellett megjelent híres szyllogizmusok, okoskodások, bölcselkedések reá vallanak a gyökérre, honnan fakadtak: a milyen a gyökér, olyan a fa és gyü-

mölcse. Különböző szavakkal ugyan, de egy értelemmel azt hirdetik, hogy a kath. egyház Magyarországon is az, a mi bárhol a világon, ugyanazon hitelvek alapján, ugyanazon kormány-alakban, ugyanazon szervezettel és ugyanazon szellemi hivatással működik és teljesíti kötelességeit, mint a katolicizmus mindenütt. Ez elég érthetően és világosan van mondva; mindenki megértheti belőle, hogy a magyarországi katolicizmus sem retten vissza hatalmi érdekei mellett bármely eszközöket érvényesíteni.

E hatalmi érdek az 1868. évi 53 t.-c.-nek azt az értelmezést adja: ez a t.-cikk az 1848. évi XX. t.-cikk alapjára helyezkedett, melynek 2. §-a a törvényesen bevett vallásfelekezetek egyenjogúságát mondja ki, 6. §-a fentartja az 1844. évi III. t. cikk érvényét, mely a kath. vallás és az egyenjogósított bevett protestáns felekezetek közötti viszonyt szabályozza, miből az következik, hogy az 1868. évi 53. t.-cikk a kath. vallásu honpolgárokra nem terjed ki, mivel az az 1844. évi III-ik és az ezzel kapcsolatos korábbi törvényeket nem módosította és így csak a bevett felekezetek közötti viszonyra vonatkozik, azelőtt nem lévén ezek egymáshoz való viszonya szabályozva.

E szerint, a kath. papok az 1868. évi 53. t.-cikket meg sem szeghetik s ha annak megtartására erőszakolják, rajtuk törvényteleniséget követ el az állam, lábbal tapodja a lelkiismeret szabadságát, mert a kath. egyház nem bevett, hanem ősrégi állam-egyház, mint ilyen az a törvény nem kötelezi, csak a bevett vallásfelekezeteket, ezeket is csak egymás között.

(Folytatása következik.)

A taksás telkekről.

A birtokrendezésnek egy igen fontos függő kérdését képezi a taksás telkek közös tulajdoni jogviszonyának mily módon való megszüntetése. Fontos pedig azért, mert a föld-tulajdonos túrni kénytelen, hogy gyakorta nagy területű belső telkét és kertjét, az azon levő épület tulajdonosa, akár a belső évi hasznához, akár eladás folytán bizton remélhető vételár, mint tőke kamatjához arányosítva, felette csekély évi taksza fizetés mellett birtokolja.

Az épület-tulajdonos által, a taksás viszony keletkezése alkalmával, a földtulajdonos javára kikötött évi használati bér a pénz értékének, a termények és föld értékéhez viszonyítva, tetemes és folytonos csökkenése miatt, mind alább, meg alább száll s e mellett még érez-

hetőbben sújtja a haszonbér után fizetendő adójának emelkedése arányában tiszta jövedelmének redukciója. Ezen okokból, a taksás telkek a földtulajdonosra nézve, hova-tovább mind értéktelenebbé válnak, még azon kedvező esetben is, ha a háztulajdonos-haszonélvező a bért pontosan fizeti.

De a tulajdonosnak mily gyakori, mondhatni mind-egyre megújuló bosszúságát idézik elő a taksza-hátrálékok szorgalmazása, a legtöbb földtulajdonos kénytelen napszámokkal ledolgoztatni, sőt szerencsének tartja, ha még a régi robotnál is selejtesebb kézi munka árában beszámítva bérkövetelését, s ez által legalább a jövő évig megmenekedett taksása unszolásának kellemetlenségeitől.

Egyházközségeink azonban ily úton csak nagyon ritka esetben, pl. építkezések alkalmával, értékesíthetik követeléseiket, mert ritkán fordul elő oly munkája, melyet a taksással végeztethessen.

Hány taksás van azonban, ki még munkát sem hajlandó teljesíteni a tulajdonosnak, hanem hagyja évről-évre felgyülni a tartozást! Mit tegyen a tulajdonos? A községi hiráskodás csigaútján, ha, mert iudit, legtöbb esetben az eredmény az, hogy nincsen a taksásnak ingója, a miből követelését kielégíthesse, a házra meg mint ingatlanra, ha végrehajtást indítva, árverezésre bocsátatja, a perköltségek nagy részben, ha nem is teljesen, felemészti a rozoga épület értékét.

A mélt. Igazg. Tanács ezen osztott tulajdon kezeléséből folyó nehézségeket tekintetbe véve, elvileg az egyházközségekre nézve előnyösnek, ajánlatosnak mondotta ki a taksás viszonyok megszüntetését.

Önkénytelenül felmerülhet bárki előtt is a kérdés: de miként szüntettessék meg?

Ezen kérdésre kívánom véleményemet elmondani.

Mindenek előtt, szükségesnek tartom annak szigorú megvizsgálását, hogy a kérdéses belső telkek valóban taksás természetű osztott tulajdon-e?

E részben első sorban a telekjegyzőkönyv az irányadó s megtekintése útján konstatalható, ha be van-e abban az épület tulajdona és a föld haszonélvezete kebeleze? Ha igen, az évi bér bevezetésével, avagy a nélkül? Továbbá, a jelenleg birtokban levő egyén nevére, avagy törvényes jogutóda nevére van-e bekebelezve a jog, avagy a birtoklóló csak betolódott?

Ha a birtoklóló, vagy törvényes jogelődje nevére telekjegyzőkönyvezve van a jog, még azon esetben is fenforoghat az az eset, hogy jogtalanul, vagy tévedésből kebeleztetett be épület-tulajdonosnak, mert nincsen kizárva az, hogy akár okmányokkal, akár tanukkal bizonyíthatólag, az épületet az egyházközség építtette és a használat, vagy jogelődje csak egyszerű bérlő volt. Ezen esetben megkísérlendő a bizonyítékok felmutatása, vagy előadása mellett, a birtoklólóval oly okmány aláírása (két tanu előtt) melyben ismerje el az egyházközségnek a ház iránti tulajdonjogát, engedélyt adva arra, hogy a ház tulajdona iránt bekebelezett jogát az egyházközség, a bérlő minden kihallgatása nélkül, kitöröltesse a te-

lekjegyzőkönyvi szám, rendszám és helyrajzszám feltüntetésével körül irandó telekkönyvből; másfelől, az egyházközség ugyanazon okmányban, már csak méltányosságból is, biztosítsa a birtoklót a felől, hogy bizonyos éven át, avagy haláláig, mint bérlet a telek és épület használatában megtartja, ha az évi bért pontosan fizeti.

Azon esetben, ha a bérlet ily okmányt nem lenne hajlandó kiállítani, az alább megírandó módon pert kell indítani ellene, még pedig azon esetben, ha ugyanazon egyén birtokában van a telek, a kinek nevére az épület tulajdon telekkönyveztetett, telekkönyvi kiigazítási pert, ha pedig más a birtokló, úgy tulajdoni pert.

Midőn a belső telek taksás természete tűnik ki, úgy a telekkönyvből, mint a telken levő épületnek a haszonélvező által lett építésének tényállásából meggyőzőleg, azon esetben az osztott tulajdon rendezésére a következő öt út áll nyitva.

Első, midőn a taksás hajlandó a telek földjét megvásárolni, vagyis megváltani. A váltás-összeg rendes körülmények között az évi taksza huszszoros összegében állapítandó meg, mint az évi jövedelem ötös kamatjának megfelelő tőke-összegben. Ha azonban ezen tőke-összeget nem adná meg, a körülmények szerint némi részben a tőke-váltás összege leszállítható. Természetes, hogy nagyon kevés oly taksás van, ki a váltás-összeget egyszerre képes lenne kifizetni, mely okból a tőkének több éven át a megállapítandó részletekben való befizetése engedélyezendő a kiállítandó kötelezvényben, mely a részletek pontos fizetésének elmulasztása esetében megindítandó per alap okmányát fogná képezni. Azonban, a szerződvényben multhatatlanul kikötendő, hogy a földtulajdont csak akkor kebelezheteti magára haszonélvező, ha az egész váltás-összeget kifizette.

Megjegyzendő e pontra vonatkozólag, hogy fordulhatnak elő oly esetek, midőn a taksás hajlandó az általa birt belső telek egy részét az egyházközség rendelkezésére bocsátani a végett, hogy azt önkéntes árverésen eladva, a vételár a megállapítandó váltásösszegbe beszámíttassék, még pedig oly módon, hogy ha a vételár nem fedezné a váltás-összeget, a megtudandó hiányt a taksás ki fogja pótolni. Ily körülmények között, előbb az önkéntes árverés megtartandó s a legtöbbet ígérő vevővel a kötendő szerződvény úgy a taksás, mint az egyházközség képviselőjében pap aa. által is aláíratandó.

Második eset, midőn a taksás az épületét adja el a földtulajdonos egyházközségnek a megkötendő szerződvény alapján. Vételár-képpen a taksás telken levő épület kölcsönös megegyezéssel megállapítandó becsértéke kötendő ki; a szerződvényben minden esetre beírandó, hogy a föld haszonélvező épület-tulajdonos beleegyezik, miszerint ezen jogát minden kihallgatása nélkül az egyházközség a számszerűen jelzendő taksás telek épület-tulajdonát és haszonvételi jogot saját nevére telekkönyveztesse. A vételár kifizetése oly módon is megtörténhetik, hogy bizonyos számú éveken át a taksás felmentetik a taksafizetés kötelezettsége alól.

Önként értetik, azonban, hogy ha az épület ára oly magas lenne, hogy az egyházközség sem a telek eladása folytán nem kapná vissza a befektetendő tőkét, sem bérbeadás útján nem venné be a tőke rendes kamatait, ezen megoldási módokat nem fogadható el. Ha előnyösebbnek találná az egyházközség a taksásnak fizetendő vételár fedeztetése céljából a telek eladását, tartsa meg az önkéntes árverezést s eredményre vezetés esetében úgy a taksással az épület-megvétel és haszonélvezet átruházása, mint az önkéntes árverésen legtöbbet ígérő vevővel kötendő szerződvényt egyszerre állítsa ki és küldje fel megerősítés végett.

Harmadik eset, midőn sem a telektulajdonos, sem a taksás nem tudná, vagy nem akarná a kizárólagos tulajdont megszerezni és szerződésileg abban állapotodni meg, hogy önkéntes árverésen a legtöbbet ígérő biztos vevő által fizetendő vételár a megállapítandó arányban osztassék meg az egyház és a taksás között. Az egyházközség az épület-tulajdonos haszonélvező beleegyezése nélkül is eladhatja a földtulajdont, ha megvételére előnyös ajánlattevő jelentkezik. Ily esetben az egyházközség jogába lép a vásárló, ki majd megegyezik a taksással a közös tulajdonnak mily módon való használása, avagy megosztása felett.

Negyedik út a törvényszék, mint urbéri bíróság által a megváltás kötelező kimondása. Ezen cél elérése végett az urbéri ügyben megillető bélyegmentesség jelzése mellett kereset adandó be azon kir. törvényszékhez, melynek illetősége alá tartozik a község. Ugy a kereset beadásra, mint a bíróság által kitűzendő jegyzőkönyvi tárgyalásra ügyvéd bizandó meg és hatalmazandó fel a képviselésre.

A bíróság a megváltás összegét rendesen az évi taksza 18—20-szoros összegében állapítja meg.

Ötödik eset, midőn a taksás hátrálék-tartozásáért az egyházközség pert indítva, végrehajtási árverezést vitet az épület-tulajdonra és telek-haszonvételre.

Az ily keresetek az illetékes kir. járásbírósághoz, mint urbéri bíróságokhoz, bélyegmentesen adandók be.

Ezen perekben a pap is képviselheti az egyházközségét, ügyvéd meghatalmazása nem nélkülözhetetlen szükséges.

A megváltásért a perek folyamatba tételével az egész egyházmegyéből lehetőleg egyszerre és együttesen bizassék meg az ügyvéd, ezen esetben valószínűleg kedvezőbb feltételek mellett hajlandó elvállalni azokat. Az ügyvéddel kötendő egyezségbe megállapítandó egy kereset elkészítéséért, valamint egyes tárgyalásokon való részvételért illető díja.

Több oly esetről van tudomásom, midőn a taksás nem csak belső telket, hanem külsőséget is használ, ezen joga a telekkönyvbe is be van jegyezve. Az ily jogviszonyok megoldása a legnehezebb, mert a fizetett rendesen csekély taksza alapján akár az első, akár a negyedik pontban jelzett megváltás hátrányos lenne az egyházközségre nézve, tekintve azt, hogy az ily viszonyok alapján a legtöbbször haszónbér képezte, vagy egyes szemé-

lyek érdemeinek elismerésétől és megjutalmazásául, egyházaknál számadó-gondnoki, vagy harangozói díjazásból keletkeztek, s mert csak a külsőségek többet érnek, mint a mennyit teszen az egész taksa-váltás összege. Ily körülmények között, a közösség megszüntetésére legelőnyösebb útnak látszik a megosztás keresztülvitele s ennek folytán a belsőknek akár teljes díjtalan, avagy csekély reáfizetéssel a taksás kizárólagos táladonába való átadása; ellenben, a külsőségekről a használati jog telek-könyvi kitörlése végett szerződvény kötése.

Remélem, hogy az egyházmegye előjárásai, valamint püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség presbyteriumai, figyelembe véve a taksás viszonyokból folyó vagyyon kezelés nehézségeit, meg fogják találni a helyes módozatot az adott viszonyok között lehető legelőnyösebb kibontakozásra.

Bodor Antal.

Igazgató-'Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, május 11.

(Vége.)

A deési egyházközség folyó évre szóló költségvetése még ez ideig sem volt megállapítható, sőt az Ig. Tanács ez úttal is kénytelen volt, a kérdést függőben tartani. Az egyházközség ugyanis régebben saját tőkéiből vevén kölcsönt, erre az engedélyt az alatt a föltétel alatt kapta meg, hogy befektetett tőkéjét évi 500 frtos részletekben helyezze vissza. Ezt a köteleiséget, az utóbbi időben, évről-évre kért és nyert külön engedélyek alapján mulasztotta el, most pedig még azzal is rosszabbá akarja tenni veszedelmes gazdálkodását, hogy a törlesztés elmulasztásán felül, még újabb 500 frtnyi tőkéjét készülni elkölteni ez év folyamán. Az Ig. Tanács, természetesen, újabb felterjesztést rendelt el.

A bocszárdi püspöki jószágban, a korábbi határozat értelmében, végrehajtott befektetési munkálatok elszámolása megtörténvén, kitünt, hogy a maradandó értékű befektetések kerültek 6772 frtba, 980 frt. pedig az idővel értéktelenné váló tárgyak beszerzésére fordítottak. Az első kiadási tétel jóváhagyott, az utóbbi pedig 100%-onkint tíz év alatt lesz a jövedelmekből visszapótolandó, egyszersmind az összes meliorációk leltárra vétetvén.

A deési egyházmegye is elkészítvén szabályzatát egyházmegyei pénztárának, mely magában egyesíti az új vizsgálati renddel együtt járó tulajdonképpeni egyházmegyei pénztárt, az özvegy-árvai gyámintézet, meg az illető egyházközségek hatóságilag kezelt pénzeinek pénztárát, valamint az egyházmegyei és egyházkerületi fizetendőségek átfutó pénzeit, az Igazg. Tanács a korábbi tárgyalások rendén megállapított pontok szerint fölterjesztett példányokat ellátta a megerősítő záradékkal s útasította az esperest, hogy az összes pénzek a megválasztott pénztárnoknak haladéktalan adassanak át.

Az udvarhelyi kollegium előjárása, tekintettel azokra a nehézségekre, melyekkel az eddigi szokáshoz képest az ottani két papnak szaktanárként való alkalmazása járt, t. Tolvaly Zsigmond aa. halálára hivatkoz-

va, kéri az eddigi gyakorlat megszüntetését. Az Igazg. Tanács kimondta ugyan az elvet, hogy a helybeli ref. papoknak kollegiumi szaktanárként való alkalmazását csakis a vallásoktatás körében tartja helyesnek, mielőtt azonban a konkrét kérdésben határozott volna, be-kérte az adatokat a múlt gyakorlatra és a jövőbeli tervekre nézve.

A balázsfalvi kántor-tanító jövőre csak is kántori teendőket levén végzendő, az ily értelemben módosítandó díjlevél kiállítását elrendeltetett, az egyházközség teljesen megromlott vagyoni helyzetének javítására a kellő lépések megtételére és a pap nyugalmazásának előkészítésére fölt. püspök aa. kéretett föl.

A sz.-brétei újan alapítandó körlelkézség papi lakjának fölépítésére a közalap segélyével megszavaztatván a szükséges törlesztő-kölcsön, az építkezés, a jóváhagyott terv és költségvetés szerint elrendeltetett, egyszersmind a körlelkézi állomás szervezésének és majdan betöltésének ügye is folyamatba indított.

A detreheimi körlelkézség papja és iskolája eddig csak ideiglenes elhelyezést nyervén, az Ig. Tanács azon van, hogy az épület, mely egy fedél alatt a két célra szolgáló, mielőbb elkészüljön. Ez építkezésre a közalap missziói érdekű befektetésekre korábban megszavazott összegeiből, 1500 frt. engedélyeztetvén a konvent által s még pár száz frtnyi segély-pénz is állván rendelkezésre, most a tervnek a műszaki előadó megjegyzései értelmében való kiigazítása és a költségvetés elkészítése iránt megadatott az esperesnek a kellő útasítás.

A brassói egyházközség új templomának és papi lakjának terve fölött a tervező műépítész és műszaki előadók között folyt nézetváltás, egyetlen pont kivételével, kielégítő befejezésre jutván, a torony ékítő tornyocskáinak egy, vagy két sorban való elhelyezésére vonatkozó nézet-eltérés fölött Igazg. Tanácsunk olyképp határozott, hogy az árlejtési feltételek alternatív állapotok meg, a döntés a beveendő ajánlatok fölötti határozathozatal alkalmával történvén meg. A tervező műépítész, tehát, fölhivatott a költségvetés kiegészítésére és az árlejtési föltételek megállapítására.

Az árvátfalvi összeomlással fenyegető templom helyreállításának terve megállapítván, az ügy áttételet az államsegély kiosztását előkészítő bizottsághoz, miután az egyházközség a fedezeti hiányt ez alaphól óhajtja pótoltatni.

A maros-vásárhelyi egyházközség drága kamatu kölcsöneinek konvertálására és némi építkezések keresztülvitelére törlesztő kölcsönt akarván fölvenni, de az egyházkerület ily célra ez idő szerint nem rendelkezvén hosszabb törlesztési időre adható tőkével, az Igazg. Tanács megadta az engedélyt, hogy az egyházközség e szükségletét valamely pénzintézetből fölveendő kölcsönnel fedezze, ez úttal is figyelmeztetvén az egyházközséget, hogy míg hivei rendszeres rovatokat nem vállálnak, pénzügyeit egyensúlyba nem hozhatja.

A sz.-dányáni egyházközség papja az egyházközségi gondnok megválasztását törvényellenes módon engedvén

keresztülvitetni, az esperes azonban a törvénytelen választást immár megsemmisítvén, más intézkedés szükségére fön nem forgott, mint hogy a pap komolyan rendre-utasított.

Szász-vesszősi diasporánkban a levita-tanítói állomás szervezése és az iskolaház építése már régebb idő óta tervbe van véve s ottani csekély számú hiveink, élükön gr. Degenfeld Lajos, földbirtokos aával és Bedőházi János jószágigazgatóval, jelentékeny ajánlatokat tőnek e célra. Most hát fölkerítte Ig. Tanácsunk a nemes grófot, hogy az épület telkét kegyeskedjék, korább tett ígérétehez képest, kijelölni, a levita-tanítói javadalomhoz való hozzájárulását megállapítani, özv. Zeyk Dánielné, br. Bánffy Cecilia asszony, mint ottani társbirtokos, szintén felkérte az ügy támogatására.

A körösbányai újan épített templom belső felszerelésének költségeire szükséges kölcsönnek valamely pénzintézetől való fölvételére az engedély megadatik, miután a korábbi kilátás ellenére, a konvent elejtette azt a tervet, hogy a közalap alaptökejéből kölcsönököt adjon s így a körösbányai egyházközség ily értelmű kérése nem teljesülhetett.

A megyesi megújított templom belsejének teljes helyreállítására a belmisszió-alapból 100 frt. segély adatik.

A kajántói papnak, a kórodi leányegyházba való rendszeres beszolgáltatásért kilátásba helyezett 30 frt. állandó segély a Baldácsi-alap terhére kiutaltatott.

E—n.

Az egyházmegyéből.

I.

A marosi egyházmegyéből.

A marosi ev. ref. egyházmegye „Papi Értekezletének” bekecsalji fiók-köre folyó május 13-án tartotta meg tavaszi gyűlését Magyaróson, a tagok szép számú érdeklődése mellett. Az értekezletet isteni tisztelet előzte meg, melyen Szász Károly, fiók-köri elnök, buzgó könyörgése után Kiss György, ny.-szentbenedeki lelkész mondott egyházi beszédet I. Móz. XVIII. 20—23. versei alapján. Ezen alapigék Ábrahám könyörgését foglalják magukban, midőn kéri az urat, hogy tekintse a kevés számú igazat, s hogy ők is el ne vesszenek a gonoszokkal, bocsásson meg Zsodomának. Az ur ígéri, hogy mind az egésznek megbocsát, ha lehet találni benne 50, majd 45, 40, 35, 20 igazat, végre leszál 10-re. De Zsodoma elpusztul. Szónok ügyesen tárgyalja Ábrahám könyörtületét, kérését, az ur nagy kegyelmét, aztán rátér az alkalmazásra, végül inti a hiveket. A tárgy, tekintve e népes, de vizsgálkodásban élő egyházközségünk állapotát, ügyesen volt választva. Látható hatást is tett a hivekre. Bár többen jelentek volna meg az isten házában meghallgatására.

A kör tulajdonképpeni értekezletét isten tisztelet után, Orbán Károly, ref. lelkész aa. házában tartotta meg. Itt először is jegyzőt választott, Biró Gézá, Sellye ifju, derék lelkészét méltatván e tisztre.

Ezután Pataki Lajos, ny.-szentimrei öreg lelkész aa. olvasott fel egy búcsu-beszédet a CXVI. zoltár 7. verse

„Térj meg én lelkem a te nyugalomadba; mert az Ur jót tett teveled” alapigék felett, melyben egy hallgatóival 40 évet eltöltött öreg lelképásztor nyugalomba vonulásakor feltörő érzései, fájdalma, úgy, mint örömei, bánató és édes emlékei, szárnyaszegett és beteljesedett reményei, s a betöltött pályafutás után a nyugalom vágya vannak meleg színekkel festve, hallgatóihoz intézve. Utána Staudner Mátyás, böői lelkész, olvasott fel egy nagy hatású legendát. Tárnya a Krisztus és Péter életéből van merítve. „Krisztus urunk szent Péterrel vándorolnak gyalogszerrel.” A családi életéről foly a szó. Péter nincs megelégedve vele, s úgy véli: tudja, mi a baj. Egy kéréssel fordul az urhoz. A családi körben tegye az asszonyt urrá, vezetővé, fővé, s akkor ott a gyöngédség, a szeretet s ezek nyomán a boldogság és megelégedés lesz uralkodó. E közben esteledik, a vándorok elfáradtak. Éppen jókor érkeznek egy házhoz, hol bizonyára pihenő helyet nyernek. Péter bekopogtat, s szállást kér. Az asszony nincs otthon, csak a férfi; kérését visszaütasítja, mert az asszony majd haza jó, s baj lesz. Péter örvend: ime, a férfi könyörtelen, lenne csak itthon az asszony! De erősködik, tovább nem mehetnek, fáradtak. Végre, a férfi enged, sőt megvendégeli őket, s pihenő helyet mutat a belső szobában, persze, élénken figyelmeztetve a következményekre: majd, ha az asszony haza jön. Az ur s Péter lenyugosznak. Ekkor jó haza az asszony. Ajkáról messzünnen hallszik a lárma, a szitok. Az ajtók csattognak nyomán. Férfjére rákiabál, kéri a vacsorát, hibát kap mindenben. Férfje izzad és fázik. Félti vendégei nyugalomát, kéri az asszonyt: ott benn vendégek vannak, majd mit gondolnak? Mit, vendégek? Még csak erre lett hadd el hadd. Kikap a férj kegyetlenül. Péter menekülne, ha lehetne az ablakon is. De, ime, beront a dühös hárpia, s kikap tőle a nyugtalankodó Péter is keményen. Végre, elrohan a derék némben beteg barátjánához, megparancsolva urának, hogy menten eltakarítsa e gézen-gúzókat. Az ur nyugodtan alszik. Péter költi, sürgeti, hogy induljanak. Az ur mosolyogva megy; de Péter nyugtalan, s szépen kéri az urat, hogy tegnapi kérését meg ne hallgassa.

Staudner vig legendának nevezi művét. Fel-fel is csilán benne a szatirikus vigság hangja. De az egészet egy fájdalmas, elegikus hang uralja. A nyomorult ház rajzában, melyhez az ur és Péter pihenő helyért fordulnak, mint ha a silány böői parokhia képére ismernénk. S az ott lefolyó jelenetek hangjában, mint ha egy régen oly sokszor és melegen megénekelt, de végképpen rombadölt szerelem és családi boldogság búcsuztatója rezegtetné meg szívünk hurjait. De az ur ajkain áldó mosolylyal halad, s útján áldás fakad, s talán felvirul még egykoron a letarolt avar.

Még több közérdekű kérdés feletti eszmecsere után, az Orbán Károly aa. vendégszerető asztalánál találta meg a társulat kedélyhangulatának vidám akkordjait, holott is Sósó Dávid, berei derék birtokos és buzgó egyháztág, a társulat pártoló tagjai közé lépett.

T—f.

II.

Egy szép nap.

Folyó évi áldozócsütörtökön lélekemelő ünnepe volt a hétfalavidéki ev. ref. körlelkészi egyháznak. Ekkor végezte

ugyanis Zsigmond Károly körlelkész a konfirmációt, a kis egyházból husz növendéket mutatván be a mindenhatónak, kik a legkülönbözőbb értelmi fejlettséggel, a műveltség különböző fokán álló családok köréből kerültek ki, de azért egytől-egyig helyesen megfeleltek a kérdésekre s ezen feleletek semmiben sem emlékeztettek arra, hogy a növendékek kátét mondanak, hogy t. i. bemagolva tanultak, mint azt sok helytt még ma is gyakorolják, hanem értve és érezve.

Az ünnep, reudes templom hiányában, az állami felső népiskola kivirágzott nagy termében folyt le, mely zsufo-lásig telt meg ünneplő közönséggel, melyben számosan voltak az itteni társadalom legmiveltebb osztályából valók. sőt olya-nok is, kik nem tartoznak ezen hitfelekezethez; de azért együtt hullatták a reformátusokkal a meghatottság könyeit

a legkimagaslóbb jelenetnél, a megáldásnál, s a növendékek több szólamra betanított szép éneklésénél. Az énekért Szócs Dánielt, a kis gyülekezet ideiglenes énekvezetőjét illeti az elismerés.

Mégis csak szép ország isten országa, hol teljes egyen-lőség uralkodik; hol a kerges tenyerű munkások, iparosok gyermekei egy sorban s egyenlően térdepelnek a nagyságo-sak gyermekeivel s közös zsámolyul, különbség nélkül, csak a fák tude lombja s a kert zöld füve szolgál! És zeng:

„Arcra hullva, leborulva, hálléluja zengjen itten;
Tarts meg, áldj meg, oh, nagy isten!”

Ez szép nap volt! Isten áldása s védő kegyelme le-gyen az ifju egyházon!

Veres Sándor,
igazg. tanító.

T A R C A.

Jeremjá második éneke.

Siralmak II. r.

Jaj! dühével boritá be
Az én Uram Sziijón lányát.
Az egekből vágta földhöz
Izráélnak méltóságát.
Szent hajlékát sem látta meg
Búsulása pillanatában.

Megemészte az én Uram;
Nem könyörült Jákób földén.
Szétrombolta haragjában
Juda lánya fellegvárát.
Porba dobta s leigázta
Az országot s fejedelmit.

Rémes dühvel tördelte le
Iszráélnak minden szarvát
Visszarántá nehéz jobbját
Az ellenség arca elől.
Tűzet gyújtott Jákób ellen
Vészes lánggal, köröskörül.

Mint az ellen vonta ivét,
Mint a zsarnok hányta kezét;
Meg is rontott mindent, mindent,
Mi a szemnek drága vágya.
Sziijón lánya sátorában
Szórta széjjel mérge tűzét.

Mint az ellen sepepte el
Az én Uram az Izraélt.
Megröncsolta minden várát,
Tönkre tette erősségit.
Megbővíté Judá lányán
A jajongást, a sötét gyászt.

Mint egy kerten törte a rést;
Tönkre tette nyugvó helyét.
Unta Jáhve a Sziijónnak

Szent idejét, Szombatnapját.

Nagy bujában félredobott
Felkent királyt és főpapot.

Önoltárát sujtá az Ur!
Szent hajlékát vetette meg!
Ellen kézbe dobta oda
Várainak védfalait.
Telezúgják Jáhvé házát,
De nem úgy, mint szent napokon.

Tudta Jáhve: megalázza
Sziijón lánya védbástyáját,
Széltbontotta ács-zsinegét,
Rombolásra nyujtva kezét.
Gyászszal fedett árkot, bástyát,
Mik sóhajtnak együttesen.

Földre dülték érckapui;
Összetörte reteszeit.
Királyának s vezérinek
Pogányok közt nincs törvényük.
Prófétái sem kaphatnak
Jóslátomást nagy Jáhvétől.

Földre üttek, elnémultak
Sziijón lánya főnökei.
Port hintettek ősz fejükre,
Gyászruhákat öltöttek fel.
Lehajtották homlokukat
Jeruzsálem virágai.

Könnyzáportól ég két szemem.
Gondolatom tévedezik.
Kitört nehéz, bús haragom
Népem lánya romlásáért:
Im, gyermekek és csecsemők
Nyöszörögnek útfeleken.

Anyjuk után kiáltoztak:
„Hol a kenyér? Hol van a bor?”

Mikor nyögték meggyengülve
A városnak tágas terén,
Mikor lelkünk tovaszállott
Édes anyák kebeléről.

Mit mondjak hát, mit gondoljak
Jeruzsálem tört virága?
Mit hozzak fel te előtted
Vigaszképpen Szijjón szüze?
Nagy, mint tenger megromlásod!
Ki gyógyít meg balzsamirral?

Hazugsággal, bolondsággal
Ámitottak prófétáid.
Nem mondták ki bűneideit,
Hogy visszatérj az örvénytől.
Üres terhet, félreértést
Jósoltak ők te előtted.

Összecsapták kezeiket
Mind, kik ezen úton járnak.
Sápitottak, fejük lógott
Jeruzsálem lánya miatt:
„Ez a város, melyről mondták:
Kellem éke, világ disze?“

Kiöltötték nyelvük reád;
Ingerkedtek elleneid;
Csikargatták fogaidat:
„Együk meg most!“ ordították.
„Im, itt a nap, mire vártunk!
Megtaláltuk, megláthattuk!“

Ugy tett Jáhvé, miként tervelt:
Elnémítá szája szavát.
A mit hajdan parancsolt volt:
Megrontotta, nem könyörült.
Felhangolta ellenséged,
Kihegyezte urad szarvát.

Felszállt lelkük fel az urhoz!
Szijjón lánya roncolt fala:
Pergesd könnyed éjjel-nappal,
Miként csermely sebes vizét.
Nyugvást ne adj, ne pihenj meg,
Ne száradjon szempillád meg,

Kelj fel, kiálts első éjjel;
Nyisd fel szived az Úr előtt.
Emeld hozzá karodat fel,
Gyermekeid életéért,
Kik küzdenek éhhalállal
Minden utca bejáratán.

Nézd meg Jáhvé, tekints ide:
Kit büntettél ily rettentőn?
Felfalják-e a szegény nők
Magzatukat, ápoltjukat?
Az Ur lakán ölessék meg
Tisztes főpap és próféta?

Utcapórban fetrengett ott
Zsenge gyermek, megaggott ősz!
Szűz leányim, vitézeim
Fegyver alatt hullottak el.
Meggyilkoltál bús napodon;
Eltiportál, nem kedveztél.

Ünnepnapra hívtad egybe
Mindentinnen rémségimet.
Nem is maradt senki élve,
Mikor Jáhve buslakodott.
Kit ápoltam, felneveltem:
Megemeszté ellenségem.

Molnár Lőrinc,
III-ad éves hittanhallgató.

Ad veritatem per scientiam.

(Vége.)

De hát mégis miféle komédia ez az élet? Ha minden végetlen és minden örökkévaló, mi lesz az ember sorsa, ki-nek élete, a bibliai szavak szerint, alig 70—80 esztendő? A halál csak látszólagos. A természetben sem anyag, sem erő el nem veszhet, a lélek erő s mint ilyen hallhatatlan. És a tudomány tárgya az egyetemes és az örök-élet tanulmányozása.

Ez a föld részben abból a sok millárd agyvelőből alakult, a mely gondolkodott, abból a sok millárd szervezetből mely élt. A gondolkodók homlokai; a szemek, melyek néztek, mosolyogtak, sirtak; a szájak, melyek szerelemről énekeltek; a rózsaaikak és a márványkeblek, az anyák méhei, a munkások karjai, a harcosok izmai, a legyőzöttek vére, a gyermekek és az aggok, a jók és a gonoszok, a szegények és gazdagok: mind ugyanabban a földben fekszenek. „S lehető-e, hogy az ember halálakor csak élenyt, légenyt, vasat, hust hagyjon hátra s ne valami szellemi részt is? Ma még nem tudjuk, de holnap lehet igazság.“

És sok minden van, mit nem ismertünk és a mi csak látszat. Látszólag a nap forog, pedig mi táncolunk az ágyúból kilőtt golyónál hetvenötször sebesebben. Gyönyörködünk a szép zenében, de az csak mozgás (rezgés) s ha nincs fülszerkezet, nincs hang. A zöld pázsint, a szivárvány színe gyönyörködtet, holott ezek csak aether, rezgés. S mégis, mindezeknek alapja az egyetemes lélek, ki mozgatja, rezgetteti, hullámoztatja erőit, az Isten. In eo vivimus, movemur et sumus.

Az elemek változnak, átalakulnak, de az erő örök és változhatatlan. A mit látunk, az csalékony, a való az, a mi láthatatlan!

Ez a természettudomány és theologia idealismusa, mely keresi a végokot, mely minden lételnek alapja, hiszen, magára még egy szépen épült ház sem áll elő; keresi a lélek erőit, melynek élete örök, még egy kis mónász sem veszhet el, hát a lélek? Semmit sem oly nehéz megérteni, mint azt, a mit nem tudunk; semmi sem oly egyszerű, mint a mit tudunk.

Hogy a lélek hallhatatlan, szintén a nehéz problémák közé tartozik, de ha nem is tudjuk, lehet hinnünk azon titokzatos kapcsolatban, mely a mulandót az örökkévalóval, a

Folytatás a 1/2 iv mellékleten.

láthatót a láthatatlannal, a földet az éggel összeköti s tudomány és hit karöltve kell hogy megépítsék azt a mennyei hidat, mely a végest a végetlennel, az időbelit az örökkévalóval összefűzi. Az, a mit mi nem tudunk, ahhoz, a mit tudunk, úgy viszonylik, mint az oceán egy csepp vízhez.

Avagy ki tudja a távoli lelkek érintkezését? Pedig vannak, a kik állítják és hiszik. Azt a sodronyszálát, mely két villanytelepet összeköt, ismerjük; azt az összekötő valamit, mely két jó barátnak, két szerető szívnél gondolatát összeköti, nem hisszük, mert nem ismerjük nem ismerjük, mert őt érzékünk nem elég erre; tagadni azért nincs jogunk.

Jakab angol király megálmodja, hogy távollevő fia meghalt és az álom szószerint igaz volt. Ki nem érzette egy jó emberének közeli látogatását, barátjának, szülőjének, gyermekének halálát? Hallucináció, mondják; de tapasztalat, és a tény mindig tény marad.

És a telepátia (távolból való látás) nem is mint természet feletti, hanem mint természetes tünemény vizsgálendő. Háboruban van a fiú. Az anya álmában látja fiát véresen, megsebesítve; hallja a puskaropogást, vezényszót és meglőtt fiát. Másnap kapja a táviratot, hogy fia ekkor (éppen mikor ő látta) elesett. Ezt mondhatják véletlennek is, de miért? Hisz ez épp oly pozitív tény, mint akár egy meteorológiai, csillagászati, fizikai, vagy kémiai megfigyelés. Ez a vágy, vagy akarat által előidézett jelenség. A tényt látjuk, de megmagyarázni nem tudjuk; de hát ismerték-e ezelőtt száz évvel csak a villamosságot is; holott megvolt.

Schwedenborg lakásától (Stockholm) 200 kilométernyire pontosan megérezte, hogy lakásában tűz ütött ki. Marsville asszonynak, egy németalföldi miniszter özvegyének meghalt férje mutatja meg a már előbb kiegyenlített váltót, melyet a hitelezők újból kifizetni követeltek.

A delezesség és villamosság előtt nincs távolság; avagy nem hat-e a hold a földre, Marsra és viszont. Egy rokon hang megrezegteti a szomszéd szobában levő zongora, vagy hegedű hurjait. Épp ily tünemény a pszichológiában a hypnotizmus és suggestio tüneményei.

A telepáthiai érzék a delezetűre emlékeztet, mely a párisi csillagvizsgáló-intézet pincéjében megrázkodik és megrezdül, mikor Szibériában északifény gyul ki, vagy mikor a napon villamos robbanás történik.

Valamint a göröcső a hangyát elefánt nagyságában tüneti fel előttünk; valamint behatolva a végtelenül kicsibe, láthatóvá képes tenni a láthatatlant: úgy Flammariont muzsája képesíti belátni a titokzatosba s költői és tudományos formában akar meggyőzni, hogy halhatatlanok vagyunk, lelkünk részes az isteni végtelen szellemben, a lelki élet tüneményei csodálatosak és fenségesek.

„Husból való szemeink, úgy mond, nem látják azt, a mi „van.“ A szellem szemével kell látnunk. Ne bizzunk érzékeink egyedüli tanuságában: nappal éppen annyi csillag van fejünk felett, mint éjjel.“

* * *

Flammarion legújabb könyvének („Urania“) tartalmát rövid kivonatban a fönnebbiek adják. Illusztrált kiadású könyvének a végén, egy a globuson ülő szárnyas lény, könnyed hajlású jobb lábával, egy emberi csontvázon áll; jobb kezében

*

irón, baljával egy táblát tart, melyen e hamleti szavak vannak írva: lenni, vagy nem lenni. A sűrű ködburkolaton, mely a keretet alkotja, áttör egy fénylő csillagsugar, mely úgy tetszik, ezt mondja nekünk: lenni, létezni örökre, mert mindnyájan az égnek vagyunk polgárai!

Csekme Ferenc.

KÜLÖNFÉLÉK.

== Kötelességünknek tartjuk, e helyen is figyelemztetni, sőt kérni paptársainkat, hogy az Igazg. Tanácsnak mai számunkban közre adott körrendeletét olvassák el figyelmesen és teljesítsék lelkiismeretes pontossággal. Mi soha sem mentünk Rómába, sem sehová tanácsért. Tanácsunk az ország törvénye és azok a rendeletek, melyek az ország törvényével megegyeznek. Így cselekedvén, van jogunk, igazságot követelni; és van biztosítékunk a multból, hogy mindenha mellettünk fog állani Magyarország józan közvéleménye. A kath. klérus csak hadd revoltáljon a törvény és a miniszter rendelete ellen; fitogtassa ultramontán lelkiismeretét: mi, a szabadság hivei, a szabadság szellemét a törvények teljesítésében keressük és abban fogjuk megtalálni. Az egyetemes kálvinista statusnak sokat köszönhet Magyarország már eddig is: hátha ott vagyunk ismét, hogy nekünk fogja Magyarország megköszönhetni igen rövid időn a teljes szabadságot a vallásos és egyházi intézmények szabad gyakorlatában! A pünköszi szentlélek, a világosságnak és szabadságnak lelke legyen veletek!

== Lélekemelő és egyszerűségükben fenséges templomi szertartásaink között is egyike a legszebbeknek a konfirmációi ünnepély, melyet egyházkerületünkben áldozó-csüörtőkön, vagy azt követő vasárnapon szoktak megünnepelni a gyülekezetek, holott száz meg száz növendék lesz önálló tagja evangéliom szerint reformált anyaszentegyházunknak. Mennyi meghatottság, szent fogadás, édes öröm, élő-hit, mennyi szent hevület emelkedik ekkor istenhez országának dicsőségére és a látható anyaszentegyház jövő felvirágzására! Kolozsvári egyházunkban az elmúlt vasárnapon volt a konfirmáció, holott 104 fiú és 96 leány, tehát éppen 200 növendék avattatott fel Krisztus önálló tanítványává. A szertartást és a megelőző tanítást a belfarkasutcai templomban lapunk szerkesztője, a külmagyarutcai templomban Herepei Gergely végezte az érdeklődő közönség ezerei előtt. Legyen istennek áldása a végzett munkán, és az elhintett magvakon, hogy teremjenek hatvan és százannyit!

== Baross Gábor, kereskedelmi miniszter, törvényjavaslatot adott be az országgyűléshez „Az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről,“ mely nyolc szakaszt foglal magában. Nincs ennek a törvényjavaslatnak de éppen semmi más hibája, mint a többi valamennyi törvényjavaslatnak, melyet a magyar képviselőház elé tálalnak. Nincs más hibája csak az, hogy egy olyan beteget akar meggyógyítani, a kinek amputáció kellene, és a helyett elküldik a patikába és préskribálnak neki „aqua destillatát.“ Kellene nekünk törvény a teljes vallás-szabadságról, és csinálnak interkonnafeszszionális törvényt; kellene kötelező polgári házasság és megbuktatják még a permiszsziv vegyes zsidó-házasságot is;

kellene pozitív törvény, hogy a kath. papok ne keresztellessék el a vegyes-házasságból született nem kath. gyermekeket és ime, fellázad a kath. klérus a miniszter rendelete ellen; kellene határozott, imperatív törvény, hogy vasárnap minden munka szünetel, kivéve természetesen a háborút, vasutat s ilyféléket és törvényt fognak hozni, hogy az „ipari“ munkák szüneteljenek. Nem is fél-rendszabály, hanem valósággal félszeg, a mely teljességgel nem fog segíteni azon a kalamitáson, a mely nem csak vallásos, hanem más még igen fontos okokból is már teljességgel veszélyessé vált. Hanem, persze, logyünk egy kicsit hidegek is, melegek is; szabadelvűek is, meg nem is; logyünk hősök is, gyávák is. Et sic porro...

Koós Ferenc, kir. tanácsos és tanfelügyelő, barátunknak „Életem és Emlékeim“ című könyvének II. kötete is megjelent 32 ives vastag volumenben, a bukaresti ref. templom rajzával és Veres Sándor arcképével. Ára 1 frt. 50 kr. melyből a tiszta jövedelem 50 %-át egy brassói magyar óvoda-alap javára ajánlja fel az érdemes író. Koós Ferenc barátunk élete, közpályán való munkálkodása, azon szerzett érdemei oly figyelemre, sőt tiszteletre méltók, hogy már csak az adatok felsorolása, az anyag összehalmozása is méltánylást érdemel. Pedig ennél sokkal több van e könyvben. Van egyszerűség, melyből kisugárzik a közvetlenség; van igazság, mely a belső értéket növeli és hasznos adalékká teszi egy később kori történész számára. Melegen ajánljuk paptársaink, olvasóink szives fityelmébe.

= Addig is, míg hivatalosan lenne közölve, megemlítjük, hogy az erdélyi ev. ref. egyházkerület főgimnáziumaiban az ezen iskolai év végén tartandó érettségi vizsgálatokon a kormányt a következők fogják képviselni: Nagy-Enyeden dr. Felméri Lajos, egyetemi tanár, Kolozsvártt és Zilahon dr. Hegedűs István, egyetemi tanár, Maros-Vásárhelytt és Székely-Udvarhelytt dr. Szabó Károly, egyetemi tanár, Szászvároson György Endre, országgyűlési képviselő.

= Révész Imre egyházi beszédeiből a VI. füzet már nyomás alatt van s július hóban biztosan meg fog jelenni; nem sokkal ezután pedig követni fogja a VII. füzet is. E két füzetre f. évi július 10-ig még elfogadom az előfizetéseket 2 frt. 40 krval; a füzet megjelenése után azonban a Kókai Lajos könyvkereskedő urral kötött szerződés értelmében, nem leszek többé feljogosítva előfizetések elfogadására. Révész Kálmán.

= Szép adomány. Méltóságos Pogány György, Hunyadmegye főispánja, a nagyenyedi és a vajdahunyadi ref. egyházmegyék nagyérdemű főgondnoka nemes tetteinek sorozatát közelebről egy újabb jótékonysággal gazdagította. Értetülvén ugyanis arról, hogy a dévai ev. ref. egyház ujonnan épített szép paplakjának költségeiből még néhány száz forint hiányzik, melynek fedezését a gyülekezet tagjai vállalták magukra, mint az említett ekklézsia tiszteletbeli főgondnoka, a jelzett célra 100, azaz, száz o. é. frt. adományt tett, örömét fejezvé ki a fölött, hogy az isteni gondviselés megengedte érnie, hogy a dévai gyülekezet régi vágya és százados óhajtása végre-valahára teljesült. Ez igazán nemes tett önmagát dicséri. Fogadja ő méltósága ez úton is a dévai ev. ref. egyházközség nevében nyilvánított hálás köszönetemet. Déva, 1890. május 19. Szóts Sándor ref. lelkész.

= A marosi egyházmegye özvegy-árvai gyámintézete fennállásának 50-ik évét érte meg, s május elsőjén tartott nagy gyűlése elhatározta hogy legszebben jubilálni úgy fog, ha bankettirozás és toasztirozás mellőzésével, az általa segélyezett özvegyeknek és árváknak évi illetékén kívül, 20 frtnyi jubileumi örömpénzt ad. Méltóbb is ez a jubiláló komoly intézethez!

= Pályázat tanári állásokra. A szatmár-nómeti ev. ref. gimnáziumnál részint megüresedett, részint újból szervezett következő három rendes tanári állomásra pályázat hirdettetik. 1) Class. philologia; 2) Magyar-latin; 3) Memmységtan, ábrázoló-mértan, esetleg mennyiségtan, természettani tanszékekre. Javadalmazás: évi 1000 forint, mely a gimnázium pénztárából az illető tanár nyugtatóványára évnegyedes részletekben előre fizettetik és 23 köbmétt. beszállított tüzifa, félévénként előre. Heti órák száma legfőlebb: 22. Mindhárom tanszék okleveles rendes tanárral fog betöltetni. Nem okleveles egyének csakis oklevelesek hiányában választatnak meg s csak helyettes-tanárokkul alkalmaztatnak 800 forint évi fizetéssel s a jelzett fa-illetményvel, megjegyezvén, hogy vizsgálatukat a törvény által meghatározott időn (3 év) belül tartoznak befejezni. A megválasztott tanár állását 1890. szept 1-én tartozik elfoglalni. A megválasztott okleveles rendes tanár első szolgálati éve, rendtartásunk szerint, próbaévnek tekintetik s ennek sikeres végződése után, az illető tanár állandó alkalmazást nyervén, a nyug- és gyám-intézetnek jogosult és kötelezett tagja leend. Pályázhatnak protestáns tanárok és tanárjelöltek; ev. ref. vallású okleveles egyének előnyben részesülnek. Pályázók oklevéllel, eddigi szolgálatokról szóló bizonyítványaikkal, egyetemi indekstrükkel s katonai szolgálati viszonyukat feltüntető igazolványaikkal és egészségi bizonyítványukkal ellátott folyamodványaikat alól írott igazgató-tanácsi elnökhez legkésőbb f. évi június hó 15-ig küldjék be. Szatmár, 1890. május hó 11-én. Farkas Antal, igazgató-tanács elnök. Régéci Sándor, igazgató-tanácsi jegyző.

= Folyó hó 11-én délelőtt tartatott meg az iskolás gyermekek vizsgája Csapón. A vizsgával elért szép eredmény, kántor-tanító Pataki Károly ur szakértelméről és lelkiismeretes pontossággal teljesített munkájáról tanuskodott. Mélt. Gyarfás Lajosné, született Réz Anna 6 nagysága fenkölt lelkének, nemes szívének e vizsga alkalmával is egy újabb fényes bizonyítékát adta az által, hogy huszonkét gyermeket részesített jutalomban, melyet általam osztatott ki közöttük. A nemes szívű adakozó, fogadja a nyilvánosság előtt is, a magam s hiveim meleg köszönetét. Csapón, 1890. május 15-én, Kolozsvári Károly, ref. pap.

= Fülöp Géza, szászvárosi második pap, életének 44-ik évében, folyó hó 17-én, agyszélhűdés folytán, hirtelen meghalt. Gyászoló özvegye, két kiskoru árvája, a most már pap nélkül maradt szászvárosi egyház, az ott helyi Kuuntanoda, sőt az egész egyházkerület méltán hullatja könnyeit és megdőbbsenve áll koporsója, sirhalma felett és gyászolja korai elvesztését. Csak egy pár héttel előbb halt meg Ince János, első pap és ime, követte hivataltársa. Ha amott valamelyes vizsgálatást találhatunk az előhaladott kor természetes rendjén mi enyhítheti fájdalunkat itt, holott a férfikor legszebb korában dőlt ki az, ki halálával fényes tehetséget, ragyogó ékesszólást és mennyi reményt vitt magával, melyek többé soha vissza nem térnek? Legyen áldott az ur, ki őt nekünk adta, ki elvette. Nemes szelleme, munkásságának emlékei maradjanak velünk; lelkesítsenek a szépre, az igazra; és ezek adjanak vizsgálatást gyászba borult kedveseinek és mindnyájunknak, kik mindannyian keservesek vagyunk.

= Szavakban ki nem fejezhető vesztes találta szíven zilahi gimnáziumunk tanárát, Somogyi Jenő barát-

tunkat. Nője, született Csáp Emma, életének 31-ik, boldog házasságuk 10-ik évében, folyó hó 18-án meghalt. Női, anyai felséges hivatását teljesítette; szeretete, szive ölte meg. A fájdalomnak házában két kis bölcső és az ő koporsója

kérdik: mért nem mulhatott el e keserű pohár? Minden nemes szívű ember őszintén részt vesz a csapásban; vigasztaló szavakkal nem botránkoztatjuk a fájó szíveket. Hallgattunk. Istennek titkait ne fürkészsze halandó.

HIVATALOS RÉSZ.

858—1890.

KÖRRENDELET.

Minden anyakönyvezető pap afiainak. az országos törvény szerint más hitfelekezethez tartozó gyermekek megkeresztelésére és anyakönyvezésére nézve követendő eljárás tárgyában.

A magyar királyi vallás és közoktatási miniszter ur ő nagyméltósága, a minisztertanács megállapodásai értelmében, idei március hó 27-ről 10,086 szám alatt kelt rendeletét közzététel és foganathba vétel végett megküldvén egyházhátóságunknak, szoros ahhoz alkalmazkodás végett Igazgató tanácsunk teljertalmulag a következőkben közli.

1. Mindannyiszor, valahányszor a lelkészek bármely okból, oly gyermeket megkeresztelnek, ki az 1868 LIII. t. c 12 §-ának rendelkezése szerint, más hitvalláshoz tartozik, minden további megkeresés bevárása nélkül, a ténykedés napját közvetlenül követő nyolc nap lefolyása alatt a keresztelési bizonylatot az illetékes lelkésznek tértivevény, vagy kézbesítési könyv mellett hivatalból átküldeni tartoznak, tekintet nélkül minden bármely oldalról jövő intézkedésre, vagy kívánatra.

2. Valahányszor bármely lelkész ily nemű itt körülirt ténykedést saját anyakönyvében feljegyzett, a keresztelési bizonylatnak az első pontban meghatározott átküldése előtt, ugy magán a keresztelési bizonylaton, mint a saját anyakönyvében, a megfelelő helyen a jegyzet rovatban mulhatatlanul felveendő és soha, egyetlen egy esetben el nem hagyandó a következő hozzáadás „Hivatalból áttétetett az N. N. lelkészi hivatalnak, — hely, idő.”

3. Anyakönyvi kivonatok kiállítására, akár magán, akár hivatalos használatra kizárólagosan csak azon lelkész illetékes, kinek hitvallását az illető egyén a törvény értelmében követni tartozik. Azért, az előbbi pontban körülirt észrevétellel ellátott és az illetékes lelkészhez áttett anyakönyvi bejegyzés, mely bejegyzés az 1868. LIII. törvénycikk 12 §-ának rendelkezésén, hogy a gyermekek szülőik vallását nemük szerint követni tartoznak, mitem változtathat és semminemű jogi érvénnyel, vagy hatálylyal nem bir, csupán egyházi célokra az illető hitvallás belső ügykezelésében használható fel. Ezen anyakönyvi bejegyzésekről sem magán, sem hivatalos megkeresésre, sem statistikai, népszámlálási, ujonc állítási, vagy egyéb hasonló adatok összeállítása, sem végre köz-, vagy magánjogi kérdések körül felmerült p. o. házassági, örökösödési, stb. ügyek érdekében kivonatokat kiállítani, nem szabad.

4. Ha a keresztelő lelkész, az előbbi pontban meghatározott rendelkezéseket, vagy tilalmakat megszegi, a menyenyiben cselekvénye, vagy mulasztása a törvények szerint súlyosabb büntetés alá nem esik, kihágást követ el és 10—50 frtig, ismétlés esetében 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Ezen kihágásokban 1880. XXXVII t. c. -ben, valamint az ennek alapján 1880-ik évi augusztus hó 17-én 38,547 sz. a. kiadott belügyminiszteri rendeletben megjelölt hatóságok az ott előirt eljárás szerint ítélnék.

Az ugyanezen rendelethez mellékelt utasítás irányadó a pénzbüntetések behajtására és kezelésére nézve is, azon változtatással, hogy az utasítás 12 §-a értelmében nevezendő nyilvántartási könyvek, naplók és számadási okmányok az ott meghatározott időben és előirt módozatok szerint a vallás és közoktatási m. kir. miniszterium számvevőségéhez küldendők fel.

5. Ezen intézkedéssel, hivatalbeli elődöm, 1884 évi július hó 11-én 24,727 sz. a. kibocsátott szabályrendelete hatályon kívül helyeztetik.

Ezen miniszteri rendeletben foglalt intézkedések foganathba vétele érdekében, Igazgató-tanácsunk a következő tájékoztató utasítást adja.

ad 1. Az 1868-ik LIII. törvénycikk 12 §-ban megállapított, hogy a vegyes házasságokból származó gyermekek közül a fiuk atyjuknak, s a leányok anyjuknak vallását követik. A törvénynyel ellenkező bármely szerződés, tértivevény, vagy rendelkezés ezentul is érvénytelen és semmi esetben sem birhat jogerővel. Ezen törvény félremagyarázhatlan intenciója az, hogy a fiu gyermekeket az apa és a leány gyermekeket az anya hitfelekezetén levő pap keresztelje meg.

Rendkívüli esetekben, azonban, pld. ha a megkeresztelő gyermek illetékes papja távol laknék, vagy ha helytt laknék is, de betegsége, vagy elutazta miatt a gyermeket nem keresztelhetné meg, a szülők pedig elfogadható indokból más hitfelekezeten levő papot kérnének fel gyermekük megkeresztelésére, nincsen eltöltva a gyermeknek más hitfelekezeten levő pap által való megkeresztelése: azonban, a m. kir. vallás és közoktatási miniszter ur ő nagyméltósága szükségét látta annak, hogy az ily kivételes esetekben is a keresztelések a gyermek vallásának s szülői lakhelyének illetékes anyakönyvébe irassanak be s már az 1884 évi jul. 11-én 24,727 sz. a. kelt rendeletével kötelezte a más hitfelekezeten levő gyermeket keresztelő papokat, hogy a keresztelés tényétől számítandó 8 nap alatt a keresztelési bizonylatot az illetékes papihivatalnak anyakönyvezés végett küldjék meg.

A fennebb közölt miniszteri rendelet 1-ső pontjában ugyanezen kötelezettség van kimondva, azon hozzáadással, hogy az illetékes papnak az átírás hivatalból, tértivevény, vagy kézbesítési könyv mellett küldendő meg.

Egyházközségünkben a keresztelési bizonylat anyakönyvi kivonattal alakjában küldendő meg és a megküldést igazoló tértivevény, vagy kézbesítő könyv, mint levéltári okmány megőrzendő.

ad 2. A más hitfelekezethez tartozó gyermek megkereszteléséről a keresztelő pap által saját anyakönyvébe irt bejegyzés nem bir a rendes anyakönyvi beigtatás joghatályával és ennek feltüntetése végett köteles az anyakönyv „Jegyzetek” rovatába a miniszteri rendelet 2-ik pontjában foglalt megjegyzést felírni. Azon esetben, ha valamely anyakönyvvezető pap afiához, más hitfelekezeten levő pap az általa megkereszteltről keresztelési bizonylatot küld, az illetékessége körébe eső keresztelési tény köteles az anyakönyvbe rendesen bevezetni, s a „Jegyzetek” rovatába beírni, hogy átíratott N. N. papi hivatal által, hely és idő.

ad 3. A más hitfelekezethez tartozó gyermekek megkereszteléséről saját anyakönyvünkbe vezetett bejegyzésről az anyakönyvezésre illetékes papi hivatal részére megküldendő kivonaton kívül sem hatóságoknak, sem egyeseknek, sőt saját hitfelekezetünk belső ügykezelésében való felhasználás végett sem adható ki semminemű kiadvány, vagy értesítés. Ellenben, a más hitfelekezetű papok által illetékes anyakönyvezés végett átírt és az anyakönyvbe bevezetendő kereszteltről éppen oly módon és időben adandók ki a statistikai, népszámlálási, ujoncállítási, vagy egyéb hasonló adatok összeállítása, avagy köz-, vagy magán-jogi kérdésekben, p. o. há-

zassági, örökösödési, stb. ügyekben a kivonatok, mint más rendes anyakönyvi bejegyzésekről.

ad 4. A miniszteri rendelet 4-ik pontjában foglalt intézkedéssel a más hitfelekezetben levő gyermekek megkereszteléséről szóló keresztelési bizonylatnak 8 nap alatt az illetékes papi hivatalhoz való átküldésének elmulasztása által elkövetendő kihágások felett való bíraskodást a kir. járás-bíróságok hatásköréből a közigazgatási hatóságok jog és hatás körébe tétetett át. Ebből folyólag, a pánaszok, mint első foku hatósághoz és pedig: megyékben a szolgabírákhoz; városokban a kapitányhoz, vagy a tanács által e részben megbízott tisztviselőhöz adandók be. Az első foku hatóság ítélete s határozata ellen beadott felebbezés felett másodfokulag megyékben az alispán, városokban pedig a tanács intézkedik.

A keresztelési bizonylat átküldését elmulasztó pap ellen a feljelentést éppen úgy beadhatja a szülők bármelyike, mint a rokonok, avagy azon egyházközség papja, ki a bizonylat áttételének elmulasztása által egyházközsége érdekét sértve érzi, miután az ily kihágási ügyekben követendő eljárást szabályozó 1880 évi 38 547 sz. belügyminiszteri körrendelet 1 §-sa értelmében a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt kihágások miatt az eljárás hivatalból indítandó meg, bármely módon jött is a kihágás az eljárásra hivatott közigazgatási hatóságok tudomására.

A feljelentésben előadandó, hogy a lakhely jelzése mellett névszerint megnevezendő pap hol és mikor keresztelte meg a hitfelekezetünkhöz tartozó és a lakhely kitüntetésével megnevezendő hitfelekezetünkhöz tartozó apa, vagy anya fiát, vagy leányát. Anyakönyvi kivonat mellékelésével igazolandó, hogy a fiu gyermek apja, vagy leány anyja hitfelekezetünknél van, továbbá, a netalán létező okmányokkal, vagy legalább 2—3 tanu megnevezésével, lakásuk jelzése mellett, a keresztelés ténye igazolandó, a feljelentést azon kéressel zárva be, hogy bepanaszolt a kihágás elkövetése miatt 10—50 frt. avagy ha ezen kihágást ismételve követte volna el, 100 frt-ig terjedő pénzbüntetésben s az eljárási költségek megfizetésében marasztaltassék el.

A feljelentés a bepanaszolt pap helyére nézve illetékes szolgabírósnál teendő meg, szóval is előadható, mely azonnal jegyzőkönyvre vétetik, azonban, szabatosabb az írásban való beadása.

A feljelentésre kintuzendő tárgyalásra mulhatatlanul jelenjék meg az idézett fél, mert ellenkező esetben ügyét elveszti. A sértett fél meghatalmazott által is képviselheteti magát, s ha a tárgyalásra valamely akadály miatt meg nem jelenhetnék, gondoskodják képviselőről.

Ha a tárgyalás folytán bepanaszolt tagadására, netalán felhozott ellenbizonyítékokra, vagy a tanuk határozatlan vallomására tekintettel, sértett fél szükségét látja, kérje a bíróságtól az illetéktelenül keresztelő pap anyakönyvének birói szemle útján való megtekintését.

A felebbezés a sérelmes ítélet ellen, ha az írásban adatott ki, három nap alatt az illető szolgabíróshoz beadandó, különben mint elkésett vissza fog útasíttatni; ha az ítélet szóval hirdettetett ki, azonnal bejelentendő, három napon joga levén a feleknek indokait írásban benyújtani; a másodfolyamadási hatóság ítélete ellen és pedig az első hatóságilag illetékes szolgabíróshoz ugyancsak 3 nap alatt adandó be.

Útasítjuk az anyakönyvvezető pap fiait, hogy a mint tudomására jönnek annak, hogy a felügyeletők alatt álló anya-, leány-, vagy főkegyházhoz tartozó hitsorsosaink gyermekét valamely más hitfelekezetben levő pap keresztelte meg és a keresztelési bizonylatot a keresztelés tényétől számítandó 8 nap alatt nem küldötte át, haladéktalanul adja, vagy a szülőivel, vagy rokonaival adassa be a feljelentést a fenebb irt

módon, s ha az első folyamadási hatóság jogorvoslatot nem nyújtana, adja be felebbezését.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától Kolozsvárt, 1890. május hó 6-án.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1036—1890.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi nagytiszt. espereshez és a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek tiszteletes papjaihoz

A főt. és mélt. egyetemes konvent által a jövő évben megtartandó zsinat előkészítésére kiküldött bizottság II-ik albizottságának elnökétől vett fölkérés nyomán, fölhívjuk t. címzett hatóságainkat, hogy folyó évi június hó 30-ik napjáig szolgáltatassák be Igazgató Tanácsunkhoz az egyházmegyék, illetőleg egyházközségük területén az egyházi adók kivetésének kulcsára, valamint beszédési módjára vonatkozó fennálló gyakorlat tüzetesen ismertető adatait, még pedig a nagytiszteletű esperes urakat olyképpen, hogy ha a hatóságuk területén levő egyes egyházközségekben e kivetésre és beszédésre nézve eltérő gyakorlat követtetnék, jelentésükben e különböző eljárási módokra is kiterjeszkedjenek. Tájékoztatásul megjegyezzük, hogy ez adatok beszolgáltatására azért van szükség, mert a Törvény 365. §-a olyképp intézkedik, hogy az egyházi adók, tartozások és fizetések „a fennálló törvényes gyakorlat, szabályzat, illetőleg, díjlevelek értelmében” szedendők be, a zsinatnak pedig e szakasz netaláni revíziójánál szüksége lehet a fennálló gyakorlat mibenlétének ismeretére.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvárt, 1890. május 5-én.

Dr. Szász Béla,
előadó igazgató-tanácsos

Szász Domokos,
erd. ref. püspök, mint elnök.

640 1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozs-kalotai egyházmegyébe kebeleztetett ajtoni egyházközség IV oszt. papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: gazdasági épületekkel és kerttel ellátott tisztességes lakás, s 345 frt. 34 kr., melyből készpénz 95 frt; az anya- és rödi leányegyházközség határán mintegy 27 hold szántó és 15 hold kaszáló évi jövedelme csak 52 frt. 80 kr-ra van számítva; egyéb javadalom értéke 202 frt. 52 kr.

Megválasztandó lelkész köteles első évi fizetésének felét az új özv. árvai alapba és 12 frtot a régi alapba befizetni, s azután minden évben a rendes 1/10-ot beszolgáltatni.

Pályázati határidő június 30. Folyamodványok nagytiszt. Deési Gyula esperes aához küldendők, Gyaluba.

Kolozsvárt, 1890. május. 20 *Szász Domokos,*
erd. ref. püspök.

314—1890.

MEGHÍVÓ.

Folyó évi június hó 6-ikán d. e. 10 órakor kezdődőleg szamos-ujvári egyházközségünkbe egyházmegyei rendes közgyűlést hívok össze. E gyűlés alkalmával isteni tiszteletet tart Nemes Ferenc, alsó-ilosvai lelkész aa. A gyűlés tárgyait 1. Elnöki, egyházmegyei tanács-ülési és tanügyi előadói jelentések. 2. Igazgató-tanácsi leiratok. 3. Társ-egyházmegyék átiratai. 4. Indítványok, kérelmek, folyamodások képezendik. A gyűlés napján d. u. 3 órakor házassági törvényszéki ülés és a gyűlés napját megelőző nap délután 4 órakor „Papi Értekezlet” lesz. Jelzett gyűlésekre a t. tag urakat tisztelettel meghívom. Szék 1890. május 17-én.

Somkerek Miklós, esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: *Szász GERŐ.*

Mai számunkhoz 1/2 iv melléklet van csatolva.

Nyomatott Fejér Vilmosnál, az ev. ref. főtanoda nyomdájában, Kolozsvárt.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1890. MÁJUS 29.

22. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztő
ségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendőek: külmagyarutca 9 sz.

Az átkozódó egyház.

(Folytatás.)

Csiklandós és szemkápráztató okoskodás, mintha bizony azon korábbi törvények, melyek a kath. és protestáns egyházak közötti viszonyt szabályozzák, nem foglalnék egyszersmind magukban azt is, hogy a mi megilleti az egyiket, ahhoz joga van a másiknak is, a mi egyiknek tiltva van, az tilos a másiknak is, mit az 1868. évi 53. t.-cz. ki is fejezett. Ha a szentszék érdeke ennek meg nem értését kívánja s ezen értetlenség apostoli áldással hirdettetik, az állam, a társadalom, a család sok kellemetlenségre és meglepetésekre lehet elkészülve. Ez az érdekből származó értetlenség nem képes megérteni az apostoli hitforma ezen tételének „hiszek egy keresztyén közönséges (katholikus) anyaszentegyházat“ protestáns szellemű felfogását és értelmezését s feledi, hogy a történelem az ő egyháza mellett még ismer egyet, mely magának követeli a katholikus jelleget, a konstantinápolyit. A protestántizmustól távol van az ő egyházáról azt állítani, hogy az egyetemes: de mivel a különböző egyházakat úgy tekinti, mint az eszményi egyház többé vagy kevésbé tökéletes megvalósulásait, Hase szavait idézem, s abban mindazokkal összeköttetésben tudja magát, a kiknek valami módon részük van a Krisztusban, nála az egységnek az a nyomorék alakja, mely egy pápai egyház szűk korlátai között türelmetlenkedik, a szellemben való egység, valódi egyetemességgé szélesedik. És az egyetemes keresztyénség ezen tudata, közös keresztyén érdekekben már minden elfogultlan kedély előtt érvényre is jut, közös keresztyén miveltség által fenn is tartatik, még ott is, a hol ezen közösség még csak kölcsönös küzdelemben és versenyben áll. Mivel pedig isten országa, eszméje szeriut, egy, isten egy családja, a prot. egyház is hiszi, hogy

az egyház egysége és egyetemessége egykor meg fog valósulni.

A protestántizmus azon alap gondolatából, hogy az eszményi egyház, vagy a tökéletes keresztyénség egyik történetileg előállott egyházban sem található fel teljesen, önkint következik, hogy minden fennálló egyház csalhatatlanságát megtagadta. Mivel azonban a protestántizmus szilárdan hitte és hiszi azt is, hogy az egyház eszméje folytonosan megvalósul a történeti egyházakban és hogy minden hívő a maga egyházában a Krisztusban való hitre és így az eszményi egyházba eljuthat, annál fogva egyik prot. egyház sem kételkedik abban, hogy a keresztyén igazság birtokában van, a mely elég arra, hogy a hit által isten előtt megigazuljon s üdvözüljen. Ennyiben a protestántizmus is az egyházat az igazság oszlopának tartja s hiszi, hogy nem téved, a mennyiben Krisztus az alapja, mert a csalhatatlannak nem a csalódó egyház az ellentéte, hanem csak a reábizott isteni kincset majd többé, majd kevésbé hiven és bölcsen megőrző és osztogató“ (Hase prot. pol.) A minket megtisztelő szakadár címre, mintha a protestántizmus az egyetemes egyháztól pártolt volna el, az előtt sehol nem létezett, létezése a pártutó barát fellépésétől kezdődik, elég legyen kérdésbe tenni, mi egyszersmind felelet is: hát egy megmosdott embernek arcája hol létezett, mi előtt megmosdott?

Ezt a megmosdott arcú keresztyénséget dobálja sárral és piszokkal, apostoli áldás mellett, a kath. sajtó, midőn így ír „az állami tulkapások pohara csordultig megtelt a vegyes házasságokba való állami beavatkozás által. A magyar anyának szabad szülni, a magyar apának pedig szabad a napi élet nehéz gondjaival küzdve, a veritékkel szerzett kenyéren felnevelni gyermekét; de nem szabad a szülőknek szívök sugallatát követve azon vallás elveit csepegtetni gyer-

mekük szívébe, melyet ők közmegegyezéssel választanak. Nem szabad, mert tiltja azt a modern jogállam, mely, míg egyrészt nagy garral hirdeti a szabadság divatos jelszavát, addig más részt letiporja az apa, az anya legtermészetesebb jogát, mely oly régi, mint maga az emberiség és szent, mert nem tételes törvény, de maga az isten ruházta a szülői legszentebb kötelességekkel együtt a szülőkre." A protestántizmus is vitatja a szülőknél ezt az isteni jogát és mégis örömmel fogadja az 1879. évi 41. t. c. 53-ik §-át s ebből kifolyólag a febr. 26-iki kultuszminiszteri rendeletet, mert azt a legszentebb szülői jogot a rom. kath. egyház a maga részére konfiskálta, mikor a vegyes házasságokra dispencziót, egyházi áldást csak azon esetben ad, ha mindkét nemű gyermekeiket kath. vallásban nevelik s a katolikus fél a-katolikus házastársa megtérítését fogadja. A kath. egyház soha sem engedi meg, így hirdetik a szószékről, lapjaikban, folyóirataikban, hogy a vegyesházasság nem katolikus lelkész előtt kötessék, mert katolikus félnek protestáns istentiszteleti cselekvényben részt venni nem szabad; a „communicatio in sacris acatholicis” ugyanis a hitvallás elleni bűnökhez tartozik, a legtöbb esetben a nem-katolikus istentisztelet helyeslését foglalja magában, vagy legalább vallási közönyösséget árul el. Ezen oknál fogva a katolikus fél, ki protestáns lelkész előtt köti meg a házasságot, nem csak súlyos bűnt követ el, hanem a római pápának fentarott kiközösítést is vonja magára, mivel az „apostolicae sedis moderationi” című konstitúció kiközösítés alá veti nem csak azokat, kik az eretnokség és hithagyás bűnét követik el, hanem azokat is, kik az eretnokséget kedvezményben részesítik. No, ezzel szemben azt állítani, hogy az a hirhedt §. és miniszteri rendelet a lelkiismereti szabadságot akarja a szülők természetes jogával együtt béklyókba vetni, hogy az egyenesen a katolikusok ellen van kovácsolva, csak hogy egyedül a kedvelt protestántizmus izmosodjék s üljen diadalt; azzal dicsekedni, hogy sokkal kevesebb vonzerővel bír a mindkét protestáló felekezet, mint a minővel bír a kath. egyház s hogy a szülők által szabadon kötendő egyezségek túlnyomó száma rá nézve lenne kedvező; a békét attól tenni függővé, hogy a miniszter állítsa vissza a szülőknél azon természet-

tes jogát, melyet az 1868. 53 t. c. 12 §-as a legújabb rendelet konfiskált; vádolni a protestáns papokat, hogy ők a békétlenkedők, berzenkedők: a legszelidebb kifejezéssel élve is, vagy együgyű csalódás, vagy szándékos bujtogatás. Hogyan lehet azt mondani, hogy az állam hagyja szabadon egyezkedni a házastársakat, mert gyermekeik nevelésénél csak ketten vannak érdekelve, mikor a katolikus egyház már a házasság megkötése előtt, nem a szülők, nem is gyermekeik, hanem az egyház érdekében egyességre kényszerítette őket?

(Vége következik.)

A papi fizetések javításáról.

Általában a protestáns anyaszentegyház és különösen egyházkerületünk életére ezen egyik legmélyrehatóbb kérdés megoldása felett már sok vélemény látott napvilágot s a szerint, a mint az ajánlatba hozott tervek a gyakorlati életben inkább vagy kevésbé célszerűnek váltak be, az eredményekből a híralatot ki lehet vonni.

E lap 17 és 18-ik számában t. Péter Albert papafia szövege e kérdéshez melybe több oly nézetet tevének közé, melyeknek a gyakorlatban való kivitele nagyon kétséges, sőt sok tekintetben lehetetlen, azokra vonatkozólag néhány észrevételem közé tételét már csak azért is indokoltnak tartom, nehogy a közölt tervezet által, bár egyetlen egyházközség, avagy pap is a kérdést megoldottnak tekintse.

A papi fizetések hordozásának az állam által való elvállalását csak is úgy és annyiban vélem keresztülvihetőnek, ha a törvényhozó testület a különböző felekezetek papjainak az egyháztagnak által terményben kiszolgáltattott javadalmait kárpótolná. A képzés rendszere az urhériség iker-testvére s eltörlése éppen úgy általános nemzetgazdasági szempontból, mint a képző, valamint a pap, vagy tanító érdekében egyiránt kívánatos, sőt szükséges.

Nemzetgazdasági szempontból a földbirtok kezelésének minden megkötöttség alól való felszabadítása általános elismert célul tüzetett ki, annak szüksége a gyakorlati gazdaság-vitelben csak némileg tájékozottak előtt is annyira evidens, hogy teljesen feleslegesnek tartom annak indokolását; már pedig ezen elvvel ellentétben áll számos egyházközségben fennálló azon gyakorlat, mely szerint a képezők a keresztbe, vagy kalangyába rakott szalmás gabonájukat a határból mind addig nem hordhatják haza, a míg a papi s tanítói képét abból ki nem adták.

A képező kevésbé érzi a papi s tanítói fizetés terhét, ha szabad tetszésére bizatik, hogy miképpen szerzi meg azon vagyont, melylyel tartozását kifizeti s nem kényszerítették arra, hogy habár zab, árpa, vagy bármely más egyéb terménye értékesítése folytán könnyeb-

ben hordozhatja kiadását, éppen azon kevés búzatermé-
sének egy részét kénytelen oda adni, a melyre talán
éppen saját élelmére szüksége van. Gyakran annak is ki-
van téve, hogy bár a pénz zsebében van, vagy rövid időn
más terményből biztos bevétele lesz, oda kell adnia bú-
záját s hogy ebbeli szükségletét fedezhesse, vásárolnia kell.

Hogy a pap és tanító, a képezés folytán mennyi
kellemetlenségnek van kitéve a hivekkel szemben s hogy
mily gyakran merült fel csak egyházkerületünkben is
surlódás, sőt gyűlölködés a képezés elfogadható jó, avagy
el nem fogadható rossz minősége feletti vitatkozásból,
azt éppen úgy feleslegesnek tartom bővebben tárgyalni,
mint az ily egyenetlenkedéseknek az egyházi életre mé-
lyen beható káros voltát. De az egyházi hivatalnokokra
nézve anyagi tekintetben is előnyösebb lenne az állami
megváltás már csak azon indokból is, mert közép minő-
ségű gabona vétetnék kártalanítás alapjául, holott jelen-
leg sok rossz gabonát kénytelenek elfogadni a kellemet-
lenségek kikerülése végett.

A kepe-megváltás keresztül vitele az államnak na-
gyon kevés s aránylag mindenestre csekélyebb költségbe
kerülne, mint a mily nagy mérvben elősegítené a nem-
zet közgazdasági érdekeit s ez úton emelné azon jöve-
delmeket, melyek után az adó is növekedvén, még az a
költsége is dusan visszatérülne, mert a kepe megváltá-
sul kiadandó kötvények kamatait és évi törlesztési há-
nyadait adó alakjában felvétetné a kepe fizetőktől s utó-
daiktól, a tőketörlesztési évek lejártával pedig az állam
is mind visszaválthatná a váltság kötvényeket, meg a
képezők is felmentetnének a kamat és törlesztés terhe
alól, s így az érdekek kielégítésével, a kepe-megváltás
életbe lépne.

Azonban, a papi fizetéseknek ily módon való javi-
tása csak parányi részben függ az egyházkerülettől s az
állam részéről való kivitele csak a messze jövőbe re-
mélhető; miért is idő előttinek tartom arra kiterjeszkedni,
hogy minő intézkedések lennének ily megváltás esetében
teendők arra nézve, hogy az egyes egyházközségek tag-
jai sorába a megváltás után belépők miképpen és mily
mérvben lennének kötelezendők a papi fizetéshez hozzá
járulni, hogy annak folytonos emelkedése biztosítva legyen.

Egyházkerületünk főt. közgyűlése egy nagy lépést
tett a papi fizetések emelésének valószínűsítése felé, midőn
egyházi törvényünk 289. §-ában a papi fizetés minimumát
500 frtban állapította meg s ez által az 1889-iki
fizetés-kimutatás szerint 273 egyházközséget hozott azon
kényszer-helyzetbe, hogy vagy emelje a pap fizetését,
vagy egyesítse papi állomását a tanítóival, vagy pedig
társuljon valamely szomszéd egyházzal addig, a míg a
minimum javadalmat képes lesz biztosítani.

Egyházkerületünk és első sorban főt. püspök ur volt
az, ki az egyetemes konventen a papi fizetéseknek töke-
képzésre való segély-nyújtás által leendő emelése végett
felelő szavát.

Egyházkerületünk az, mely egész önérzettel mutat-
hat reá az ezelőtt tíz évvel és a múlt évben befejezett

fizetés összeírások eredményére, midőn a számadatok,
dacára a termény-árak alább szállásának, a papi fize-
tések 11,082 frtnyi emelkedését mutatják fel.

Ezekből megítélhető, hogy van-e alapja tiszt. Péter
Albert pap afia azon vádjának, mely szerint a felsőbb
hatóságok nem tettek eleget a fizetések ja-
vitása érdekében.

Azonban a multhoz viszonyított nagy haladás kon-
statálásából távolról sem szándékom azon következtetést
vonni, hogy a cél elérve, avagy csak megközelítve is
lenne, de varázs-ütésre Eldoradó előidézését csak az álom-
világban találjuk fel.

A képelet merész röptéről tesz tanúságot azon
terv, mely az államsegély igénybe vétele mellett a papi
fizetéseknek 600 frtra való felemelését tünteti elénk. Ha-
nem szálljunk le a földre s tekintsük meg a valóságot.

A névkönyv adatai szerint, melyet a tiszteletes ur
is bizonyára sokszor megforgatott, jelenleg betöltetlen 38
papi állomás. Ezek közül 4. I.; 4. II.; 5. III. és 25
IV-ik osztályu. Ugy vélem, ezen állomásokkal egybekötött
fizetések emelését nem lehet számitáson kívül hagyni,
sőt első sorban ezeken kell megkezdeni. A IV-ik osztályban
25 egyházközség közül három u. m. a botházi, asszony-
népi és örmény-székesi egyház papi állomása tényleg
egyesített. Két egyházból u. m. a m. bényei és pókafalvi-
ból a papi fizetés kimutatása nem küldetett be, a csekély
fizetés a beszolgáló pap díjlevelébe iratván be. Csak a
többi egyházközségek papi fizetésének évi 600 frtra
emelése végett szükséges összeget számitottam ki, ez
pedig 5968 frtot tesz; s ha ehhez hozzá adom a m.-bé-
nyei és pókafalvi fizetések kipótlására átlag számitható
500 frtot, az összes évi szükséglet 6468 frt. Tehát, az
első évben nem 2000 frtról, hanem 6468 frtról kellene
gondoskodni, mi által az évsorozati további számitás ön-
magától elesik.

Bodor Antal.

(Vége következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, május 27—28.

A két napon át tartó ülésen elnökölt főt. Szász
Domokos, püspök; s váltakozva jelen voltak gr. Kuun
Géza, egyházkerületi főgondnok, dr. Kolozsvári Sándor,
Gyarmathy Miklós, Székely János, Domokos Antal, Pará-
di Kálmán, Deák József, dr. Sárkány Lajos, dr. Vályi
Gábor, Bodor Antal, titkár, Szász Béla, előadó ig. tanácsos.

Az idő közben elnököleg elintézett s most jóváha-
gyó tudomásul vett ügyek közül felemlítjük, hogy a ko-
lozsvári theol. akadémiára és paedagogiumra alapítványt
tettek: a kézdi egyházmegye 300 frttal, az uzoni egyház-
község 100 frttal; Zoltáni Elek, lécfalvi pap és esperes
aa. 100 frttal, Somkereki Miklós, széki pap és esperes
aa. 100 frttal, a nagyszabeni egyházmegye 100 frttal,
Dobai Sándor, zilahi tanár aa. 10 frttal.

A sepsi-szent-györgyi Mikó-kollegium előjáróságának
megkeresése folytán, sürgető felirat intéztetik a közoktat.
m. kir. miniszterhez, melyben a már végleg megerősített

államsegélyi szerződés leküldése kéretik, mivel a nélkül S.-Szent-György város közönsége a főgimnázium épületének egy új szárnyal kiépítésére vonatkozó tervet és költségvetést nem tárgyalhatja és így az építkezésre szükséges előintézkedéseket meg nem teheti.

Tárgyaltattott a s.-szent-györgyi kollegiumi előjáróság előterjesztése, melyben az előkészítő osztály ideiglenes megszüntetését kéri. Minthogy a jövő 18⁰⁰/₀₁. évvel a VI. gymn. osztály is életbe lép s ennek a számára az előjáróság helyiséggel még abban az esetben sem rendelkezik, ha az építés ez évben meg nem kezdődik, és még kevésbbé rendelkeznek akkor, ha az építés megkezdésével a jelenleg négy osztály számára helyiségül szolgáló épület le fog bontatni: Igazgató Tanácsunk megengedi, hogy az előkészítő osztály megszűnjék addig, míg annak visszaállítása szükségessé s lehetségessé válik.

A marosi egyházmegyei tanács előterjesztése alapján, jóváhagyó tudomásul vétetett az „Ellenőrző isk. Jegyzőkönyv“ rovataira vonatkozó módosítás s egyszersmind felhatalmaztatott az egyházmegyei tanács, hogy a módosított rovatos iveket saját egyházmegyei iskolái részére maga nyomathassa.

Néhai Demeter Károly, m.-vásárhelyi tanár elhalálása következtében tett előjárósági intézkedések és az oktatás-követelte helyettesítések jóváhagyó tudomásul vétettek.

A szászvárosi Kún-kollegiumi előjáróság előterjesztése a miniszteri kinevezésnek fentartott classica philologiai tanszék betöltésére vonatkozólag, pártoló ajánlattal felterjesztetett a közoktat. miniszter úrhoz. A pályázat annak idején közzé fog tétetni.

A szenterzsébeti felekezeti iskola községivé tétele ügyében felhatalmaztatik udvarhelyi esperes aa. további intézkedésre, nevezetesen a szerződés megállapítására, azon föltétel alatt, hogy eszközölje ki a polgári községnél az egyház részéről felajánlott telek mérnöki vizsgálatát, ha valóban alkalmas-e az iskolaépület odaépítésére; ha alkalmasnak találta, eszközölje ki, hogy e telek azon túl is az egyház tulajdonában maradjon a rajta emelendő épületekkel együtt.

Az udvarhelyi egyházmegyei esperes előterjesztéséből, valamint a mohai lelkésznek a kis- és nagyküllőmegyei tanfelügyelő részéről a mohai felekezeti iskolaügyben felküldött iratokra vonatkozó feleletéből az tűnvn ki, hogy a mohai ref. felekezeti iskolaügyben felforgó rendtelenségeknek az okozója egyfelől a felekezeti iskola tanítója, másfelől a község körjegyzője, az ügy áttétetett a főtiszt. püspök úrhoz, hogy az illető tanítót feleletre vonva, eshetőleg ellene a fegyelmi keresetet megindítsa, a körjegyzőre vonatkozólag pedig átirat intéztetik Kis- és Nagy-Küküllő megyék méltós. gróf főispánjához, melyben az ügy felfejtése mellett a körjegyző feleletre vonása kéretik illetéktelen beavatkozásaiért. Ugyancsak a mohai ref. isk. tanító kérésére a tanfelügyelő útján hátrálékfizetésének felhajtása ügyében esperes aa. megtevén hivatalos előterjesztését, az illető tanító ügye, részint mert

nem egyházi törvényeink értelmében járt el, részint mert a hátrálék kimutatás sem volt szabályszerűen kiállítva, áttétetett a főtiszt püspökhöz a fentebbi ügygyel kapcsolatos elintézésre.

A második napi tárgyalás tulnyomó nagyobb részét, a h. számvevő referádája alapján, a kollégiumok mult évi számadásainak elintézése töltötte be, holott az udvarhelyi és szász-városi kollegiumok e számadásokkal maig restánsok és így ügyök elintézése csak annyiból áll, hogy e mulasztásuk pótlására útasítottak. E referádának az eddiginél aránytalanul több időbe telését az a körülmény okozza, hogy míg az Ig. Tanács gyakorlata e tekintetben korábban az volt, hogy csak épen a számvevés végeredményeiről vett utólagos bejelentés alapján tudomást, addig, az új h. számvevő munkába lépése óta, tüzetes előadás alapján s rendes tárgyalás után, állapítatnak meg a határozatok. Ez eljárásnak, aztán, természetes következése, egyfelől, hogy az ig. tanács gyűlései jóval hosszabb időre terjednek, de másfelől az is, hogy a végzett munka sokkal körültekintőbb és az illető testületek anyagi érdekeire nézve is gyümölcsözőbb, a mint ez, már e vázlatos tudósításokból is, nyilván ki fog tűnni a figyelmesebb olvasók szemében.

Igy, a marosvásárhelyi kollegium vagyoni helyzetének nem nagyon kedvező volta már a folyó évre szóló költségvetés megállapítása alkalmával komoly és ismételt tárgyalásra szorult, a mult évi számadások felülvizsgálata pedig, ezuttal különböző czélszerű intézkedésekre adott alkalmat, melyeknek, pár éven át következetesen folytattva, a költségvetések és zárszámadások teljes megegyezése és egyensúlyba hozatala lesz az eredménye, a mi nélkül rendes vagyon-kezelésről szólni sem lehet. Ezt bizonyítja az is, hogy már ez alkalommal több régóta, csak is a számadások rendén szerepeltetett követelést kelle törülni s ennek tovább-terjedését akarja meggátolni az az utasítás, hogy több biztosítatlan hagyott alapítvány és hátrálékos kamatai részletes, adatszzerű kimutatását szolgáltatassa be az Előjáróság, hogy azután maga az Ig.-Tanács, mint főhatóság, iadítsa meg a biztosítás és fölhajtás iránt az eljárást.

(Vége következik.)

Az egyházmegyéből.

A marosi egyházmegye.

Két szép napja volt egymás után vidékünknek, a marosi egyházmegye természetileg hívős, de a szívek melegében annál gazdagabb észak-keleti részében.

Két új kollegánk köszöntött be ünnepélyesen papi hivatalába, folyó május 11-ikén és 18-ikán. Egyik a kibédi, másik a gegei egyházunkban foglalta el állomását.

Kibédi lelkésztársunk, Juhász Sandor aa. e hó 11-ikén köszöntött be. Megelőzőleg, midőn megérkezett, egyszerűséget kedvelő és követő egyházmegyénkben szokatlan ünnepélyességgel fogadták. Volt csinos székely banderium, mely Makfalváig lejtett elébe; volt több helyen felállított diszkapu, zenekar és voltak lelkesült szónoklatok. Mindezeknek pedig igazi fűszere az volt, hogy nem üres pompavágy

volt a rugó, hanem a szív teljességéből szólt a száj és folytak a cselekedetek. A beköszöntés napján a templomot zsufolásig megtöltő közönség gyűlt egybe. Nem csak a közel harmadfél ezer lelket számláló, előkelő kibódi egyháznak apraja, nagyja volt itt jelen, de szomszéd népes egyházaink hiveinek nagy része is e napon itten tartotta vasárnapi istentiszteletét. Ez nálunk régi szokás, nem kíváncsiságból, de vallásos érdeklődésből, buzgóságból. Beköszöntő pap aa. méltónak mutatta magát a várakozáshoz beszédével és viselkedésével. Erős reménységgel, bátor önbizalommal és hatásos, szép szónoki előadásban tett ígéretet népének, hogy mindenekben akkint fog cselekedni, hogy ne legyen méltatlan szolgálja Krisztusnak.

Május 18-án Kiss Ferenc, gegesi lelkészársunk foglalta el kathedráját. Ő Propheta in patria sua. Fia gegesi Kiss József birtokosnak, kit a vidéken mindnyájan szeretünk, az országban pedig sokan ismernek Alapos miveltésű, a régi klasszikus világból, sok oldalú és hasznos tevékenységű, 70 évével is energikus és kedves egyéniség, kit, mint kiváló pomologust, kezében oltóágakkal, vagy nemes gyümölcsökkel szoktunk látni, melyekkel szülőfaluját is egy nemes gyümölcsfákkal tömve telt paradicsom-kertté varázsolta. Ennek a világban sokat járt és annak minden viszo-

nyait megfigyelt embernek; ennek a jó apának, ki életét gyermekei nevelésére áldozta, legnagyobb vágya, legforróbb ohajtása az volt, hogy egyik fia Gegesben, az ő egyszerű, de derék népi szülőfalujában pap lehessen. E vágyának teljesülése felett hullatott örömkönyveket, a még 24 évet be nem töltött fiának papi beköszöntőjén, ki szintén, miként beszédében mondá, egy dolgot kért az urtól: hogy lakhassék az ő hajlékában és látogathassa az ő templomát s ki ifjui hévvel, az élet által még nem érintett, ártatlan, nemes reménységgel lépett szent hivatalába. A hallgatóság, mely közel levő egyházaink népességével szintén nagyra növekedett, őszinte, szíves kitüntetéssel fogadta öreg barátjának ifju sarját, új lelkipásztorát.

Mindkét pályatársunk szép reményekre jogosít. Mindkettőt vegye körül és erősítse meg az ur, az ő kegyelmével, hogy szolgálhassanak és szolgáljanak, ne e világnak, a látszat szerint, hanem az igazság és a lélek szerint, az egy igaz ur Jézus Krisztusnak!

Kibéden Madaras János, szövérdi lelkész, direktor-számvevő volt az iktató pap, mint esperes-helyettes; Gegesben pedig alólirott.

Benedek Dénes,
makfalvi reform. lelkész.

T Á R C A

Felméri Nevelés-tudományi kézikönyve.

(Szerző saját kiadása. Kolozsvárt, 1890. Bolti ára 6 forint.)

I.

Sokrates, a hellén nemzet legnemesebb nevelője és logokosabb tanítója, Anytossal beszélgetve, fölveti a kérdést, ha valakit jó orvosná akarnánk képeztetni, kikhez küldendők, nem az orvosokhoz-e? Anytos elismeri, hogy bizonyosan azokhoz; mire a bölcs a maga józan természetességével és kézen-vezető kérdésével tovább fűzi a fejtegetést:

Mondjuk, hogy az orvosokhoz küldvén azt, kit orvosná ohajtunk tenni, helyesen útasítanók: nem áll-e ez a sípolásról és más egyébről is? Nagy esztelenség volna, ha az, ki valakit jó síposná ohajtana tenni, azt nem olyanokhoz akarná küldeni, kik a művészet tanítását ígérnek, melyért fizetetik is magukat, hanem másnak alkalmatlankodnék vele, olyantól követelvén tanítást, ki sem tanítónak nem adja ki magát, sem tanítványt nem mutathat fel azon tudományban, melyre általa taníttatni szeretnők azt, kit hozzá küldünk. Nem látzanék-e az neked nagy visszásságnak?

Anytos elfogadja az ítéletet, sőt megtoldja azzal, hogy nem csak visszásságnak, azonfelül még ostobaságnak is.

Több mint kétezer esztendő telt el, mióta ez az egészséges tanács elhangzott: mégis minő kevés szülő az, ki helyes tapintattal és felismerő belátással választaná meg gyermekeihez a nevelőt; minő kevés nevelő az, ki bár tanítónak adja ki magát s tanítványa is van tudományában, megfelel tisztének és hivatásának! Pedig a nevelés tudománya régi, története is; mert Krüge német alapossága szerint Ádámmal és Évával kezdődik! Igen, a nevelés; de nem a története, mert Felméri szép és találó képpel mondja, hogy a szülők ezer esztendőig nevelték gyermekeiket úgy, mint a hogy őket nevelték s a mint a madár neveli fiókait. Egyik

nemzedék másolta a másikat s az anya anyját, nagyanyját vagy szomszédjait. Az elméletnek hire sem volt, s csupán a tapasztalati fogásokkal sokszor tiszteletre méltó eredményt tudtak elérni.

Ám, a tapasztalás, hasznos, de nem elégséges. Mert a nevelés nehéz, nem csak kettős arczatánál, tudományi és ügyességi voltánál fogva, pedig az elmélet és gyakorlat mily roppant tárházában kell a jártasságot megszerezni még inkább az tárgya, a gyermek miatt. Mert a gyermek, valamennyi sajátos különműködő kis világ, a hol az állandó és változandó örökkön egymásban imbolyog. Komoly és alapos vegyészek kielemezhetik, hogy az emberi test hányféle anyagot és minő mérték szerint foglal magában: de azt kiszámítaniok nem fog sikerülni, hogy minő árnyalati hatással és alakítással nyilatkozik minden egyes élő emberben; kiszámítaniok nem fog sikerülni, hogy az állandó, a testanyag mily végtelen eltéréssel nyer alakot a változóban, az egyéniségben; komoly és alapos bölcselők kifejthetik, hogy a test és lélek micsoda kölcsönösségben él egymással, egyik a másik épségére vagy betegségére minő befolyást gyakorol: de azt kifürkészniök és megállapítaniok nem fog sikerülni, hogy e különös befolyás minden egyes jellemben miként érvényesül, a vér lejtése, a Podmanicky Frigyes ügyes szavát használva, miként módosul? Mert ebben a kis világban az ismert és ismeretlen tényezők, a meglevő és támadó erők egyre alakulnak és egyre alakítanak, szinte minden órában más-más módon elegyülnek és csoportosulnak; hiszen nemcsak a testi növény, a maga szüntelen lüktető folyamataiban, de a lelki növény is a maga folyton erősödő tudatosságában örökké lesz, változik és fejlődik. Ezt a levést végezi a természet élő és éltető törvényei szerint, egyengeti a nevelés vezető és ellenőrző tanításaival: így támaszkodik egymásra, sőt folyik egymásba a megnövény és emberré

növés, a mint Felméri epigrammai rövidséggel a nevelést nevezi. Igen, de mégis különböző eredménnyel. Mert minden egyes gyermek belső, lelki tükrében a természeti világ felcsillogó képei, az erkölcsi világ kiemelkedő tüneményei, a szellemi világ megértett igazságai másképp és másképp rajzolódnak le; színök, erejük, hatásuk és tartósságuk végtelenül eltér egymástól. Ennélfogva a gyermek, a maga örökléseivel és benyomásaival, valamennyi sajátos, külön működő kis világ; teli csodával, titokkal, talánnyal; öröklön az, mégis örökké új, örökké szép és kifürkészhetetlen. Nem csak az egész tereméssel, de főként a gyermekkel irt isten saját dicsőségére költeményt; a Madách mesteri képe egész jelentőségében reá illik. Mert valóban valamennyi csodás és bájos költemény.

Éppen azért oly nehéz a nevelés és tanítás, éppen azért oly ritka az igazi nevelő és tanító, noha sok annak mondja magát és tanítványokkal is dicsekszik a maga tudományában.

Mert bizony nem elég e pályára a merő szakismeret, sem a tudománybeli alaposság, sem a gyakorlati ügyesség, pedig minő kevés ember egyesíti magában azt is. Sokkal többre van szükségünk először psychológiára, mely Felméri szerint mélyezi a gyakorlati eljárások és kézfogások okát; megvilágosítja, hogy miért helyes ez a hatály, s miért nem helyes amaz, s belátást enged abba a végtelenül finom és bonyolult szerkezetbe, melyet gyermeki léleknek nevezünk; másodsor a költő intuitiójára, mely egyre sugall, ihlet, éreztet, alakítlat, mely a szívnek emelő melegével s a képzeletnek mindig kiegészítő leleményével áll a gyermek oldala mellett, hogy a testi és lelki növés egész idejében fölmerülő véletlen és váratlan esetekben és kérdések között meg ne zavarodjék, hogy feddő és bátorító szavaiból, példázataiból az érzés éltető és színező ereje ne hiányozzék.

Felméri nemcsak szaktudós és szakember, mint ilyen a legelső Magyarországon: de psycholog és költő is, annak minden tehetsége és hajlandósága szerint.

Nem tudjuk, ha vajjon Felméri a maga fiatalságának virágában fűzött-e szépirodalmi tanulmányokat, tett-e gyakorlati kísérleteket: de határozottan merjük állítani, hogy ha a nevelés-tudomány meg nem hódítja vala, a költői mezőn is szép koszorút gyűjthetett volna. Megvan éles megfigyelése, mely mind a természeti, mind az emberi élet körében a jellemzetet veszi észre, az egyetemesben fölismeri az egyénit, az egyéniben az egyetemeset; megvan erős eredetisége, mely felfogásának élénkséget, érzésének üdéséget, beszédének zamatosságot kölcsönöz, melynél fogva előadásában az ismert is ujnak színével jelenik meg; megvan gazdag képzelete, mely könnyedén röpdés a lelemény szabad játéka szerint, az apró tények köréből az oszmei igazságok sugaras magasáig fel-fel csapong; megvan kiáradó érzelmessége, mely szeretett kedvence, a gyermek érdekében föl-fölmelegszik és akkor a nemes páthosz férfias hevébe és sodró hullámzásába csap át; meg van belső látása, mely nem a dolgok és tünemények külsőségéhez tapad, hanem nemesebb valójáig hatol, ama költői valóig, mely az idealista lelke előtt mindig a maga harmatos csillogásával mutatkozik; meg főleg nyelvének színompája,

mely képekben, hasonlatokban, fordulatokban dusálkodik. Nyelvének ez a képiessége és csattanóssága untalanul gyönyörködtet, meglep és elragad; s megbocsátjuk szívesen, hogy Felméri nagyon is pazéron bánik véle; meg annyival inkább, mert nálunk német kutatók és feldolgozók hatása alatt a szárazság, aprólékosság és szintelenség fölötté elharapózott tudományos műveinkben és szinte végkép megrögzött a félszeg nézet, hogy komoly tudomány és szép előadás egymásba ütközik, hogy nem lehet nyomós munka, ha velős magyarsággal, színes és fordultatos nyelven készült; holott az angol és francia nemzet legfényesebb szellemeinek alapvető alkotásai meggyőző czáfolatul szolgálnak; de hatalmas és csattanós czáfolat a magyar irodalom terén, annyi kiváló újabb munka közt épen Felmérinek ez a Nevelés-tudományi Kézikönyve is.

Minden lapja csillog a képtől, a hasonlattól; néha úgy tetszik, mintha maga mulató kedve telnék ebben az eleven és szemléltető beszédben és mesteri könnyűséggel uralkodnék a nyelven; néha megint úgy rémlik, mintha a képek és hasonlatok boritanák el és nem birna szabadulni tőlük; pedig mindig és mindig csak tehetsége nyilatkozik, csak eredetisége ragadja el. Szellemes, ötletes, de a mellett ekéje mélyen szánt és egészséges magot vet el. Igazságai, melyeket hirdet, nemcsak egy világos és nagy észnek, de egyszersmind egy nemes és érző szívnek is kinyilatkozásai: a kép és hasonlat pedig e kettős hatalom szolgálatában álló képzelet közreműködésének bizonyosságai.

Elismerjük, hogy igazságait ki lehetne ugyan kép és hasonlat nélkül is fejezni; de Felméri könyve sokat vesztené szépségéből és eredetiségéből. Mert kétségtelen, hogy képei és hasonlatai közt akad elég keresett; de még kétségtelenebb, hogy a legtöbb pompás és találó; s valamennyi tartalmas. Ha Felméri azt akarja mondani, hogy az emberiség fejlődésében a vadász megelőzte a tudóst, egyszerűen oda veti: az ember előbb volt Nimrod, mint Nestor; a vessző az ő nyelve szerint sommás eljárás, a szorványos rokonszenv pástortűz, nem az egész társas életet átható delej-folyam. Rousseau a természetesség Columbusa; a gyermeki szív-ifjú fészek, melyben a zsendülő érzést nem szabad zavarni, mint a madarat költés közben; a sajtó a haladás mutatója, az erő jelzője, a forrongó vágyak szellentüje és tisztítószere; a nemzeti jellem a szülőföld lehet, a zavaros tanítás Pelionra Ossa rakás a gyermek elméjében; az emberi lélek, mint Plutárnak, neki is tűzhely, melyen lángot kell gyújtani; az egészség mozgó egyensúly, a spekulatív filozófok, mint Baconnak, pókok, kik saját állományukból szövik hálójukat, az oxfordi és cambridgei egyetem a csolnakozás szíve, a rét az írott könyvek előtt palatábla, a nyil palavessző; a sugárúti tanítónőképző-intézet leányai, kik a zaj közepette úgy dolgoznak, mint a nagy angol logikus, Mill Stuartok gyémánt kiadásban!

Csak taláalomra markoltunk képei és hasonlatai közé: s ime, egy fogással is mennyi került össze! Pedig minden egyes fejezet többet foglal magában.

Nyelve nem száraz, tudósi, hanem himes, költői nyelv. Nem hiában lelkesedik a szépirodalomért oly melegen, oly rajongva, mint valami költő.

Széchy Károly,

A hosszú élet titka.

Erről tartott legközelebb felolvasást Büchner Lajos Frankfurtban, a politechnikai társaság helyiségében. Ha az „Erő és Anyag“ hires szerzőjének, ki már maga is túlhaladta a 66 évet, fejtegetéseit követjük mindenekelőtt azt látjuk, hogy a nők átlag tovább élnek, mint a férfiak.

A legutóbbi népszámlálás alkalmával 2055 férfit és 3330 nőt találtak kilencven éven fölül, s általában véve 100 öreg emberre 155 öreg asszony esik.

Egy francia úgy vélte, hogy ez onnét van, mert a „gyöngéd“ nemnél a száj soha sem pihen, és sok beszéd vagy ének mindenesetre erősítő befolyást gyakorol a lélekezési szervekre; főoka azonban annak, hogy több öreg nő van, mint öreg férfi, az, hogy a gondok, megerőltetések és veszélyek őket csekélyebb mérvben érik.

További tény az, hogy a nőtlen férfiak nem élnek soká. A ki sokáig akar élni, annak meg kell nőstülnie örüljeteke lányos anyák! még pedig minél előbb, annál jobb. Mert a ki harminc éves korában megnősül, kilátása van rá, hogy tizenegy évvel fog tovább élni, mint hogyha legényember maradt volna; a ki negyven éves korában nőstül meg, már csak hat évet nyer. (De nem veszít el tizet!)

Különb, a hosszú élet dolgában sem lehet az ember eléggé elővigyázó szüleinek a megválasztásában, mert a hosszú élet átöröklődik és Vilmos császár talán nem élt volna oly soká, ha nem származott volna hosszú életű családból. A Mastai-Ferretti grófok száz évet éltek s ezért IX. Pius pápa is, ki e családból származott, 86 évre vitte föl. Kinek sok dolga van a szabad levegőn, tovább él, mint a ki hajlamból, vagy hivatásból a szobában üldögél. Ezért a halálozás a vidéken úgy viszonylik a városi halálozáshoz, mint 100 a 140-hez.

Ha az emberek életkorát állásuk és foglalkozásuk szerint vizsgáljuk, úgy találjuk, hogy a lelkészek, tőkepenészek és magasabb rangú hivatalnokok átlag 65 évet élnek, a kereskedők 62 évet, földmiveléssel, erdészettel foglalkozó emberek 61 évet, katonák 59 évet, irnokok és ügyvédek 58 évet, művészek és írók 57 évet, tanítók 56 évet s csak ezután jönnek az orvosok, míg a kézművesek és munkások átlag csak 44 évet élnek. A ki tehát jó sokáig akar élni, legyen vagy pap, vagy tőkepenész, vagy miniszter.

A szellemi tevékenység is jobban meghosszabbítja az életet, mint pusztán a testi munka, mert az agy befolyása élettelőleg hat. Említésre méltó a tény, hogy az emberek közép életkora az utóbbi évszázadok folyamán megkétszereződött. Az is áll, hogy a zsidók még most is hosszabb életűek, mint a keresztyének, törökök és pogányok; ennek oka azonban nem vallásuk, vagy fajuk, hanem józan és mértékletes életmódjuk. Azon országok és tájak a legegészségesebbek, a hol nincsenek nagyon ellentétes időjárási viszonyok s melyek tengerrel vannak körülveve.

Bármily sokra becsüljük, azonban, a hosszú életet, épp oly kevésbé kíméljük. A legtöbb ember könnyelmű módon rövidíti meg életét, úgy, hogy joggal lehet mondani: az ember nem hal meg, hanem előli magát. Van az életmeghosszabbításnak művészete, ez azonban csak az általános egészségi szabályok teljesítésében áll, nem valamely „specificum“ használatában, a mint a középkorban hitték.

A velencei Cornaro, a ki 104 évet élt, 40 éves korától kezdve, naponként csak 24 lat ételt és 28 lat italt élvezett. Más hosszú életű emberek azonban ellenkező módon, finom, gazdag táplálkozás és ital által igyekeztek éveik számát szaporítani, mint Brillat-Savarin, az összes inyencek előképe. A legjobb persze itt is az arany-középut.

Hogy az emberben megvan a képesség, sokkal tovább élni, mint közönségesen hiszik, ez kitűnik a történelemből

és a statisztikából. Nem kell Mithuzsálemre az ó-testamentum többi patriárkháira gondolni; de Angliában 1635-ben halt meg egy ember, ki 152 évvel előbb, 1483-ban látta meg a napvilágot s 120 éves korában nőstül meg másodszer. (Ebből az is kitűnik, hogy nőstülni soha sem késő, vagy: „Alter schützt von Thorheit nicht.“) Egy nemes ember, mint ritkaságot vitte a királyi udvarba, ott megterhelte gyomrát a sok étellel és itallal s emésztési bántalmakban halt meg, különben talán még elélt volna vagy száz évet. Egy norvég, ki 1624-től 1770-ig, vagyis 142 évet élt, 111 éves korában nőstül meg másodszer s a mint ezt a nejét is túlélte, megkért egy 18 éves leányt. Száz éves emberek ma sem oly ritkák. 1876-ban Angliában pl. 57 ember volt 100 éven felül és 592 ember 95 éven felül. (P—H.)

Nyílt kérdés.

Egyik egyházmegyében egyik papi állomásra pályázat hirdettetvén, a pályázati határnap letelte után tizen két nappal történt meg a kijelölés. Az illető állomásra sokan folyamodtak, kik folyamodványukat be is adták a püspöki körözésben megjelölt határnapig.

Azonban, megtörtént, hogy egy pályázni akaró éppen a kijelölés napján, vagyis, a pályázati határidő után a tizenkettedik napon adta be folyamodását és a kándidáló bizottság fölvetta az elkésett folyamodást, sőt az illetőt ki is jelölte a pályázhatásra.

Pedig, a 312. §-ban ki van mondva, hogy a folyamodók kihez s minő határidőig adják be folyamodványukat.

A törvénynek e világos szavából önkint következik, hogy a ki a megszábot és nyilvánosan közhírré tett határidő után adja be folyamodását, a pályázatra bocsátottak közé föl nem vehető.

Mert másképpen mire való a pályázati határnap megjelölése és miért van törvénybe írva a 312. §?

Kérdezi: *)

Egy nem pályázó.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Most, midőn a péloponnezusi háboru bevérgződött, a görög nyelv tanítása felett döntött már az országgyűlés, most kaptuk meg a szerző szívességéből, azt az alapos tanulmányt, melyet Várkonyi Endre s.-sz. györgyi tanár irt ez előtt két évvel „Homerosz kedély világaról.“ Mi is görög-grammatika-ellenesek voltunk; de teljeséggel nem voltunk és nem vagyunk ellenei a görög szellemnek. Drága kincse fog az maradni az emberiségnek még igen sok időkig. Persa-nyelvet sem tanultunk, de Firduziban azért mégis gyönyört találunk, habár csak fordításban élvezhetjük. Várkonyi barátunk az érdekes témát sok tudással, tömérdek olvasottsággal és nagy előszeretettel tárgyalja, és a ki hozzá férhet és gyönyört talál az efféle lekturában, melegen ajánljuk. Várkonyi barátunk még csak ezután fog igen sokat használhatni, ha kommentálni fogja a görög szellemet édes hazai nyelvünkben. Hivatása van reá.

— Az ígélet hamar beváltott. Arany János Toldija megjelent abban a formátumban, melyet „pony-

*) Véleményünk szerint, ez nem lehet kérdés tárgya. A kándidáló bizottság teljeséggel törvénytelenéget követett el és így eljárása feltétlenül megsemmisítendő.

Kik szabályosan adták be folyamodásukat nem eshetvén el törvényes joguktól, ezek között új kándidációt kell megejteni, a késsön pályázott kizárásával. Részünkről, még jegészen új kándidáló bizottság kiküldését is szükségesnek tartjuk. Szerk.

vának“ szoktak nevezni, még az is rajta van, hogy „nyomatott ebben az esztendőben,“ ára 8. kr. Az első lopás, erkölcsös versezet, ára 4. krajcár; Szent László füve, történeti versezet, ára 4. krajcár; Jóka ördöge, mulatságos versezet, ára 4. krajcár; és mindezek képekkel. Nincs ember, ki be ne látná e vállalat hazafias és erkölcsi nagy fontosságát, holott egy magyar klasszikus kerül ez uton a magyar nép kezébe, és kiszorítja azt a sok rémes, undorító ostobaságot, mely eddig csak rontotta a nép élénk, fogékony kedély-világát. Nem tudjuk eléggé ajánlani e vállalatot paptársaink és néptanítóink figyelmébe, hogy minden lehető alkalommal terjesszék, ajánlják a nép, cselédség körében, mert ez által bizonyára jót tesznek; valóságos apostoli munkát végeznek, holott a szegény néposztályt gazdaggá teszik lélekben egy néhány garassal.

= Jancsó Lajos, m.-ujvári lelkész-társunk, felhívást bocsátott ki kiválogatott egyházi beszédeire, melyek „Élővizek“ cím alatt tíz ives kötetben fognak megjelenni augusztus elején. Az előfizetési ár 1. frt. melyet a kik beküldik július elsejéig, bérmentve fogják megkapni példányaikat, a kik csak az ivet küldik be, azok utánvétellel fogják megkapni. Minden jóra való törekvés, minden nemes munka figyelmet, tiszteletet érdemel: méltó joggal ajánljuk hát paptársaink pártoló, támogató szíveségébe e vállalkozást, melyről reméljük, hogy diszére fog szolgálni e nemű egyházi irodalmunknak.

= A debreczeni theol. akadémiában, a Dicsőfi lemondása által megüresedett írásmagyarázati tanszékre egyházkerületünkől is pályáztak ketten: Józsa Zsigmond, n.-enyedi theol. h. tanár és Berde Sándor, kackói körlelkész. Minden esetre örvendetes dolog. Ha valamelyiköket megválaszszák, az egyéni elégtételen kívül, egyházkerületünk szellemi és erkölcsi reputációja emelkedik; ha megbuknak, akkor is örvendeni fogunk, mert megtarthatjuk magunknak.

= A csángó-magyar Egylet folyó hó 19-én tartotta meg évi közgyűlését, melynek lefolyásából megemlítjük, hogy az Egylet a folyó évre is megszavazott a romániai ref. miszszio szükségleteire 900. frtot és az andrásfalvi ref. lelkésznek 60. frt. segélyt.

= A jeddi egyház papi állomására csak két folyamodó jelentkezett, Szócs Ákos, odaváló segéd-pap és Barabás György, csókai pap és a megtartott kijelölésnél mindketten kijelöltek. A karácsonfalvi, szintén 4-ik osztályu papi állomásra 18-an folyamodtak és kijelölést nyortek a következők: Tóth László, Vályi János, Rákosi Lajos, ifj. Lőrinci József, Keresztesi Gyula, Fábíán Márton.

= A szilágy-szolnoki egyházmegye tisztújításra készül. Br. Wesselényi Miklós, főgondnok, máj. 17-én értekezletet tartott Zilahon, hogy a betöltendő állásokra megállapodjanak. E legnagyobb egyházmegyénk ugy nemzetiségi, mint felekezeti tekintetben oly exponált és fontos vidék, hogy kihívja mindnyájunk érdeklődését. A választás júniusban lesz és meg vagyunk győződve, hogy meg fog felelni a jogos várakozásoknak.

= Felhívás. Mindazon osztálytársainkat, kik a theologiai tanfolyamot a 1879/80-iki iskolai évben, a nagy-enyedi Bethlen-főiskola theologiai akadémiáján végezték, felhívjuk, hogy akkor kötött egyezségünk értelmében, e f. év június hava 20-ik napjára, a tíz évi találkozó eszközölhetése végett, Nagy-Enyedre összejönni sziveskedjenek. 1890. május 23-án Jancsó Lajos m.-ujvári ev. ref. pap. Vén Mihály bikfalvi ref. pap.

= Nemes tett. Magyar Bényei Radák Ádám ő mlgá adományozott a magyar-sülyei ev. ref. egyháznak 100 frt

becsértékü kaszáló helyiséget, a papi és mesteri telek végében, melyet a pap és mester fognak használni. A nemes tett nem szorult ugyan dicséretre, de minthogy a nemes keblü áldozó boldog emléktü őseinek vallásos, áldozatkész érzéseit el sajátítva, nemes tettét már több ref. egyház irányában is kitüntette, ezen kegyes tettéért mi is hála-köszönetünknek adunk kifejezést e néhány sorunkban. A ref. egyház nevében, M.-Sülye, 1890. máj. 21. Vass Ferenc m. k. ev. ref. pap.

= Nyilvános köszönet. Fábíán Emma, nagybányai és Fábíán Gyula budapesti lakosok, vallásos érzésüktől indítva, s. m. berkeszi egyháznak, egy igen szép és értékes szószék és papi szék takarót ajándékoztak, mely szélein ezüst rojtjal és közepén ezüst himzéssel van kivarva. Fogadja a nemes lelkü adakozó, szeretett, és tisztelt hiveim, egyháзам nevében meleg hálámat és köszönetemet, az isten előtt is kedves ajándékukért. S. M. Berkeszen, 1890. május 20 án. Pap István, ev. ref. lelkész.

Hivatalos rész.

341—1890. KÖRLEVÉL.

A küllői ev. ref. egyházmegye rendes házassági törvényszéket fog tartani folyó év június 10 én d e. 9 órán kezdve D.-Szent-Mártonban, a ref. egyházmegye tanácskozó termében, a hova és mikorra, a házassági törvényszék Mt. és tt. tagjait ezennel van szerencsém tisztelettel meghívni.

Lelkész társaimat felkérem, hogy a házassági törvényszék tartásának idejét és helyét jó előre tegyék közhírré a szokásos módon.

Az iskolaszékek elnökeit hivatalosan felkérem, hogy a megejtett vizsgákról, jelentéseiket azonnal küldjék be az egyházmegyei tanügyi előadó urhoz, tisz. Nemes Árpád, m. bodoni ref. lelkész afhoz. V.-Gálfalva 1890. május 22-én.

Kovács Elek,
küllői ref. esperes.

1226—1890. KÖRLEVÉL.

Valamennyi erd. ref. kollegium m. t. t. Elöljáróságának.

A közoktatási m. kir. miniszter urnak f. é. május 13-án 20,625. sz. a. kelt leirata alapján tudatjuk a kollegiumok m. t. t. Elöljáróságaival és az érdekelt tanuló ifjúsággal, hogy a miniszter ur az 1883 évi 30. t. c. 23. §-ában gyökerező jogánál és köteletségénél fogva, a n.-enyedi ref. főgimnasium f. évi rendes érettségi vizsgálatához dr. Felméri Lajos a kolozsvári és zilahi ref. főgymnasiumokhoz dr. Hegedüs István, a m.-vásárhelyi és sz.-udvarhelyi ref. főgimnasiumokhoz dr. Szabó Károly kolozsvári egyetemi tanárokat, a szászvárosihoz pedig György Endre, országgyűlési képviselőt küldötte ki kormány-képviselőkül, a miről a m. t. t. Elöljáróságok ezennel hivatalosan értesítettnek. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató Tanácsától, Kolozsvártt, május 22-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi-előadó.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök, mint elnök.

330.—1890. HIRLETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Mező-Szengyeli Kovács Kálmán, hites nejét, Balla Bertát, ki őt négy évvel ezelőtt hűtlenül elhagyta, s azolta hol léte nem tudatik: hirdeteményesen idézteti mátol számítandó hat hónap alatti megjelenésre, a küllői ev. ref. egyházmegye házassági törvényszéke elé; mert ha jelenik meg, ha nem, az irt időben, ellene való keresetét meg fogja kezdeni, V. Gálfalva, 1890. május 20-án. Kovács Elek, ev. ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERŐ.